

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

XIV.YÜZYILDA YAZILMIŞ BİR SÛRE
TEFSİRİ ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ

ALMAZBEK JARKYNBAEV
2501020714

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. ÖZCAN TABAKLAR

İSTANBUL 2005

ÖZ

Orta Asya Türklüğü XI. Yüzyıl ve sonrasında bir göç devresine girmiştir. Batıya doğru gelişen bu göçlerin neticesinde Anadolu'da kısa bir süre içinde çoğunluğunu Oğuz Türklerinin oluşturduğu Anadolu Türklüğü ortaya çıkmıştır. Oğuz Türkleri bu coğrafyada kendi şîvelerini esas alan yeni bir yazı dili meydana getirmiştir. Türkiye Türkçe'sinin ilk dönemi sayılabilecek bu devir eserleri genellikle dinî konuları işlemiştir. Üzerinde çalışma yapılan metin de bu devir eserlerinden biridir. Çalışmada metnin yazıldığı dönem ile bu tür metinler hakkında kısaca bilgi verilmiş, Arap harfli metin Latin harflerine aktarılmış ve metinde geçen kelimelerin sözlüğü ile ek dizini yapılmıştır. Ayrıca metnin dil özellikleri tespit edilerek devrin bütününe imlâ ve gramer yapısının incelenmesine katkı sağlanmıştır.

ABSTRACT

After 11th century and afterwards, Central Asian Turkic existence entered an immigration phase. As a result of these immigrations, an Anatolian Turkic body was formed which was largely consisted of Oghuz Turks, Oghuz Turks created a new writing language highly based on their own dialect. These works which could be recognized as the first period of Turkey Turkish generally handles religious subjects. The text that was studied in this thesis is one of these works. In this work, knowledge on the writing time of the work, are given briefly, and the version of the text written with Arabic letters transcribed and a glossary of the words used in the text and index were prepared. Moreover, by identifying the linguistic characteristics of the text, the investigation on the grammar structure of the period was contributed.

ÖNSÖZ

Batı Türkçesi 13.yüzyıldan sonra Anadolu sahasında ortaya çıkmış yazı dilidir. Bu yazı dili kendi içinde üç devreye ayrılır.

1. Eski Anadolu Türkçesi
2. Osmanlı Türkçesi
3. Türkiye Türkçesi

Üzerinde çalışma yapılan metin Eski Anadolu Türkçesine ait bir eserdir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kitaplığında 3779 numara ile kayıtlı olan metin Mülk suresinin içinde gösterilmesine rağmen Kuran'ın muhtelif ayetlerinin çevirisinden ibarettir. Ele alınan metin öncelikle Latin harflerine aktarılmıştır. Bu çalışma sırasında Arap harfli metindeki yazılışlara tamamen uyulmuş, bilhassa **b** ve **c** harflerinin aktarımında Arap harfli yazılışlara sadık kalınmıştır. Daha sonra metinde geçen kelime ve ekler üzerine kısa bir dil incelemesi yapılmış ve son olarak da metnin dizin ve sözlüğü hazırlanmıştır.

Bu devir metinleri üzerine bir çok çalışma yapılmış ve bu çalışmalarla dönemin bir çok farklı özelliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma hazırlanırken bilhassa imla ve fonetik özelliklere önem verilerek, daha sonra yapılacak çalışmalarda, faydalanılabilecek bir kaynak olması amaçlanmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Özcan Tabaklar'a ve tüm Bölüm hocalarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Almazbek Jarkynbaev

İÇİNDEKİLER

ÖZ	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. İMLÂ	5
1.1. Ünlülerin Metin İçinde Yazılış Şekilleri	5
“ a ” Ünlüsünün Yazılması	5
“ e ” Ünlüsünün Yazılması	6
“ ı-i ” Ünlüsünün Yazılması	6
Yuvarlak Ünlülerin Yazılması	7
1.2. Ünsüzlerin Metin İçinde Yazılış Şekilleri	8
“ b/p ” Ünsüzlerinin Yazılması	8
“ c/ç ” Ünsüzlerinin Yazılması	9
“ t/d ” Ünsüzlerinin Yazılması	9
“ k/g ” Ünsüzlerinin Yazılması	10
İKİNCİ BÖLÜM	11
2. SES BİLGİSİ	11
2.1. Ses Değişmeleri	11
2.1.1. Ünlüler	11
2.1.1.1. Ünlü Değişmeleri	11
“ i-e ” Değişmesi	11
Düzleşme-Yuvarlaklaşma	12
2.1.1.2. Ünlü Düşmesi	12
2.1.1.3. Ünlü Yutumu	12

2.1.1.4. Ünlü Türemesi	13
imek fiili	13
ile edatı	13
iken	14
içün	14
2.1.2. Ünsüzler	14
2.1.2.1. Ünsüz Değişmeleri	14
k, k > ğ, g	14
t > d	14
k > h	14
2.1.2.2. Ünsüz Düşmesi	14
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	15
2.1.2.4. Ünsüz Tekleşmesi	15
2.1.2.6. Hece Yutumu	15
2.1.2.8. Metatez	15
2.1.2.9. Ek Yığılması	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	16
3. ŞEKİL BİLGİSİ	16
3.1. Yapım Ekleri	16
3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri	16
+ca	16
+daş	16
+ncI	16
+IIk	16
+IU	17
+sUz	17
+cuk	17
3.1.2 İsimden Fiil Yapma Ekleri	17
+la	17

+a	17
+ar	18
3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri	18
- mAk	18
- IcI	18
- k	18
- Uk	18
- kU	18
- I/ -U	18
- z	18
- ŝ	19
- n	19
- gun	19
- m	19
- me	19
3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	19
- r	19
- ar	19
- dur	19
- t	20
- n	20
- ŝ	20
- (II)	20
-ma	20
3.2. Sıfat-fiil Ekleri (Partisipler)	21
- an	21
- dUk	21
- r/-Ar/-Ur	21
-Ası	21
-mış	21
3.3. Zarf-fiil Ekleri (Gerundiumlar)	22
- IcAk	22

- IncA	22
- mAdIn	22
- I/ -U	22
- Ub	22
- ken	22
3.4. Çekim Ekleri	23
3.4.1. İsim Çekim Ekleri	23
3.4.1.1. Çokluk Eki	23
3.4.1.2. İyelik Ekleri	23
3.4.1.3. Aitlik Ekleri	24
3.4.1.4. Hal Ekleri	25
3.4.1.5. Yön Ekleri	26
3.4.1.6. Soru Eki	26
3.4.1.7. Bildirme Ekleri	27
3.4.2. Fiil çekim Ekleri	27
3.4.2.1. Şahıs Ekleri	27
• Birinci tipteki şahıs ekleri	27
• İkinci tipteki şahıs ekleri	28
3.4.2.2. Zaman Ekleri	29
• Görülen geçmiş zaman eki	29
• Öğrenilen geçmiş zaman eki	29
• Geniş zaman eki	30
• Gelecek zaman eki	30
• Şimdiki zaman eki	30
• Emir eki	30
• İstek eki	31
• Şart eki	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
METİN	33
BEŞİNCİ BÖLÜM	65
DİZİN	65
SONUÇ	141
KAYNAKÇA	142

GİRİŞ

KUR'ÂN-I KERİM'İN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİ

Kur'an'ın Arapça'dan başka bir dile çevrilmesi ilk defa Sâ mânîler devrinde olmuştur. Devrin bilginlerinin Kur'an'ın başka bir dile çevrilebileceğine dair fetva vermeleri üzerine Samanoğullarından Mansur b. Nûh(961-976)zamanında Muhammed İbn Cârîr et-Taberî'ye ait olan 40 ciltlik Kur'an tefsiri Arapçadan Farsça'ya çevrilmiştir. Bu çeviriyi yapan bilginler arasında Horasanlı ve Mâverâünnehirli Türk bilginlerinin de bulunduğu bilinmektedir. Zeki Velidi Togan'a göre bu Türk bilginler Farsça'ya yapılan çeviriye dayanarak Kur'an'ın ilk Türkçe çevirisini yapmış olabilirler.¹ Fuad Köprülü ve ona dayanan Abdülkadir İnan ise,ilk Türkçe Kur'an çevirisinin Karahanlılar'ın 950 yılında topluca müslüman olmalarından yaklaşık yüz yıl sonra yapıldığı kanaatini taşımaktadır. Ancak bu görüşleri kanıtlayacak yazma nüsha mevcut değildir. Bugün var olan Doğu Türkçesi'yle yazılmış Kur'an tercümelerinin daha eski bir Türkçe çeviriden istinsah edildiği düşünülmektedir².

Kur'an'ın Farsça'ya yapılan ilk çevirisinin satırlı olması kendinden sonra yapılan tercümelere de bir örnek teşkil etmiş bu yüzden ilk Türkçe tercüme de bu şekilde satırlı denilen bir tarzda yapılmıştır. Bunun yanında tercüme metne ilâve olarak uzun açıklamaların yapıldığı veya metinle ilgili hikâyelerin anlatıldığı çeviriler de vardır.

12-14.yüzyıllar arasında Kur'an'ın Doğu Türkçesi'yle yapılmış altı çevirisi bilinmektedir. Bunlardan dördü satırlı,herhangi bir açıklama ilâve etmeden kelime kelime yapılmış çevirilerdir. Diğer ikisi ise tefsirli çevirilerdir.

1. Zeki Velidi Togan tarafından Türkistan'da bulunan ve bugün“Leningrad Asya Müzesi Yazmaları” arasında 2475 numarada kayıtlı anonim nüsha. Yazmanın istinsah yeri ve tarihi bilinmemektedir. Abdülkadir İnan, Kıpçak ve Oğuz dil unsurlarının çokluğundan dolayı bu nüshanın Harezmi'de yapıldığı kanaatindedir.³ Janos Eckman ise

¹ Zeki Velidi Togan, “Londra ve Tahran'daki İslâmî Yazmaların Bazılarına Dair,İslâmî Tetkikler” **Enstitüsü Dergisi**, 1959-1960, s.135-138

² Abdülkadir İnan, “Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi”, **TD** ,Ankara 1952,sayı 6,s.324.

³ Abdülkadir İnan, “Eski Kur'an Tercümelerinin Dili meselesi”,**TD**,c.I,sayı 7,s.394-398.

eserin XV.yüzyıldan sonra yazılmış olduğunu ileri sürmektedir⁴. Bu nüsha eksik olup 147 varaktan ibarettir.

2. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde 73 numaralı nüsha Şiraz'da İlhanlı hükümdarı Ebû Sa'îd zamanında Muhammed bin.el-Hac Devletşah eş-Şîrâzî tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah tarihi 734/1333 olan yazma her biri 9 satır olan 902 sayfadan müteşekkildir.⁵

3. Süleymaniye Kütüphanesi 2 numarada kayıtlı nüsha. Eksik bölümü olmayan bu yazmanın istinsah tarihi H.764'tür. Janos. Eckman'a göre XIV.yüzyılın edebî dili olan Harezmi Türkçesi'yle yazılmış olan nüsha 9 satırlık 588 varaktan ibarettir.⁶

4. Manchester'deki Rylands Kitaplığı Arapça Yazmalar bölümünde muhafaza edilen nüsha. Aslen 30 cilt olan bu yazmanın Rylands Kütüphanesi'nde 14 cildi mevcuttur. 1145 varak olan eser XII. ve XIII. yüzyıl başları Karahanlı dil özellikleri göstermektedir.⁷

5. Taşkent'teki Özbek İlimler Akademisi Kitaplığı'nda numara 2008'de kayıtlı olan Farsça ve Doğu Türkçesi çevrili nüsha. Yazma 270 varaktır.

6. Muhtemelen Şeybânîler devrinde XVI.yüzyılın ilk yarısında meydana getirilen çeviri. Hacimli bir tefsire sahip olan eserin dili Çagatay Türkçesidir. Eserin iki yazması mevcuttur. Biri İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Kütüp-hanesi, III.Ahmed Bölümü numara 16'da kayıtlıdır. Her biri 308 varak olan iki ciltlik çevirinin istinsah tarihi 1543-544'tür. İkinci nüsha ise Konya Mevlânâ müzesi Kitaplığı numara 6624-921'de kayıtlıdır. Yazma 27 satırlık 1304 sayfadan oluşur. İstinsah tarihi 11 Haziran 1944'tür.

Kur'an'ın Anadolu Türkçesi'ne çevirileri Selçuklular'dan sonra kurulan Beylikler Devrinde başlamıştır. Bu sahada yapılan ilk çeviriler satırasarı çeviriden ziyade tefsirli çeviriler olup genellikle kısa sûre tefsirleridir. Bu sûre tefsirlerinin bilinen en eskisi Burdur Kitaplığı'nda 1234 numaralı yazmadır.⁸

⁴ J.Eckman, "Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleleri", **TDED**,c.21,s.15-24.

⁵ J.Eckman, a.g.e, c.21,s.15-24.

⁶ J.Eckman, a.g.e, s.15-24

⁷ J.Eckman "Doğu Türkçesinde bir Kur'an Çevirisi", **TDAY**,Ankara 1988,s.51-69..

⁸ Ahmet Ateş, "Burdur-Antalya ve Havalisi Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe,Arapça ve Farsça Bazı Mühim Eserler", **TDED**,1948,c.II,sayı 3-4,s.172.

Anadolu'da Türkçe büyük çeviri ve tefsir faaliyetlerinin XIV.yüzyılın sonlarında başladığı ve iki koldan ilerlediği görülür. Kur'an'ın uzun tefsirlerle Türkçe'ye çevrilmesi: Bu tefsirlerin çoğu Ebü'l-Leys es-Semerkandî Tefsiri'nin aynen çevirisidir. Bu tür çevirilerde bütün bir âyetin uzun cümlelerle açıklanması yoluna gidilmiştir.

Kur'an'ın satırlı çevirileri: Bunlar Arapça kelimeyi Türkçe tek kelime ile karşılayan çevirilerdir. Bazen yapılan kısa açıklamalar çeviriden ayrı tutularak sayfa kenarlarına yazılmıştır. Satırlı çevirilerin Orta-Asya'dan gelen bir gelenek olduğu düşünülebilir. Moğollar'dan kaçan Horosanlı ve Harezmi bilginlerin bu çeviri geleneğini de beraberinde getirmiş olmaları muhtemeldir.

TEFSİR ve YAZARI

TEFSİR

Üzerinde inceleme yapılan metin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kitaplığında 3779 numara ile kayıtlıdır. 249 varaklık bu yazmada sırasıyla Yâsin Sûresi tefsiri, Tebareke Cüzü tefsiri, Amme Cüzü tefsiri ve Fâtihâ Sûresi tefsiri bulunmaktadır. Siyah ciltli olan yazma 16cm boyunda 12 cm enindedir. Her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Âyetler kırmızı diğer yazılar ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Yazmanın tamamı nesih yazıdır.

Yazmada eserlerin yazıldığı yer ve tarih hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak Yâsin ve Tebareke tefsirlerinin başında, tefsirlerin İnançoğulları'ndan İshak Beg bin Murad Arslan'a takdim edildiğini belirten ifadeler bulunmaktadır. Yazar tefsirin önsözünde eserin yazılış sebebini ve kime takdim ettiğini açıklarken bu sûre tefsirini İshak beg bin Murad Arslan'a sunduğunu belirtir. İshak Bey bin Murad Arslan'ın Denizli ve havalisinde hüküm süren İnançoğulları'ndan olduğu ve 763/1362 tarihli sikkesi bulunduğu göz önüne alınırsa yazarın bu tefsirleri yukarıda belirtilen tarihte veya bu tarihe yakın bir zamanda yazmış olduğu tahmin edilebilir.

İncelenen metin Kur'an'ın tefsirli çevirisidir. Yazar tefsiri yapılacak âyeti belirttikten sonra doğrudan doğruya o âyetle ilgili geniş bilgiler vermeye başlamıştır. Bu bilgiler arasında

bol miktarda hadis,menkıbeler,Kur'an kıssaları ve dinî hikayeler bulunmaktadır. Bazen âyetlerde geçen bazı önemli ve özel kelimelerin ayrıca açıklandığı da görülür. Bu çeviri tarzının XIV.yüzyıl sonunda *Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi*'nde de mevcut olduğu görülmektedir.⁹

YAZARI

Üzerinde çalışma yapılan metnin yazarı, eserde belirtilmemiştir. Ancak bu tefsirin Mustafa bin Muhammed tarafından yazıldığı kanaati hakimdir. Bu kişinin İshak Beg bin Murad Arslan'a sunmuş olduğu başka bir Tebareke Cüzü tefsiri ile Sultan Orhan'ın Şehzâdesi Süleyman Paşa'ya sunduğu Mülk Sûresi tefsiri,üslûp bakımından incelenmesi yapılan metne benzemektedir. Bunun yanında Mustafa bin Muhammed'in İnançoğulları'nın hüküm sürdüğü coğrafi bölgede İshak bin Murad Arslan ile aynı zamanda yaşamış olması bu kanaati güçlendirmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İMLÂ

1.1. Ünlülerin Metin İçinde Yazılış Şekilleri

⁹ Muhammet Yelten, “Anadolu Sahasında Yapılmış Sûre Tefsirleri ve Bu Sûre Tefsirlerinin Türk Dili Açısından Önemi”, **İlmî Araştırmalar**, 9, İstanbul2000, s.249-254.

“ a ” Ünlüsünün Yazılması

İncelenen metinde ‘a’ ünlüsü kelime başında üstünlü elif ile yazılmıştır.

ağıb (30a-01), ayruğ (31a-08), altındadır(31a-10)

Kelime ortasında ‘a’ ünlüsünün yazılmasında imlâ birliği yoktur. Bu ünlü bazen elif bazen üstün ile gösterilmektedir.

Elif ile yazıldığı yerler:

var(30a-09), dutalum(30b-02), yarlıganmışdur (30b-01)

kılanlar(30b-06), yaş ((30b-07), yanalar(31b-09)

yalvarıcı(49b-05), varam(53b-04), yalvaralar (32a-07)

Üstün ile yazıldığı yerler:

turmağ(30a-11), yarlıgandı(30b-3), vardır(30b-12),

kapu(32b-05), bağırsaqları(49a-11), ağladığından(32a-10)

Kelime sonunda ‘a’ ünlüsü hem elif ile hem de ‘he’ ile yazılır.

Elif ile yazıldığı yerler:

aña(30b-13), karar kıla(31a-08), kıara(43a-06)

He ile yazıldığı yerler:

kabkara(31a-08), kıanda(31a-13), anda(31b-07),

Alıntı kelimelerde uzun ‘ā’ ünlüsü elif ile yazılır yazılmıştır.

kābe (30a-04), maqāmına(30a-04), revā(30a-07),

kāfirler(51b-02)

“ e ” Ünlüsünün Yazılması

Kelime başında ‘e’ ünlüsü üstünlü elif ile yazılır:

eyitdiler(30b-01), eger(30b-08), elinde(53a-07)

Kelime ortasında bazen elifle bazen de sadece üstünle belirtilerek yazılır.

Elif ile:

bileler(31b-08), diyeler(49b-01)

Üstün ile:

geydi (30a-01), gelesi(30b-01), benden(35a-03) ,
gerekmez(51b-09)

Kelime sonunda genellikle ‘he’ ile bazen de ‘elif’ ile yazılır.

He ile:

göge (30a-01), gelse(30a-06), icine(55b-04),
eyle(56a-03), nesne(54b-01)

Elif ile:

eyleye(57a-02), gitmege(50b-02), yürümege(50a-10)

“ ı-i ” Ünlüsünün Yazılması

Kelime başında ı-i ünlüleri bazen elif ile bazen de elif ve ye ile yazılmaktadır.

Esreli elif ile:

irişdügi (30a-4), iner (30a-09), ikisi(31b-07),

irte (31b-12), işideler(35a-08), it(49b-09),

ırmağ(45a-06)

Elif ve y ile:

ir(31b-11), içinde(32b-09)

Kelime ortasında hem esre ile hem de ye ile yazılır.

Esre ile:

gice (30a-01), irişdügi(30a-4), geçmiş(30b-01),

yırlı yirinde(31b-10), dirilik(51a-02), yılan(48b-11),

yolında(30b-08), yılduzlar(31b-10), olmuş(32b-01),

kırğ(35b-6)

Ye ile:

sizüñ (30a-10), bizi (30a-12), şişerdi (30a-13),
cekersin(30b-02), girür(31a-01), gide(31a-08),
diyü(33a-01),

Kelime sonunda genellikle ye ile seyrek olarak da he ile yazılır.

Ye ile:

irişdügi(30a-4), gişi(30a-09), bizi (30a-12),
gelesi(30b-01), ikisi(31b-07), giri(32a-02),
olduğı (30a-10), kıanı (30b-4), ağlamağı(32b-3),
adı(32b-05), odını(50a-01),

He ile:

iki(52a-01), buyurur ki (52a-01)

Alıntı kelimelerde uzun ğ ünlüsü ye ile yazılmaktadır:

pir(51a-12), tekzıb(53a-02), zāri(49b-01),
hıç(30a-09)

Yuvarlak Ünlülerin Yazılması

İncelenen metinde yuvarlak ünlüler kelime başında genellikle elif ve vav ile yazılmıştır.

Bu ünlülerin bazen üstünlü elif ile yazıldığı görülür.

Elif ve vav ile:

ola(30a-07), oturmuş(31a-11), önüñüzde(34b-01),
ölsün(36a-10), uzunluğını (31b-08), üzeriñüze(30a-10),
urdu(53b-09), öğretmedük(51b-03)

Ötreli elif ile:

üstüne(31a-01), üzre(33a-10), öleler(36a-11),
uykıudan(37a-03), ölüm(51-02)

Kelime ortasında yuvarlak ünlüler bazen sadece ötre ile bazen de vav ile gösterilir.

Ötre ile:

korıduıkları(32a-4), döndüre(32b-05), vardır (30a-06),
anuñ (33b-10), gicenüñ (30a-08)

Vav ile:

ķorķalar(32a-02), göge(30a-01), ķılur (30a-09),
olduğı(30a-10), sizüñ (30a-10), ton(48b-13), geķürenler(30b-05),
dilesevüz(34a-10), öldürürem(53b-01)

Yuvarlak ünlüler kelime sonunda vav ve ötre ile gösterilir:

ķapu(32b-05), satu(35a-09), girü(31a-4),
diyü(33a-01)

Alıntı kelimelerde uzun yuvarlak ünlüler vav ile gösterilir:

ķabül(34b-03), nürı(33b-04), ķamüsını(42b-03)

1.2 Ünsüzlerin Metin İçinde Yazılış Şekilleri

“ b/p ” Ünsüzlerinin Yazılması

Eski harfli yazı sisteminde en büyük problemlerden biri p harfinin kullanılmadığı dönemlerde b harfinin ne zaman b, ne zaman p sesini karşıladığı konusudur. Üzerinde inceleme yapılan metin bu konuda karışıklığa sahiptir.

Buna göre bugünkü kullanıstan farklılık gösteren kelimeler şunlardır:

tob(36-01), ķabķara(31a-08), ķablaya(48b-03)

Bunun yanısıra bir çok kelimenin ikili yazılış şekline sahip olduğu görülür:

ķobınca(31-05) ~ ķopınca(31b-03), but(52b-08) ~ put(52b-09),

bādişāh(56b-09) ~ pādişāh(56b-10)

-Ub zarf-fiil eki düzenli olarak b harfi ile yuvarlak ünlülü yazılır:

alub(38a-08), ķaldırub(37a-4),

Bir örnekte ekin ünlüsünün uyuma girdiği görülür:

ağıb(30a-01)

“ c/ç ” Ünsüzlerinin Yazılması

“ c/ç ” ünsüzlerinin yazılışında da b/p ünsüzlerinin yazılışına benzer bir durum söz konusudur.İncelenen metinde c/ç ünsüzlerinin yazılışında belirsizlik vardır.Bugünkü kullanılışından farklılık gösteren örnekler şunlardır.

Kelime başında

Sadece c’li yazılan kelimeler:

ceşme(43b-02), cicek(43b-03), cek-(30b-02)

Hem c’li hem ç’li yazılan kelimeler:

cürmiş(37a-01) ~ çürmiş(55b-01), çok(55b-12) ~ çok(31b-04)

Kelime ortasında

Sadece c’li yazılan kelimeler:

cicek(43b-03), nicün(30b-02), acılmış(43b-03)

Sadece ç’li yazılan kelimeler: koça(44a-13)

Hem c’li hem ç’li yazılan kelimeler:

kaçan (30a-07) ~ kaçan (31b-01), icinde(38b-11) ~ içinde(37a-10)

aclık(47a-06) ~ açlık(49a-06), gecen(41a-05) ~ geçen (51a-09)

ucmağa(41b-02) ~ uçmağa(41b-05), saca(43b-06) ~ saçıla (45b-06)

Kelime sonunda

Sadece c’li yazılanlar:

ağac(43b-02), sac(44b-05), üç(30b-11), hic(34b-10),

“ t/d ” Ünsüzlerinin Yazılması

İncelenen metinde t ve dal harfleri ile yazılan sesler imlaya bağlı olarak okunmuştur. Bugünkü kullanılışından farklılık gösteren kelimeler şunlardır:

Kelime başında

Dal ile yazılan kelimeler:

dürlü (32a-01), der(38b-11), depelerde(46a-05),

T ile yazılan kelimeler:

toğuz(39a-10), tağ(46a-04), toptolu(46a-09), tölmağ(51b-10),

tamarlar (56a-11), tamaydı(45a-03),

toğrı(47b-09),

Hem t hem de dal ile yazılan kelimeler vardır:

daşra(31b-10) ~ taşra(31b-12),

dutmişdur(36a-03) ~ tutıla(36a-05),

dağılmış(37a-01) ~ tağılmış (56a-08),

duruñ(37a-02) ~ turalar (37a-05)

Kelime sonunda

Dal ile yazılan kelimeler şunlardır:

od(38a-06),

süd(45a-07)

“ k/g ” Ünsüzlerinin Yazılması

İncelenen metinde k ve g ünsüzlerini ayırt edici bir işaret kullanılmamıştır. Bu devir metinlerinde k ve g ünsüzlerini ayırt eden özel işaretlerin kullanıldığı metinlerdeki okunuşlar esas alınarak, kelimelerin okunuşlarında tercihler yapılmıştır.

gişi(43a-13),

gice(52a-02),

gendü(54a-08)

İKİNCİ BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ

2.1 Ses Değişmeleri

2.1.1 Ünlüler

2.1.1.1. Ünlü Değişmeleri

“ i/e ” Değişimi

İncelenen metinde ,kelime başında ve ilk hecesinde bugün ‘e’ ünlüsü bulunduran bir çok kelimenin ‘i’ ünlüsü ile yazıldığı görülür.Bunun yanında bugün ‘i’ ünlüsüyle yazılan iki kelimenin ‘e’ ünlüsüyle yazıldığı ,bazı kelimelerin de hem ‘e’ li hem ‘i’li şekillerinin bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kelime başı ve ilk hecesinde i bulunduranlar:

iy(30b-05), iriyenler(37a-03), irikle(51b-10),
virdi(30b04), yıl(46a-08)

Kelime başı ve ilk hecesinde e bulunduranlar:

eniş(40b-08), geydürmişler(43a-01)

İlk hecesinde hem ‘e’ hem de ‘i’ ile yazılanlar:

geri(36b-10) ~ giri(32a-02), yirden(31a-04) ~ yerden(31a-04),
gice(30a-01) ~ gece(32b-13), diyü(33a-03) ~ deyü(35a-02)
yidi(38b-13) ~ yedi(39a-04), yitmiş(44b-12) ~ yetmiş(44b-09)

Bunun yanısıra bazı alıntı kelimelerin ilk hecesinde de i ~e düzensizliğiyle karşılaşılır.
hisab(48a-07) ~ hesab(44b-10)

Düzleşme -Yuvarlaklaşma

Batı Türkçesinin düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından en düzensiz devresi Eski Anadolu Türkçesi devresidir. Bu devre genel olarak yuvarlaklaşmanın hakim olduğu devredir. İncelenen metin bu devreye ait olduğundan, devrin özelliği olan yuvarlaklaşma eğiliminin incelenen metne hakim olduğu görülür.

İncelenen metinde şu kelimelerde düzleşme görülür:

giri(32a-03), sorı(39a-10)

İncelenen metinde şu eklerde düzleşme görülür:

+I / +sI iyelik, -I, akuzatif, -Incl, yapım eki daima düz ünlüyle yazılır.

İncelenen metinde şu kelimelerde yuvarlaklaşma görülür:

kapu(32b-05), ayru(40a-10), ayru(31a-08)

İncelenen metinde şu eklerde yuvarlaklaşma görülür:

-Ur, -dUr, +sUz, +cU(ğ), +ğUn, yapım ekleri -AlUm emir, -dUr bildirme, -Ub gerundium eki

Şu kelimelerin hem yuvarlak hem de düz ünlü ile yazıldığı görülür:

o(ğ)u-(46b-08) ~ o(ğ)ı-(39b-04), giri (44a-12) ~ girü(46a-03)

gendi(36b-03) ~ gendü(37b-10), salkım (33a-01) ~ salkum(33a-02)

2.1.1.2. Ünlü Düşmesi

İncelenen metinde orta hece ünlüsü durumuna gelen dar ünlülerin düşme eğilimine girdiği görülür:

sürnür(43a-12), ağzından(45a-02)

2.1.1.3. Ünlü Yutumu

İncelenen metindeki örnekleri şunlardır:

şol(39b-07) < şu+ol, nicün (50a-11) < ne+içün,

nesne(36a-11) < ne+ise+ne

2.1.1.4. Ünlü Türemesi

İncelenen metinde Arapça'dan geçen bazı kelimelerde ünlü türemesine rastlanmıştır.

ğusul(40b-13) < Ar.ğusl, zulum(40b-13) < zulm,
şükür(50b-05) < şükr,

“ imek ” fiili

İncelenen metinde i- fiilinin ekleşirken kökünü koruduğu görülmektedir. Ancak bazı kelimelere eklenince uyuma girdiği görülür.

kılmış idi (37b-02), gice idi(30a-02), beraber idi(33b-05),
yumayalar idi(50a-03), var idi (55b-03), şaşallu idi(56b-03),
kılmışıdı(38b-06), yoğıdı(38b-07), uyuyayıdı(50a-05),
kılayidük(50a-09)

Bazı kelimelerde i- fiilinin kökünün düştüğü görülmektedir.

bırağalardı(50a-05), dileseydük (50a-09), gelmedimidi(49a-13),
dididi(53b-10), seçilmezdi(33b-06), yürüreydi(47b-04),
geçerdi(53b-03), olmayaydı(49a-03), çıkaralardı(50a-04), uyanmayaydı(50a-
05), yaratmışıdı(54a-13)

“ ile ” edatı

İle edatının bazen i'sini düşürerek eklediği görülür.

adıyla(40a-13), kınadıla(32b-04), dünle(30a-11),
felekle(33b-03), biri biriyle(39a-02), kimünle(48a-10),
rahmetünle(50a-06), irikle(51b-10), şürle(51b-11),
hârbeyle(53b-09), nârumla(50b-10), birle(30b-05)

Bunun yanında bazı kelimelerde ise i'nin korunduğu görülür.

Hüseyin ile(42b-05), kadehler ile (46a-07), mü'minler ile (46b-13),
benüm ile(48a-08) imânıla(38a-13), kınadıla(32b-04),
ihlâsıla(42b-07), defayıla(48a-13), süyıla(50a-02),
ay ile (32b-01), görmekile(48b-07)

“ iken ”

İncelenen metinde iken fiilinin genellikle i'sinin düştüğü görülmektedir.

oķınurken(40b-03), giderken(45b-11), aķarken(54b-10),

Bununla beraber bazen de i'nin korunduğu görölür.

yođiken(30b-03), huzūrında iken(35a-09)

“ için ”

İncelenen metinde için fiilinin bazen i'sinin düştüğü görülmektedir.

anıñcün(38a-09), Teñricün(39a-02), sóralarcün(43b-01), ĥaķķıcün(46b-06),
nimetlericün(52b-01)

Bununla beraber bazen de i'nin korunduğu görölür.

bunlaruñicün(34a-05), ķılmađıcün(37b-04), nefsumüz icün(47b-02),

günahlarum icün(51a-09), itmeğicün(51b-09), anıñicün(5313),

siziñicün(54b-06)

2.1.2 Ünsüzler

2.1.2.1 Ünsüz Değişmeleri

İncelenen metinde iki ünlü arasında kalan **ķ** ve **k** seslerinin sedalılaştığı **đ** ve **g**'ye döndüğu görölür.

ırmağı(45a-08), bırağalardı(50a-05) , itmeğicün(51b-09),

işideler(35a-08), ķılmađıcün(37b-04), yoğiken(30b-03)

İki kelimedede son ses durumunda bulunan **t**'lerin sedalı hale geldiği görölür.

od(38a-06),

süd(45a-07)

ķ > ĥ değişmesi: Metinde sadece bir yerde kullanılmıştır. yoĥsa(35b-04)

2.1.2.2 Ünsüz Düşmesi: bir+ile > bile(52b-10), ferişte(41b02) < ferişteh

2.1.2.3 Ünsüz İkizleşmesi: Alıntı kelimelerde görölür:

teanüm > teanümm, issi(36a-01) < is+i

2.1.2.4 Ünsüz Tekleşmesi: hâkları(39b-02) < Ar. hâkķ şer(38a-04) < Ar. şerr
hac(40b-02) < Ar. hacc

2.1.2.5 Hece yutumu: İncelenen metinde geçen şu kelimelerde hece yutumuna rastlanır.
dutñuz(46a-12) < duttonuz, debsertiñüz(46a-12) < debserttiñüz (46a-12)
şimden(44a-12) < şu+imdi+den,

2.1.2.6 Metatez: ayru- < ayur- (40b-11)

2.1.2.7 Ekyığılması: Bir kelimedede ek yığılmasına rastlanılmıştır. cem'isiyi(37b-07)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. Yapım Ekleri

3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+ca: Bu ek isimlere göre, ile, kadar, birlikte manalarını katar.Bazen çekim eki olarak da kullanılır.

ardınca(33a-08), nice(35b-13), biñ yılca(38b-02)

+daş: İsimlere ortaklık, eşlik ve bağıllık katan bu ek incelenen metinde Şu örnekte görülür.

ķarındaş(49b-10)

+nci: Asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden +nci ekinin ünlüsü dar-düzdür.Ekin başındaki yardımcı sesin yuvarlak şekline metin içinde sadece bir yer de rastlanır, onun da çift kullanım şekli vardır.

ikinci(39a-01) , altıncı(39a-03), üçüncü(39a-02)
üçüncide(39a-11)

+lık:İsimden isim yapma eki olan -lık metinde sıkça rastladığımız ektir.Ekin yapısı metinde düzlük-yuvarlaklık bakımından karışıklık göstermektedir.İncelenen metinde görülen örneklerin çoğu düz ünlüdür.

Metinde geçen düz ünlü örnekler şunlardır:

uzunluğu(41a-07), ağırlığı(38b-11), dirlik(44a-12),
açlık(49a-06), cömertliğin(57a-01)

Metinde geçen yuvarlak örnekler şunlardır:

uzunluğunu(31b-08), günlük(34a-03), ayrılıķ(46b-13), yılluķ(32b-06)

+IU: Metindebu ek genellikle yuvarlak ünlüdür. Ancak seyrek de olsa düz ünlülü şekline rastlanılır.

Metinde yuvarlak ünlü ile kullanıldığı örnekler:

dürlü(32a-01), maşāmlu(33b-08), saşallu(56b-03),
şanlı(42a-07), şutlu(52a-09), gizlü(53a-03)

Metinde düz ünlülü şekliyle kullanıldığı yerler:

emzürdüklü(36a-06), yirli(31b-10), şatulu(43a-03)

+sUz: Bu ek olumsuzluk ifade eder.Genellikle yuvarlak ünlülü şekliyle kullanılan bu ekin düz ünlülü şekline metinde bir yerde rastlanmıştır.

Metinde yuvarlak ünlü ile kullanıldığı örnekler:

elsüz(34a-02), añsuzdan(35a-10), susuz(38a-12),
hayāsuzluk(51-13), hamiyetsüz(53b-11)

Metinde düz ünlülü şekliyle kullanıldığı yerler: ayaşsız(34a-03)

+cuk: İsimden küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktadır.

oğlancuıklar(36a-08)

3.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+IA:Bu ek isimden fiil yapma eklerinin en işlek olanıdır.Misalleri sayılamayacak kadar çok olup hemen hemen her çeşit ismin sonuna gelerek yapma veya olma ifade eden fiiller yapar.

şakladum(33b-13), işlemişlerdi(39b-09),
derledükte(44b-03), bağladı(55b-02)

+a: Bu ek de isimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar.

dileyeler(43b-13), uğradum(52a-02)

+ar:şuvarurken(35a-12)

3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-mAk: İstisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ek Türkçenin fiilden isim yapma eklerinin başında gelir.Fonksiyonu fiillerin hareket isimlerinin yapmaktır.

ağlamağı(32b-03), yemek(44b-01), eskimek(44b-02), varmağı(44b-01)

-IcI: Çok ve devamlı yapan veya olan nesnelere karşılayan kelimeleri üretmekte kullanılan bu ek düz ünlüdür.

kılcıdır(30a-12), eglencilersiz(49b-04), yalvarıcı(49b-05)

-k: çürük(53a-08), döşek(44b-11), dilek(43b-12)

-Uk: açuğ(38a-12), ayruğ(31a-08), esrük(36a-07)

-kU: uyku(37a-03)

-I /-U: Türkçenin en işlek fiilden isim yapma eklerindendir.Biridir.Devrin özelliği sebebiyle genellikle yuvarlak ünlü kullanılır.Çok az örnekte uyuma girmiş düz ünlü şeklinde rastlanır.

kapu(32b-05), ayru(40a-10), sacu (43b-06),
korğu(51b-06), ölü(55a-06), biti(39b-04),
yazı(43a-01)

-z: Metinde iki yerde görülür:

söz(37b-03), göz(39a-05)

-ş: Fiillerden nesne isimleri değil fiil isimleri yapar.Metinde yalnız bir yerde kullanılmıştır.

eniş(40b-08) < en-iş "iniş, inme, inmek"

-n: Bu ek metinde sadece bir yerde kullanılmıştır.

uzunluğu(41a-07)< uz-u-n-

-ğun: Bu ek metinde sadece bir yerde kullanılmıştır.

azğun(35a-02)

-m: ölüm(51a-01)

-me : sürme(44b-05)

3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-r :Aynı zamanda faktitif ekleri de denilen bu ek oldurma ve yaptırma ifade eder.Yardımcı ses yuvarlaktır.

geçürenler(30b-05)< geç-ü-r- dilerlerse(34a-05)<dil-e-r-

emzürdüklü(36a-06)< em-i-z-ü-r

-ar : Faktitif eki olan ar/-er metinde sıkça kullanılmıştır.

çıkarduğ(34a-01)

-dUr: Bir oldurma ve yaptırma eki olan dur metinde sadece yuvarlak ünlü şekliyle kullanılmıştır.

döndürdiler(34b-11)< dön-dür- yandurmuş(38a-09)yan-dur-,

irişdüreler(44a-08)< iriş-dür- yendürem(50b-11)yen-dür-,

kağgulanurmasun(53a-01)< kağgulan-dur-

göyündürmeye(30b-07)<göyün-dür-

-t: Fiillerden oldurma ve yaptırma ifade eden fiiller yapan fiilden fiil yapma ekidir.

eyitdiler(30b-01), < ey-i-t-, segirdeler(37a-06)< segir-t-,

öğretmedük(51b-03)<ögre-t- , kórğuda(51b-06)<kork-u-t-a ,

kurutmasun(33a-03)

-n: Kendi kendine yapma veya olma(dönüştürme) ifade eden fiiller yapan ektir.bazen de pasiflik ve meçhul ifade ederler.Kendisinden önce gelen yardımcı ses hem düz hem yuvarlak olabilmekte böyle bazen uyum dışına çıkmaktadır.

tulunur(31a-04)<tul-u-n-	tulındı(31a-12)<tul-ı-n-,
bulına(32a-05)<bul-ı-n-,	bulunmaya(33a-11)bul-u-n-,
olunur(35b-09)<ol-u-n-,	oğınurken(40b-03)< oğ-u-n-

-ş: Yaptığı fiiller bir ortaklaşma veya bir oluş ifade ederler.Yardımcı sesin bazen uyum dışına çıktığı görülür.

ağlaşalar(32a-07)<ağla-ş-,	kuşçular(47a-07)<kuc-ı-ş-,
irişdüreler(44a-08)< ir-i-ş-	

-II: Pasiflik ve meçhul ifade eden fiiller yapan bu ek metinde genellikle düz yardımcı sesle uyuma girerek kullanıldığı görülür.

Düz ünlü yardımcı ses aldığı örnekler.

getürile(31b-05)<getür-i-l	seçilmezdi(33b-05)seç-i-l
atıla(36a-04)< at-ı-l	kurulmuş(39b-10)<kur-ı-l-
yaradıldığı(54a-09) < yarad-ı-l	

Yuvarlak ünlü yardımcı sesle kullanıldığı örnekler.

yorulmuş(55b-05)<yor-u-l-	döküle(36a-05)<dök-ü-l-,
---------------------------	--------------------------

-mA: Olumsuzluk bildiren fiil ekidir.Metinde aşağıdaki kelimelerde kullanılmıştır.

yürümeye(31a-08)<yürü-me,	olmaya(31b-06)< ol-ma,
gelmedi(34b-10)<gel-me,	inanmayanlar (43a-08)<inan-ma

3.2. Sıfat- fiil Ekleri (Partisipler)

-An: Geniş zaman ifade eden partisip ekidir.

geçürenler(30b-05)< geçür-en- kılanlar(30b-06)<kııl-an-
yaş döken(30b-07)< dök-en inen(34b-08)< in-en
tapan(52b-10)<tap-an ölenler(55a-01)<öl-en-ler

-dUk:Geçmiş zaman ifade eden partisip ekidir.Metinde ek hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekliyle kullanılmıştır.

Yuvarlak ünlüyle kullanılan örnekler:

varduğı(30a-03)<var-duk- irişdüğü(30a-04)<iriş-dük-
kılduğum taatı (30b-04)<kııl-duk- emzürdükli(36a-06)<emzür-dük-
derledükte(44b-03)<derle-dük-
Düz ünlüyle kullanılan örnekler:
didikleri(53a-02)<di-dik- itdikleri(53a-02)<it-dik-
getürdüğü(30a-02)<getür-dik-

-r /-Ar /-Ur: Geniş zaman ifade eden partisip ekidir.

görür göz(50a-10)<gör-ür, görer göz(54a-05)<gör-er,
söyler dil(54a-06)söyle-er

-Ası: Gelecek zaman ifade eden bir partisip ekidir.Metinde sadece bir yerde kullanılmıştır.

gelesi günah (31b-01)< gel-esi

-miş: Geçmiş zaman ifade eden partisip ekidir.Genellikle düz ünlü taşır.

geçmiş günah(31b-01)< geç-miş, cürmiş süniğ(37a-01)<cür-miş
tağılmış kııl(55b-07)<tağıl-miş ölmüşleri(56b-04)<öl-miş

3.3. Zarf-fiil Ekleri (Gerundiumlar)

-IcAk: Kelimeye –ınca/-ince manası veren bu ek metinde çok az yerde kullanılmıştır.
urlicak(30b-07)

-Inca: Hal zarfı olduğu gibi zaman zarfı olarak da kullanılan bu ek metin boyunca düz ünlülü şekliyle kullanılmıştır.

şobınca(31a-05) < kop-ınca

girince(54b-04) < gir-ince

dökince(40a-04) < dök-ince

görmeyince(46b-02) < görme-ince

-mAdIn: Menfilik ifade eden gerundium ekidir.

iletmedin(35b-01) < ilet-medin,

binmedin(32b-10) < bin-medin

-I / -U: Kelimeye – arak/-erek manası veren bu ek metinde sadece yuvarlak şekliyle kullanılmıştır.

diyü(52b-05) di-y-ü,

uğrayu(53b-09) ugra-y-u

-Ub: Bu zarf-fiil eki daima yuvarlak ünlü alır. Metinde düz ünlü ile kullanıldığı tek bir örneğe rastlanılmıştır.

girüb(33a-03) < gir-üb,

dönüb(35b-03) < dön-üb,

alub(38a-08) < al-ub,

şorşub(39a-04) < kork-ub

Düz ünlülü şekli : ağıb(30a-01) < ağ-ıb

-ken: Yalnız imek fiilinin gerundiumudur. başka eklere getirilmez. i-fiilinin de i-ken'den başka gerundium şekli yoktur. Başka fiillere getirilince i düşer lakin –ken değişmeyerek aslını korur. Ancak i-fiili uyuma göre değişebilir.

aşarken(54b-10)< akar-iken

yoğırken(30b-03)yok-iken

iderken(35a-09)<ider-iken

şuvarurken(35a-12)<suvarur-iken

oşınurken(40b-03)<okınur-iken

tutarken(35a-13)tutar-iken

3.4. ÇEKİM EKLERİ

3.4.1. İsim Çekim Ekleri

3.4.1.1 Çokluk Eki: Çokluk eki isimlerin çokluk şekillerini yapan çekim ekidir. Metin içinde şu örneklerde geçmiştir.

gicelerde(30a-13)gice-ler

gözleri (30b-08)<göz-ler,

yılduzlardan(33b-03)<yılduz-lar,

oğlancuqlar(36a-08)<oğlancuk-lar,

sünügler(37a-01)<sünük-ler,

tamarlar(56a-11)<tamar-lar,

saşallar(37a-01)<saşal-lar,

aşacla(43b-03)<aşac-lar

3.4.1.2 İyelik Ekleri: İyelik eklerinden önce gelen yardımcı sesler metin boyunca genellikle yuvarlak ünlülerle, bazen de düz ünlülerle yazılmıştır.

Teklik

1.şahıs iyelik eki: (-m)

benümdür(35a-04)<ben-ü-m,

ümetümden(40a-03)<ümet-ü-m

başumdan(51a-09)<baş-u-m,

dostlarum(44a-08)<dost-lar-u-m,

şulum(40a-05)<kul-u-m,

vatanumdan(42b-03)<vatan-u-m,

rızşımı (36b-03), şatımda(40a-07), dişim(42b-02)

2.şahıs iyelik eki: (-ñ)

günahlarıñ(30b-01)<günahlar-u-ñ

elüñden(30b-09)<el-ü-ñ,

Ĥasenātuñ(40a-07)<Ĥasenāt-u-ñ

nefsüñ(30b-09)<nefs-ü-ñ

3.şahıs iyelik eki: (-ı, -i/-sı, -si) Bu ek metin boyunca düz ünlülü şekliyle

kullanılmıştır.

üzümü (55b-03)<üzüm-i, güci(35b-02)<güç-i,
ağzına(35b-01)<ağız-ı-, yolında(30b-08)<yol-ı-,
nürü(31a-08)<nur-ı, kulağını(36a-01)<kulak-ı,
süñügi(36b-12)<süñüg-i, dizi(38b-07)<diz-i,
korkusundan(39a-05)<korku-sı-, arkasına(39b-13)<arka-sı,
köşesinde(45a-05)<köşe-si, gemisini(33b-12)<gemi-si,

Çokluk

1.şahıs iyelik eki: (-muz, -müz) Metinde bu ekin sadece yuvarlak ünlülü şekli kullanılmıştır. Yardımcı ses genelde yuvarlaktır bazen de düzdür.

nefsümüz(47b-02)<nefs-ü-müz, yatduğumuz(37a-09),
kudretümüze(34a-02)<kudret-ü-müz-,

Düz ünlülü yardımcı ses aldığı yerler:

katımız(37b-07)<kat-ı-muz, bir birimizle(47a-05)

2.şahıs iyelik eki: (-ñuz) Metinde bu ekin de sadece yuvarlak ünlülü şekli kullanılmıştır. Yardımcı ses genelde yuvarlak bazen de düz ünlülüdür.

ehlüñüzi(40b-02)<ehil-ü-ñüz, dilegüñüzi(43b-13)<dilek-ü-ñüz,
hüsñüñüz(45b-08)<hüsn-ü-ñüz, aklıñuz(47b-11)<aql-u-ñuz,
günahlaruñuza(30a-12)<günahlar-u-ñuz-,

ameliñüz(37b-13)<amel-i-nüz, malıñuzda(35a-04)<mal-ı-ñuz

3.şahıs iyelik eki: (-ları,-leri)

evlerine(35b-03)<ev-leri, yüzleri(39a-07)<yüz-leri,
oğlanlarına(37b-13)<oğlan-ları,başları(38b-08)<baş-ları,
bitilerin(39b-08)<biti-leri, üstlerini(48b-02)<üst-leri,
dostlarına(44a-10)<dost-ları, gözleri(44b-05)<göz-leri,

3.4.1.3 Aitlik Eki : -ki aitlik eki incelenen metinde kalınlık- incelik uyumuna girerek kullanılır.

sonunuzdağıdan(34b-02),
deginki(30b-13)

ilerüki(30a-11),

3.4.1.4 Hal Ekleri :

İlgi hali (Genitif): (+uñ / + nuñ)

güneşüñ(30b-11)<güneş-üñ,
anlaruñ(32a-10)<anlar-uñ,
burağüñ(45b-10)<burak-uñ

şâlihlerüñ(30a-11)

ayüñ(32b-11)<ay-uñ,

butlaruñ(52b-09)<butlar-uñ

şapunuñ(32b-06)<şapu-nuñ,
kişiniñ(32b-09)<kişi-nüñ,
Teñrinüñ(31a-06)<teñri-nüñ,

salkımınüñ(33a-01)<salkımı-nuñ

gicenüñ(30a-08)<gice-nüñ,

odinuñ(50a-01)<odi-nuñ,

Yükleme hali (Akkuzatif): (-ı, -i, /-n)

ferişteleri(30a-02)<ferişteler-i, giceleri(30b-05)<giceler-i,

uzunluğını(31b-08)<uzunluğu-n-ı,

ölüyü(55a-06)<ölü-y-i,

gemisini(33b-12)<gemisi-n-i,

alnını(36a-02)<alını-n-ı,

şayhayı(35a-08)<şayha-y-ı,

kulağını(36a-01)<kulak-ı-n-ı,

şürü(36a-03)<şur-ı,

dostı dostdan(47a-03)<dost-ı,

sözünü(53a-03),sözü-n-i

biri biri ardınca (33a-08),

İyelik ekinden sonra gelen akkuzatif eki (-n)

bazārın(45b-05)<bazār-ı-n,

tavarın(35a-12)<tavar-ı-n,

şumaşın(35a-13)<kumaş-ı-n,

cömertliğin(57a-01)<cömertlik-i-n,

bitilerin(39b-08)<biti-leri-n,

vazifesin(31b-09)<vazife-si-n,

hısābın(39b-08)<hısāb-ı-n,

dudağların(52a-02)<dudak-ları-n,

Yönelme hali (Datif) : (-a, e)

göge(30a-01)<gök-e, tağına(30a-03)<tağı-n-a,
üstüne(31a-01)üstü-n-e, ağzına(35b-01)<ağzı-n-a,
tavara(34a-08)<tavar-a, eline(35a-13)<eli-n-e

Bulunma hali (Lokatif) : (-da) Bu ek metinde ‘d’li şekliyle kullanılmıştır.

gicede(30a-05)<gice-de, depelerde(46a-05)<depeler-de,
deñizde(37a-02)<deñiz-de, dibinde(41a-13)<dibi-n-de,
yolında(30b-08)<yolın-da, yazda(30b-12)<yaz-da,
katında(31a-11)<katı-n-da, altında(31b-01)<altı-n-da,

Bu ek –dIk, -dUk partisip ekinden sonra geldiği iki örnekte t ünsüzüyle kullanılmıştır.

derledükte(44b-03)<derledük-te, kekirdikte(44b-03)<kekirdik-te

Ayrılma hali (Ablatif) : (-dan) Bu ek metin boyunca ‘d’li şekliyle kullanılmıştır.

südinden(52a-13), gökden(30a-08)<gök-den,
dibinden(33a-02)<dibi-n-den, elünden(30b-09)<elün-den
toprakdan(54b-03)<toprak-dan, kapudan(32b-06)<kapu-dan,
uykudan(37a-03)<uyku-dan, vatanumdan(42b-03)<vatan
ırmağından(45b-03), başumdan(51a-09)<başum-dan

Bir örnekte kullanılan lokatif eki ablatif eki fonksiyonundadır:

günlerde bir gün(38a-04)<günler-de

3.4.1.5 Yön Ekleri: -ra / -ru / +aru

daşra(31b-10), soñra(32b-07), üzre(33a-13),
yuşarudan(38b-10), ilerüki(50b-01), girü(31a-04),
giri(32a-03)

3.4.1.6 Soru Eki : -mı / -mi

var mıdır(30a-09), üç kez mi (35b-04), yıl mı(35b-07),
uryān mı(38b-03), yoş mı (47b-11), degül mi(51a-07)

3.4.1.7 Bildirme Eki :

vardur(30a-06), vaçtdur(30a-10), kıılıcıdur(30a-12),
yoldur(32b-06), yirdür(31a-03), delildür(33b-11), degildür(37b-
09), günidür(42a-13)

3.4.2. Fiil Çekim Ekleri

3.4.2.1 Şahıs Ekleri

Birinci tipteki şahıs ekleri:Bu ekler şahıs menşeli olup bugün,görülen geçmiş zaman,şart ve emir dışındaki çekimlerde,yani şimdiki zaman,geniş zaman, gelecek zaman,öğrenilen geçmiş zaman,istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir.Bu ekler metinde şu örneklerde kullanılmıştır.

I. tekil şahıs (-am/ -em, -ven)

gelürem(38a-06)<gelür-em, ayrumazam(40a-11)<ayrumaz-am
öldürürem(53b-01)<öldürer-em, razı olam(44a-03)<ol-am,
eylemezven(40a-08)<eylemezven

II. tekil şahıs (-sın,-sin):

cekersin(30b-02)<ceker-sin, gelürsin(38a-05)<gelür-sin
görmezsin(37b-12)<gelür-sin, kıılırsın(40a-05)<kıılır-sın,
ağlarsın(53b-13)<ağlar-sın, yatarsın(56a-05)<yatur-sın

III. teklik şahıs (eksiz) :

I. çoğul şahıs (-uz / -vuz):

bilürüz(53a-02)<bilür-üz, içmezvüz(46b-02)<içmez-vüz,
ma'siyet kıılırsavuz(49b-07)<kıılırsa-vuz,
žalimlerden olavuz(49b-07)<ola-vuz,

II. çoğul şahıs (-sız):

bulasız(34b-03)<bula-sız, uyanmışsız(31b-11)<uyanmış-sız,
yaşarsız(54b-06)<yakar-sız, bulıarsız(56b-13)<bulıar-sız, ʻarz
idesiz(56b-12)<ide-siz, gosteresiz(46b-01)<gostere-siz,

III. çoğul şahıs (-lar):

binerler(52a-10)<biner-ler, uyanalar(31b-09) < uyana-lar,
bileler(31b-08)<bile-ler, varalar(32a-05)<vara-lar,
derileler(32a-05)<derile-ler, toğarlar(33a-08)<toğarlar,
alurlar(34a-03)<alur-lar, dilerlerse(34-05)<diler-ler,
yirlerdi(36b-03)<yir-ler, işlemişlerdi(39b-09)<işlemiş-ler,

İkinci tipteki şahıs ekleri : İkinci tipteki şahıs ekleri iyelik eki menşeli olup bugün, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir.

I. tekil şahıs (-m):

işitdüm(44b-08)<işitdü-m, görmedüm(48b-06)<görmedü-m,
şanurdum(51a-05)<sanurdu-m sağladum(33b-12)<sağladu-m, virdüm(35a-
03)<virdü-m, bulımadum(38a-06)<bulımadu-m

II. tekil şahıs (-ñ) :

olmaduñ(40a-10)<olmadu-ñ, yatduñ(56a-02)<yatdu-ñ
virdüñ(44a-02)<virdü-ñ, gördüñmi(48b-06)<gördü-ñ-,
didüñ(51a-13)<didü-ñ, söyledüñ(38a-07)<söyledü-ñ

III. tekil şahıs (-eksiz):

dilerse(50a-10)<diler-se, şulunlasa(32b-09)<şulunla-sa
yarlıgandı(30b-03) yaratdı(33b-09)

çokluk şahıs (-k,-ķ) :

çıķarduk (34a-01)<çıķardu-ķ, uyanduk(32a-01)<uyandu-ķ,
tapmaduk(48a-02)<tapmadu-ķ, dutmaduk(49b-01)<dutmadu-ķ,
dileseyduk(50a-12)<dileseydü-k, öğretmedük(51b-03)<öğretmedü-k

I. çokluk şahıs (-ñuz,-ñüz):

kılunuz(39b-01)<kıl-u-ñuz, tapmañuz(47b-08)<tapma-ñuz,
bileydünüz(47a-01)<bileydü-ñüz, virinüz(47a-05)<vir-i-ñüz,
uyduñuz(47b-12)<uydu-ñuz, kılsarsañuz(49b-01)<kılsarsa-ñuz,
çekdüveñüz (46a-11)<çekdü-veñüz

II. çokluk şahıs (-lar,-ler) :

eyitdiler(30b-01)<eyitdi-ler, döndürdiler(34b-11)<döndürdi-ler,
eytseler(34b-01)<eytse-ler, diseler(34b-03)<dise-ler,
yazdılar(40a-06)<yazdı-lar, kıllalar(31b-07)

3.4.2.2 Zaman Ekleri : Görülen geçmiş zaman eki hem yuvarlak hem de düzdür.

Görülen geçmiş zaman eki : (-dI/ -dU)

geydi(30a-01)<gey-di,
yarlıgandı(30b-03)<yarlıgan-dı,
getürdi(30b-03)<getür-di, kıldı(35b-12)<kıl-dı,
eksildi(33b-06)<eksil-di, azdurdı(47b-10)<azdır-dı
kılduñuz(56b-11)<kıl-dı-, dimedümmidi(47b-07)<dime-dü-,
bileydünüz(47a-01)<biley-dü-, sanurdum(51a-05)<sanur-du-,
öğretmedük(51b-03)<öğretme-dü

Öğrenilen geçmiş zaman eki : (-mİş) Bu ek metin boyunca sadece düz şekliyle yazılmıştır.

geçmiş(30b-01)<geç-miş,
dimişlerdür(34b-03)<di-miş-, oturmuş(31a-11)<otur-mış,
cürmiş(55b-01)<cür-miş,
örmişler(43a-01)<ör-miş, almışdur(36a-01)<al-miş,
dizilmiş(44b-11)<dizil-miş, yırtılmış(37a-01)<yırtıl-miş,
 dağılmış(37a-01)<dağıl-miş,
 yıkılmış(55a-13)<yıkıl-miş

Geniş zaman eki : (-r /-ar /-ur) (-mAz)

dilerse(30a-07)<dile-r-,	dirler(33a-03)<di-r-,
başlar(31a-05)<başla-r,	kurur(33a04)<kurur-
iner(30a-09)<in-er,	şişerdi(30a-13)<şiş-er-,
toğar(30b-13)<toğ-ar,	düşer(32b-13)<düş-er,
uçar(45b-11)<uç-ar,	öldürerem(54a-01)<öldür-er-,
buyurur(30a-10)<buyur-ur,	sanurdum(51a-05)<san-ur-,
yörür(30b-11)<yör-ür,	olur(31a-01)<ol-ur,
öldürürem(53b-01)	varur(31a-13)<var-ur

kesmezler (33a-02)<kes-mez-,	seçilmezdi(33b-05)<seçil-mez-,
kılmazlar(34b-03)<kıl-maz-,	görmezsin(37b-12)<gör-mez-,
eksilmez(38a-07)<eksil-mez,	şükr eylemez(50b-03)<eyle-mez,
yazılmaz(50b-09)<yazıl-maz,	gerekmez(51b-04)<gerek-mez,

Gelecek zaman eki : (-ısar,-ıser,-esi) Gelecek zaman eki metinde çok az kullanılmıştır.

bulırsardur(38a-04)<bul-ısar,	kopısar(52b-10)<kop-ısar,
döniser(56b-11)<dön-ıser,	görmeyiser(47a-02)<görme-y-ıser,

Şimdiki zaman eki: (-mAkdA): Metinde şimdiki zamanı karşılamak için genellikle geniş zaman ve istek kipi eklerinden faydalanılmaktadır. Bunun yanında -mAkdA ekinin de şimdiki zaman ifadesi taşıdığı görülür.

işitmekde(43b-12), içmekde(43b-12)

Emir eki :

Teklik 1. şahıs : (-AyIm)

kılayım(35b-13)<kıl-ayım, bulayım(36a-01)<bul-ayım,

2. şahıs : (-! /-gIl)

eylegil(30b-09)<eyle-gil, kılğıl(46b-08)<kıl-gil,
dutğıl(51a-13)<dut-ğıl, gel(40a-11), hazır
ol(40a-11), okı(39b-07)

3.şahıs : (-sUn)

ölsün(36a-10)<öl-sün, rahmet eylesün(56b-13)<eyle-sün,
kurutmasun(33a-03)<kurutma-sun,
kaygılandurmasun(53a-01)<kaygılandurma-sun

Çokluk 1.şahıs : (-AlIm)

dutalum(30b-02)<dut-alum, virmeyelüm(35a-02)<virme-y-elüm,
gelelüm(38a-11)gel-elüm, kurtaralum(42b-01)<kurtar-alum,
ağlaşalum(47b-02)<ağlaş-alum,virmeyelüm(35a-02)<virme-y-elüm

2.şahıs : (-İñ / -UñUz)

varuñ(32a-09)<var-uñ, toğuñ(32a-09)<toğ-uñ,
duruñ(37a-02)<dur-uñ, girüñ(48a-01)<gir-üñ,
sürüñ(48a-12)<sür-üñ, görüñüz(48a-01)<görü-ñüz,
korkuñuz(34b-02)<korğ-uñuz, sacılıñuz(47a-09)<sacıl-ıñuz

3.şahıs : (-sUnlAr) : ölsünler(36a-12)<öl-sünler

İstek eki : -A

ola(30a-07)<ol-a yürümeye(31a-08)<yürüme-y-e,
getürile(31b-05)<getüril-e bileler(32a-04)<bil-e-,
eglene(31b-06)<eglen-e, göreler(32a-03)<gör-e-,
derileler(32a-05)<deril-e-, bulna(32a-05)<bulın-a,
döndüre (32b-05)<döndür-e, ilede(32b-05)<iled-e,
yüz döndüre(48a-11)<döndür-e, göyündürmeye(30b-07)
yarıla(36a-05)<yarıl-a, kaynaya(36a-05)<kayna-y-a soralar(39a-
11)<sor-a-, sacalar(43b-06)<sac-a-

Şart eki : (-sA)

gelse(30a-06)<gel-se, dilerse(30a-07)<diler-se,

dilerlerse(34-05)<dilerler-se, eytseler (34b-01)<eyt-se-,
kalsa (30a-08)<kal-sa, kulunlasa(32b-09)<kulunla-sa

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥîm

- (1) Benām-ı ized-i bahşa-yende ki âferinende-i zemîn ve zemân est
- (2) rûzî dehende-i ins ve cân est nigahdâr-ı heme-i 'âlemiyân
- (3) est setr künende-i 'ayb-ı bendegân est Te'âla'llāhu celle celāluhū
- (4) ve 'amme nevālühü ve 'azame şānehü ve lâ'ilāhe gayruhü. Ve ba'dehü hezerân sîlâ-i
- (5) şalavât-ı şāfiyât tühaf-i taḥiyyât-ı zākiyât ber-ravżâ-i efżal-i
- (6) maḥluqât ve eşref-i mevcûdât ve ḥulāsa-i kāyinât ve şefî'-i
- (7) yevm-i 'arâsât Muḥammed Muştafa bâz̄ sallallāhu 'aleyhi ve sellem ve şerrafe ve keremallāhu
- (8) ḥamd itmekden ve Payğambara şalavât getürmekden soñra eydürüz kim begler fahrı
- (9) ve melikler serveri ḥuzavendigâr-zāde-i a'zam şāhibü's-seyfi ve'l-kalem
- (10) meliki'r-riqābi'l-ümem ve menba'u'l-cüdi ve'l-kerem el-müşārünileyh bi'l-feżâyili'r-rūḥāniyyeti
- (11) hasâyili'l-melekiyyeti ve ru'yetuhü ḥasenün ve bâṭnahü taḥiyyün ve ru'yetuhü emnün ve fetāyinühü
- (12) müna çelebi'd-devletü ve'd-dîñ İshâḫ Beg bin Murād Arslan el-maḥsûs bi-ināyetihî'r
- (13) Raḥmān ebbedallāhü devlete humā.Bu ža'îf du'âcısından tefsîri tercüme kılmāḫ
- (14) diledi ki bir nice kişilerün žihnine müstekîm ola.

30a

- (1) Hil'atini gice geydi Yünus Payğambar 'aleyhi's-selām tesbiḥ-i zemzemesi göge gice ağıb
- (2) ferişterleri ḥarekete getürdigi gice idi. Tā ki *fenādā fi'ş-şulumāti*¹⁰
- (3) Musā 'aleyhi's-selām Fur tağına varduğı gice idi ve *vā'adnā Mūsā şelāsîne*
- (4) *leyleten*¹¹ 'Ālem fahrı Muḥammed Muştafa 'aleyhi's-selām *ķābe ķanseyñ* maķāmına irişdügi

¹⁰ Enbiya Sûresi 87

¹¹ Araf Sûresi 143

- (5) gice idi *sübhane'lleşİ esrā bi-'abdihİ leylen mine'l-mescidi'l-haram*¹² Gicede
(6) bir sa'at vardur. Kañkı mü'min ki ol sa'ata muvāfık gelse Tañrıdan
(7) ne dilerse hâceti revā ola. Ol sa'at her gicede vardur. Kaçanki
(8) gicenüñ iki bañsi gecse bir bañsi kalsa bir ferişte dünyāya gökden
(9) iner nidā kıılır ki hİc hâcet diler gişi var mıdır ki tevbesi kabül
(10) olduğı vaçtdur dañı buyurur ki sizüñ üzeriñüze olsun ki
(11) dünle turmaç ol sizden ilerüki şālihlerüñ 'âdetidür dañı
(12) sizi Tañrıya yaqın kıılıcıdur dañı günāhlaruñuza kefaretdür. Rasül
(13) hañreti 'aleyhi's-selām gicelerde mücāhede kıılmaçdan mübārek kaçadamı şişerdi.

30b

- (1) Eyitdiler: Yā Rasülallāh geçmiş günāhlaruñ dañı gelesi günāhlaruñ dañı yarlığanmışdur
(2) nicün böyle zahmet cekersin didiler .Eydür: Dutalum ki günāhlarum
(3) yarlığandı āhir şükürüm kaçanı? Beni yoğiken vucūda getürdi 'aql-ı fehm
(4) virdi şükri kaçanı? 'Fā'at kıılmaça tevflık virdi şükri kaçanı? Kııldığum
(5) tã'atı kabül eyledi şükri kaçanı? İy giceleri ğaflet birle geçürenler ve
(6) gündüzi ma'siyet birle žāyi' kıılanlar ve iy size didi iki dürlü
(7) gözi tamu göyündürmeye bir gice yaş döken gözleri bir dañı ğazāvatda
(8) dİdebānlık iden gözleri. İy 'azİzler eger bugün ğāzİler yolında dİde
(9) bānlık eylemek elüñden gelmezse gicelerde nefsuñ birle ğazā eylegil cihād-ı
(10) ekberdür ; *ve's-şemsü tecrİ limustakarrin lehā želike taçdire'l-'azİzu'l-*
(11) *'alIm*¹³ güneş yörür tā kaçargāha deĝin. Güneşüñ üç yüz altmış
(12) menzİli vardur. Yüz seksen menzİl yazda yüz seksen menzİl
(13) kışda. Güneş her gün bir menzİlden toğar tā aña deĝinki menāzil

31a

- (1) mevzi' tamām olur. Andan üstüne girür bir menzilden toğar ta aña
(2) deĝinki üstüne tamām olur pes *mustakaçarri's-şems* menāzili tamām olduğı

¹² İsra Sûresi 1

¹³ Yāsın Sûresi 38

- (3) yirdür.Niteki buyurur; *el-meşāriķu ve'l-meğār[bu]*¹⁴ üç yüz altmış maşrıķdur.
- (4) Her gün bir yirden toğar bir yerden tulunur bir yılda tamām eyler.girü
- (5) evvelden başlar ta kıyāmet ķobınca *żelūke taķdiru'l-'azīżi'l-'allm*¹⁵
- (6) böyle olduğı ol ğālib ve rabbanî Tañrınıñ taķdİridür. Kıulları
- (7) maślahaticün ba'żılar eydür: *mustaķarri's-şems* kıyāmetde
- (8) bir arada ķarār kıla ayruķ yörümeye nūrı gide ķabķara ola.Niteki
- (9) Hāķ Ta'ālā buyurur : *izā's-şemsi kuvirret* ba'żılar eydürler
- (10) *musteķarri's-şems* 'arş altındadır. Niteki rivāyet kıldı Ebi Zer-i Ğaffār
- (11) rażıyāllahu 'anhu eydür: Bir gün Rasūl Hāzreti 'aleyhi's-selām ķatında oturmuş
- (12) idüm. Gün tılandı Payğambar 'aleyhi's-selām eyitdi; Yā Eba Zerr bilür misin ki
- (13) güneş ķanda varur. Eyitdiler:Tañrı Ta'ālā bilür daħı anıñ rasūlı

31b

- (1) bilür didiler. Eydür: Kıaçan ki gün tılına varur 'arş altında secde kıılır
- (2) ta destūr gelince *mustaķarri's-şems* ol mevżi'dür cün
- (3) destūr ola girü varur maşrıķdan toğar tā kıyāmet ķopınca bu resme
- (4) varur gelür cün yir yüzinde ma'sıyet çoķ ola, fışķ fesad
- (5) żāhir ola, emr-i ma'rūf nehy-i münker getürile, güneş ol vaķt 'arş
- (6) altında secde kıla, bir gice miķdārı eĝlene destūr olmaya, ay daħı
- (7) anda vara, ikisi secde kıılalar, destūr gelmeye. Üc gice miķdārı
- (8) anda ķalalar. Ol gice uzunluĝını müteheccİdler bileler,ĝāfiller andan
- (9) bİħabar olalar. Müteheccidler uyanalar hemişeki vażİfesiñ edā kıılalar,
- (10) şubĥ olmaya, daşra çıķalar, göge baķalar.Yılduzlar yirli yirinde eydeler:
- (11) İr uyanmışsız diyeler, girü ĥalvetlerine gireler, namāza ve tilāvete ve
- (12) żikre meşĝöl olalar.Henüz irtte olmaya, girü taşra çıķalar, göge
- (13) baķalar, göreler ki yılduzlar yirli yirinde. Eydeler: Meger namazı tİz kııldıķ

32a

¹⁴ Mearic Sūresi 40

¹⁵ Yāsın Sūresi 38

- (1) yahûz Qur'ânı tîz okuduğ yahûz ir mi uyanduk diyeler, dürlü dürlü
- (2) ümāna geleler, korqalar, giri halvetlerine gireler, bir zamān daħı
- (3) vird okıyalar, giri göge baqalar, nażar kılalar, göreler ki yılduzlar yirlü
- (4) yirinde, bileler ki ol korqduqları vaqt gelmiş andan birbirine habar eyleyeler,
- (5) mescidlere varalar, derileler. Her şehirden ol tayıfadan az bulına.
- (6) Bulınanlar daħı halk arasında zelîl ve zayıf olalar, mescidlere
- (7) cem' olalar, zârı kılalar, ağlaşalar, Tañrıya yalvaralar cün üç
- (8) gice miqdârı tamām ola. Allahu Ta'ālā aya ve güne emr eyleye ki; "girü
- (9) mağrıba varuñ " diye "andan toğuş" diye. Ay ve gün zârı kılalar,
- (10) ağlayalar, bileler ki kıyāmet yakındur, gelmişdür, anlaruñ ağladuğundan
- (11) semavāt ehli ve yir ehli ve 'arş götüren feriştelere ağlaşalar andan
- (12) ay ve gün mağrıbdan toğalar daħı münādi nidā kıla ki *elā inne's-*
- (13) *şemse ve'l-ķamer tal'a mine'l- mağrib* andan halāyık göge baqalar.

32b

- (1) Ayıla gün kabķara olmuş nûrı gitmiş ikisi bir araya gelmiş niteki Ĥaķ
- (2) Ta'ālā ve cum'a's-şemse ve'l-ķamer¹⁶ didi. Dünyā ehli zârı kılalar, ağlaşalar.
- (3) Şalihler ağlamağı fayda kıla ammā 'āsiler ağlamağı fayda kılmaya. Belki Ĥasret
- (4) ve ziyān ola cün gök ortasına geleler. Cebrā'îl ķanadıyla girü
- (5) döndüre, mağrıba ilede. Mağrıbdan bir ķapu vardur adı tövbe ķapusıdır
- (6) ol ķapunuñ 'arzı yetmiş yıllık yoldur. Ay ve gün ol ķapudan tuluna,
- (7) andan ol ķapu bağlana, ayrıķ tövbe ķabül olmaya. Andan soñra ay
- (8) ve gün hemişeki maşrıķdan toğalar, mağrıbdan tulunalar. Andan
- (9) soñra az zaman içinde kıyāmet ķopa. Eger bir gişiniñ atı ķolunlasa
- (10) ol ķoluna binmedin kıyāmet ķopa *ve'l-ķamera ķaddarnābu menāzile*
- (11) *hattā 'ādeke'l-urcūni'l-ķadīm*¹⁷ Ayuñ menzillerin
- (12) taķdîr eyledük. Ayuñ yigirmi sekiz menzili vardur. Ol menāzil ki
- (13) gece meħāķa düşer hilāl olur Ĥatta ol eski 'urcun gibi olur.

¹⁶ Kıyame Sûresi 9

¹⁷ Yâsin Sûresi 39

- (1) 'Urcun diyü hurma salqımınıñ dibine dirler. Ol oldur ki cün
(2) hurmānıñ salqumını keseler, dibinden kesmezler, belki bir pāre qorlar, yıl
(3) girüb ağacı qurutmasun diyü. Ol bāqı qalanına 'urcun dirler
(4) rüzigārıla ol 'urcun qurur, egilür, yay gibi olur. Hâq Ta'ālā
(5) hilālī añā teşbih eyledi *lā eş-şemsu yenbegī lehā en tudrike'l-*
(6) *ķamera vela'l- leylu sābiku'n-nebaķa ķüllün fı felekin yesbehün*¹⁸
(7) Ne güneşe yir vardur ki aya irişe ne giceye yir vardur ki gündüzden
(8) önürde. Şöyle biribiri ardınca toğarlar, tulunurlar, kıyāmete
(9) degin cün kıyāmet yaqın gele ikisi bir araya cem' olalar. Niteki
(10) beyān eyledük güneşe yoqdur nūr ay üzere gālib olsa
(11) gice gide cem'-i evķāt gündüz ola. Hıç gice bulunmaya.
(12) Belki ay gice ayıdur. Güneş gündüz ayıdur kıyāmete degin daħı
(13) gice yoqdur ki gündüz üzre gālib ola nehār gide cem'-i

- (1) evķāt leyl ola, belki leyl ve nehār ola. Ay ve gün yirlü yerinde
(2) dura kıyāmete degin *ve ķüllün fı felekin yesbehüne*¹⁹ Her birisi
(3) aydan ve güneşden ve gündüzde ve gicede yılduzlardan ve felekle
(4) yüzerler balıķ şuda yüzer gibi. Güneş yüz altmış büyirdeklüdür?
(5) Ay daħı yetmiş büyüirdeklüdür. Ay ile gün nūrı beraber idi.
(6) Gice gündüzden seçilmezdi Tañrı Ta'ālā celle celālūhu Cebrā'ile
(7) emr eyledi. Ayuñ yüzini sildi, nūr ı eksildi ol 'alāmet
(8) ki ay yüzinde var andan oldu. Niteki buyurur: *femeħavna āyetu'l-leyl*²⁰
(9) Hâq Ta'ālā dünyā göginde ayı yaratdı. Her biri maķāmlu maķāmında
(10) seyr kıılır. Ne bu anuñ milkine varur ne ol bunuñ milkine ire. Cün

¹⁸ Yāsın Sûresi 40

¹⁹ Yāsın Sûresi 40

²⁰ İsrā Sûresi 12

- (11) kıyâmet gele anda bir araya cem' olalar *ve âyetü'llebum ennâ hamalinâ*
(12) *şurriyetebum ş[']l-fülki'l-meşbûn*²¹ Delİldür Tañrınıñ kemâl-i şudretine.
(13) Ya'ni gemisini nite saşladum altı ay andan girü sağ selâmet

34a

- (1) çığarduğ. Murâd gemiden Nûh gemisidür. Hâş Ta'âlâ eydür: Bizüm
(2) şudretümüze delİldür bu iki zamân halkınıñ ol gemileri elsüz
(3) ayaşsız şu içinde yüzerler, on günlük yolu bir günde alurlar
(4) *ve halaşnâ lebum min mişlihi mâ yerkebüne*²² Dañı yaratduğ
(5) bunlaruñicün Nûh gemisi gibi gemiler her zamanda bizler. Şanda diler-
(6) lerse varurlar yañuđ ma'nasi böyle ola ki yaratduğ bunlaruñicün
(7) gemi gibi merkebler ya'ni at ve deve ve fil deñizde gemiye binerler,
(8) şuruda tavara binerler *ve in neşâ' nuğreşubum felâ şarİba*
(9) *lebum velâbum yunkeşüne illa rahmeten minna ve metâ'en ilâ-*
(10) *hIn*²³ Eger dilesevüz ki anları ğarş eyleyevüz mededlerine
(11) irişmeye meger girü bizden rahmet ola ki anlaruñ 'azâbını
(12) te'hir kılavuz bu fâni dünyâda biraz vaşta fayda göre ecel
(13) vaştaına deĝin *ve işâ kİle lebumı'tteķū mā beyne eydikum ve mā*

34b

- (1) *halaşaküm le'lleküm turhemüne*²⁴. Şaçan ol kâfirlere eytseler:
(2) Şorşuñuz önüñüzdekiden dañı sonuñuzdaĝıdan, ola
(3) ki rahmet bulasız diseler naşihat şabül şılmazlar. Dimişlerdür
(4) *mā beyne eydİküm* gelesi günâhdur *ve mā halfeküm* gecmiş
(5) günâhlardur. Ba'şılar eyitdiler *mā beyne eydİküm* žâhir günâhdur
(6) *ve mā halfeküm* bâtin günâhdur. Ba'şılar eydürler *mā beyne eydİküm*
(7) 'azâb-ı kıyâmetdür *ve mā halfeküm* hükmi-i şekâvetdür. Ba'şılar eydürler

²¹ Yâsin Sûresi 41

²² Yâsin Sûresi 42

²³ Yâsin Sûresi 43

²⁴ Yâsin Sûresi 45

- (8) *mā beyne eydükum* gökden inen 'azābdur ve *mā halfeküm* yirden çıkan
 (9) 'azābdur ve *mā te'tibim min āyatın min āyati rabbibim*
 (10) *illā kānu 'anbe mu'riżın*²⁵ Hiç āyāt gelmedi Tañrınıñ āyāt-
 (11) larından illāki anlar andan yüz döndürdiler. ve *iżā kılle lehum enfiķū*
 (12) *mimmā rezeķakümullahu ķāla'lleżıne keferū lilleżıne amenu enuťımu*
 (13) *men levyesā'llah at'amebu in entum illā fl żalāli'mmubın*²⁶

35a

- (1) hıtābdur Allahu Ta'ālā kāfırlere eydür : İy kāfırlar siz żalāletdesiz
 (2) āşıkāre azğunsız, şadaķa virmeyelüm deyü hüccet eylersiz.
 (3) Sizden diledükleri benden dilemekdür. Size daħı ben virdüm.Sizüñ
 (4) malıñuz Ĥaķıķat benümdür *el 'abdu ve mā yemlikübu kāne ll mevlā* cün mü'minler
 (5) kāfırlere eytdiler va'deñe yalan söylersiz. Niteki mü'minler tarafından
 (6) cevāb virdi ki: *mā yenżurüne illā şayĥaten ve ĥidaten te'*
 (7) *hużubum vehum yebis'ımüne*²⁷ Muntażır degül kāfırlar meger İsrāfıl
 (8) şayĥasına. Ol şayĥayı işideler andan inanalar nāğāh irişe
 (9) ol şayĥa bunlar ĥużūrında iken ya'ni şatu bazār iderken ve bir
 (10) āyatda buyurur ki gelmeye kıyāmet illā añsuzdan gele. Payğambar 'aleyhi's-selām
 buyurur
 (11) ki : *ya'ti's-sā'ate ve'r-recüle yes'ıl māşiyetühu* Ya'ni kıyāmet añsuzda
 (12) gele ĥatta bir gişi tavarın şuvarurken kıyāmet ķopa, daħı bir gişi
 (13) ķumaşın kıymata tutarken kıyāmet ķopa, bir gişi loķmayı eline ala,

35b

- (1) ağzına iletmedin kıyāmet ķopa *felā yestetüüne tavşiyeten*
 (2) *velā ilā ehlibim yerci'üne ve nufiĥa fl's-şuri*²⁸ ne güci yete
 (3) vaşıyyet eylemege ve ne hōd evlerine dönüb vidā' eylemege. 'Ulemā iĥtilāf

²⁵ Yāsın Sûresi 46

²⁶ Yāsın Sûresi 47

²⁷ Yāsın Sûresi 49

²⁸ Yāsın Sûresi 50

- (4) kıldılar ki sür üç gez mi ola yoħsa iki gez mi? Ba'zılar eydür:
- (5) iki gez ürile Ebu Hureyre rażıyallāhu 'anhu rivāyet kıldı ki *mā*
- (6) *beyne'n-nefehetejne erba'un*. İki nefħa arası kırk ola kırk gün mi
- (7) ya kırk yıl mı ma'lūm olmadı.Ba'zılar eytdiler:sür üç gez ürile
- (8) *nefebe feze'e nefħe'i sa'iķa nefħa'i be's*. Delil bu iki kıur'ānda üçi daħı
- (9) var zıkr olunur ki *ve yevme yunfebu fı's-sūri feśa'iķa men fı's-sema'i*²⁹
- (10) daħı *ve nufıħa fı's-sūri feśa'ıķa men fı's-sema'i ve men fı'l erdi illa men şāellab, sümme nufıħa fı'bi ubra*
- (11) *fe izābüm kıyāmun yunzerüne*³⁰ evvelki kıavldür *nefħa*
- (12) *feze'e nefħa sa'iķa* ikisi birdür, Ebu Sa'id hıızıl rivāyet kıldı:
- (13) Payğambar ħāzreti 'aleyhi's-selām eyitdi: Nice tena'um kılayım nice meyveden

36a

- (1) lezzet bulayım ki sür issi sürını ağzına almışdur, kıulağını diñüye
- (2) dutmuşdur,alnını aşığa egmişdür.Muntażırdur ki *ħasbunallabu ve ni'me'l-vekıl*³¹
- (3) diyeler. Evvel vaķt ki İsrāfil sürı üre ol heybetden
- (4) yirler ħarekete gele, tağlar yün gibi atıla, havaya perrān ola, gökler
- (5) yarıla, yılduzlar döküle, ay ve gün tutıla, deñizler kıaynaya, kıamusı bir
- (6) deñiz ola, andan soğıla, yir yüzinde bir kıatre su kıalmaya, emzürdükli
- (7) emzürdüğini elinden bırağalar, ħāmıleler ħamlin düşüre, ħalāyık esrük
- (8) gibi olalar, oğlancuğlar pır ola, helāk ola, melek 'arşı götüren ferışteler
- (9) kıala daħı Cebrā'il ve 'Azrā'il ve Mikā'il ve İsrāfil kıalalar. Andan ħıtab
- (10) gele ki *febyemut ħamaletu'l-'arş* diye. 'Arş götüren ferışte ölsün
- (11) diye. Anlar daħı öleler. 'Arş mu'allaķ kıala andan ħıtab-ı 'ızzet irışe:
- (12) Cebrā'il ve Mikā'il ve İsrāfil ve 'Azrā'il ölsünler diye. Anlar daħı öleler.
- (13) Ayruķ hic maħluķ kıalmaya *küllü men 'aleyħa fāni ve yebķa vebħü rabbıķe źü'l-celāl ve'l-ıkrām*³²

²⁹ Neml Sûresi 87

³⁰ Zümer Sûresi 68

³¹ Ali İmran Sûresi 173

³² Rahman Sûresi 26-27

- (1) Andan Tañrı Ta'ālā yiri ve gögi tob dürer gibi düre, udret abżasına
- (2) ala, eyde ki *ene'l mālīk* bādişāh benem. anı cebbarlar anı mütekebbirler anı
- (3) anlar ki rızıımı yirlerdi ayruqlara taparlardı. *limeni'l-mulkü'l-yevm*³³ ..Bugün
- (4) mülk kimündür. Girü cevāb vire ki *lillabi'l-vābidi'l-abhar*³⁴ andan
- (5) bu fānı ve bıvefā dünyā, addār ve mekkār dünyā ır yıl midārı
- (6) ħarāb ne mülk ala, ne cinnı ve ne insān ala, ne ħayvān ala, ne gülistān
- (7) ala, hemān ol bı zevāl, bāı ala evvel ve āñir hem bātın hem źāhir.
- (8) *hüvel evvelü ve'l-ābiru ve'l-ābiru ve'l bātınu ve hüve bikülli şey'in 'allm*³⁵
- (9) andan soñra Ĥa sübhānu ve Ta'ālā ır gün midārı yağmur yağdura.
- (10) Ol topra olan bedenler bahār güninde ot biter gibi biteler. Payğambar 'aleyhi's-selām
- (11) buyurur ki ħalāyıuñ 'azāsında hıc nesne almaya, cüriye.
- (12) illa rūh sünügi ala, ol sünükden alan 'azā tamām ola.
- (13) Andan İsrāfil yarada emr eyleye, sür üre, sürdan āvāz gele ki:

³³ Mü'min Sûresi 16

³⁴ Mü'min Sûresi 16

³⁵ Hadid Sûresi 3

37a

- (1) İy cürmiş süñükler, iy yırtılmış deriler, dağılmış saçlar saçallar,
 (2) iy deñizde ğarķ olan, iy ħayvānlar ķursāğında iriyenler, duruñ
 (3) ki ħisāb vaķtıdır diye. Andan cem'isi uyķudan uyanır gibi
 (4) baş ķaldırub niteki Ĥaķ Ta'ālā buyurur ki *fe iżābum mine'l-icdati*
 (5) *ilā rabbihim yensilūn*³⁶ sūr urlicak gürlerinden turalar,
 (6) 'arāsāt meydanına segirdeler, *ilā rabbihim*
 (7) Segirtmekdür *yensilūne* Segirdeler *ķālū yā veylenā min*
 (8) *be'sena min merķadinā baża mā va'ade'r-rahmānu ve sadaķa'l-*
 (9) *murselūn*³⁷. Eydeler: İyvāħ bizi kim ķopardı yatduğumuz yirden
 (10) diyeler. Zİrā ki ol ķırķ yıl içinde gürden 'azāb götürilmiş ola
 (11)cün dirileler uyķudan uyanmış gibi olalar. Eydeler:Kim uyardı
 (12) bizi uyķudan, yaħuż ķıyāmet ahvālini göreler gür ' azābı aña göre
 (13) uyķudan uyanmış gibi ola cün bileler ki ķıyāmet ķopmış.

37b

- (1) Eydeler *baża mā va'ade'r-rahmānu ve sadaķa'l- murselūn*³⁸ Bu oldur ki
 (2) Tañrı Ta'ālā va'ade ķılmış idi daħı müselim rast söyledi. Rasul ħażreti 'aleyhi's-selām
 (3) eydür:Bu sözi mü'minler diyeler ķıyāmete münkir olanları serzenİş
 (4) ķılmağıcün. *in ķānet illā sayħaten ve ħidaten fe iżābum*
 (5) *ce'mi'n ledeynā muħżerūn*³⁹. Degildür ol ķopmaķ illā isrāfilūñ
 (6) sayħasıdır. Bir sayħa birle helak olalar, bir sayħa birle giri dirile
 (7) daħı cem'isiyi bizüm ķatımızda derileler. Su'al kāfırlere ķurb var
 (8) Tañrı Ta'ālā ħażretinde ki eydür ķatımuza ħażır olalar. Murād bu
 (9) ķurbdan ķurb-ı ħısbdur ķurb kerāmet degildür ya'ni ara yerde
 (10) hic vāsıta ķalmaya Ĥaķ Ta'ālā gendü 'azāmeti birle su'al ķıla
 (11) *fe'l yevme lā tużlūmu nefsiñ şeyin velā tużzevne illā mā*

³⁶ Yāsın Sûresi 51

³⁷ Yāsın Sûresi 52

³⁸ Yāsın Sûresi 52

³⁹ Yāsın Sûresi 53

- (12) kuntüm te 'amelün⁴⁰. Bu kıyâmet gündür žulm yođdur cezâ görmezsiz
(13) illâ gendü 'amelüñüz birle. Ĥađ subhanu ve Ta'âlâ âdem oğlanlarına 'ağl-ı fehm

38a

- (1) virdi. Ĥayrı ve şerri bildürdi dağı Ĥayr 'amel kılanlar cezâsı nedür şer
(2) 'amel kılanlar cezâsı nedür bildürdi. Andan âdem oğlanlarına ihtiyâr
(3) virdi. Ol ki Ĥayrı ihtiyâr kıldı Ĥayr cezâ bulısardur. Ol ki şerri ihtiyâr
(4) kıldı řer cezâ bulısardur. Ĥađ Ta'âlâ kimseye žulm kılmaz .günlerde bir gün
(5) Behlül-ı divâneden sordılar, kıandan gelürsin didiler. Eydür: Tamudan
(6) gelürem didi. Od almağa vardum tamuda od bulımadum didi.
(7) Eyitdiler: Ne 'ayet söyledüñ hergiz tamu odı eksilmez od bulımadum
(8) dirsın didiler. Behlül eydür: Her gişi odını dünyâdan alub varurmuş
(9) gendü eli birle yandururmuş imdi ben dünyâda günâh kılmadum anıñcün
(10) tamuda od bulımadum *velâ tuczevne illâ mâ kuntüm te 'amelün⁴¹*.Tefsir
(11) budur. Giri söz başına gelelüm cün kıabirden turalar, sİnlerünüñ
(12) üstinde baş açuğ yalın ayağ 'uryân aç şusuz biñ yıl miğdârı
(13) anda kıalalar. Anlar ki kıabrinden imânyla çığalar ol biñ yıl anda

38b

- (1) bir sâ'at gele. Anlar ki *ne'auzu billabi* imânsuz kıabirlerinden çığalar ol
(2) miskİn bicârelere ol biñ yıl yüzbiñ yılca gele. 'Āyışa
(3) rağıyallâhu 'anhe eydür: Yâ Rasûlallâh 'avratlar dağı 'uryân mı kıopar didi.
(4) Rasûl Ĥađreti 'aleyhi's-selâm eydür: yâ 'Āyışa ağlama ol gün kimse kimseye bağmaya
(5) her gişi gendü Ĥâlîne meşgul ola, andan ferişteley süreley,
(6) mağşere iledeley. Anlar ki 'amel-i sâliĤ kılmışdı 'ameli merkeby ola bineler
(7) anlaruñ ki 'ameli yoğdı kimi yayağ giderley kimi dizi üstine gideler, kimi yüzley
(8) üstine sürineler, mağşere cem' olalar güneş başları üstine
(9) bir mil miğdârı kıadar yağın gele, dört yanlarını kıaplaya günâhı arđalarında

⁴⁰ Yâsin Sûresi 54

⁴¹ Yâsin Sûresi 54

- (10) ola, yoğarudan gün ħarreti aşağadan od ħarreti
- (11) arğalarında günāh ağırlığı kimi dizine degin der icinde ola, kimi
- (12) boğazına degin ġarğ olalar, derleri yitmiş zira‘ aşağa geçe. Ol ħalde
- (13) ħiç gölge bulunmaya meger ‘arş gölgesi ol vağtda yidi tēyifa

39a

- (1) ‘arş gölgesinde ola. ‘Ādil begler, ikinci yigitlikde ‘ibādet kılanlar
- (2) ola, üçinci mescide mülāzımat kılanlar ola, dördinci Tañrıçün biri biriyle
- (3) dostlık eyleyenler ola, beşinci ihfā ile sadağa virenler ola, altıncı
- (4) bir šāhib-i cemāl ‘avrat oқыya, Tañrıdan qorğub varmayanlar ola, yedinci
- (5) Tañrı qorğusından ağılayub gözinden yaş dökenlerden ola. Bāğl
- (6) ħalāyıq ısıda biñ yıl qalalar andan soñra süreler bir qarañu
- (7) yire ileteler. Ol ki mü‘minleriydi bir sā‘atde çıqalar yüzleri ağ
- (8) olub. Anlar ki münāfiğ kāfirler idi. Ol karañuda biñ yıl qalalar
- (9) biñ yıldan soñra çıqalar, yüzleri qara olmuş ola. Andan ħalāyıqı
- (10) ħisāb yirine süreler, toğuz yirde sori soralar. Evvelkide
- (11) namaz soralar, ikincide hevādan soralar, üçüncide ata ana ħağğında soralar,
- (12) dördüncide ehl-i ‘ayāl ħağğında soralar, beşinci qul qaravaş ħizmeti
- (13) ħağğında soralar, altıncıda qavm qarābet ħağğında soralar, yedüncide

39b

- (1) sılā-yı rahimden soralar, sekizüncide ħasedden soralar,
- (2) toğuzüncüde mekruhātdan soralar. Her kim bu ħağları sağlamış
- (3) olsa bir sā‘atda geçe. Her kim bu ħağları sağlamamış olursa
- (4) her yirde biñ yıl qala. Andan bitiler oğınan yire varalar. Anda
- (5) dañı teveğğuf kıllalar. Ba‘zıların sağ eline ak biti virile, ba‘zıların
- (6) sol eline qara biti virile. Hıtāb gele ki *ıqra kitabeke kefā binefsike’l-*
- (7) *jevme ‘aleyke ħasıba*⁴². Oğı bitini ki sol bugün saña nefsiñ
- (8) ħisābın sorsalar gerek diyeler. Andan bitilerin açalar dünyāda

⁴² İsrā Sûresi 14

- (9) ne kim işlemişlerdi biti içinde yazılmış bulalar. Andan süreler mİzān
- (10) katına ileteler. Mİzān ‘arş öñinde qurılmış ola, sağ kefesinde
- (11) durmuş ferİsteler, hūllalar buraqlar hāzırlamış, sol kefesinde
- (12) zebānİler durmuş zencİler buqağular hāzırlamış, her gişi ‘amelini
- (13) arkasına almış terāzü katında durmuş, münādİ nidā kıla ki :

40a

- (1) *unturū ile'l-mİzān* İy maḥşer ehli mİzāna nażar kılunūz ki fūlan ibn-ü
- (2) fūlanūñ ‘ameli dartılır diyeler. Biñ yıl anda daḥı tevekkūf kıllalar.
- (3) Payđambar ‘aleyhi's-selām eydür: Tañrı Ta‘ālā benüm ümmetümden bir gişiyeye toğsan toğuz
- (4) nāme vireler. Her birinūñ uzunı güzārı dökince yir ola. Hāq Ta‘ālā
- (5) eyde: İy qulum bu nāme ne nāmedür diye inkār mı kılırsın yoḥsa
- (6) kātibler ḥata mı yazdılar. Qul eyde:Yoq yā Rabbi. Hāq subḥānu ve Ta‘ālā
- (7) eyde ki: İy qulum benüm katımda senün ḥasenātuñ vardır, ben saña žulm
- (8) eylemezven diye. Bir aq kağıt nāme çıqara nāmede yazılmış ola ki
- (9) *eşbedü enlā ilābe illāllah ve eşbedu enne muḥammeden ‘abdubü ve rasuluhu*
- (10) İy qulum dünyāda güre qapusına değin bu kelimededen ayru olmadun daḥı
- (11) seni bu kelimededen ayrumazam gel imdi mİzāna hāzır ol ki bugün kimseye
- (12) žulm olmaz. Andan ol nāmeyi bir kefeye qoyalar tođsan tođuz nāmeyi bir
- (13) kefeye qoyalar, ol tevḥİd kelİmesi nāmesi ağır gele zİrā Allah adıyla

40b

- (1) hİc bir nesne beraber gelmeye. ‘Āyişa rażıyallāhu ‘anha eydür yā Rasūllāh
- (2) qıyāmetde hİc ehlünūzi añamısız didi. Payđambar ‘aleyhi's-selām eydür:Üc
- (3) yirde kimse kimseyi añlamaya(añamaya) didi. Evvel nāme oğınurken, ikinci terāzu
- (4) vaqtında, üçüncü sırāt üzerindedür. Andan geleler ferİsteler
- (5) ḥalāyıkı sırāta süreler. Sırāt kıldan ince kılıcdan tİzdür
- (6) altından..... zebānİler çengel birle aşığadan
- (7) ‘āsileri qapalar. Sırāt yidi cisir ola, her bir cisri üç biñ

- (8) yıllık yol ola, biñ yıl yoğuş ola, biñ yıl enişi ola, biñ
- (9) yıl düzi ola. Her cisrde bir dürlü nesne sorıla. Evvelki cisirde
- (10) İmāndan sorıla, ikinci cisirde namāzdan sorıla, üçinci
- (11) cisrde orucdan sorıla, dördüncü cisrde zekatdan
- (12) sorıla, beşinci cisrde hācdan sorıla, altıncı cisirde vużūdan
- (13) ve ğusuldan sorıla, yedinci cisirde žulumdan sorıla. Eger bunlarda

41a

- (1) taķsırlıķ kılınmış olsa her bir cisrde biñ yıl kıala. Kıyāmet
- (2) miķdārı iki biñ yıl oldu ki bu mevķūflar i'tibārıyladur. Her
- (3) mevķūfdā biñ yıl dirler iki biñ yıl ola. Ammā ba'żılar eydürler:
- (4) Bir sā'at ola. Anuñ 'ameli āmel-i sālİhdür. Şırātı evvel ol
- (5) gece. Şırātı evvel gecen Muħammed Muştafa ola, sırāt kenārında dura,
- (6) Rabbi sellim sellim diye cün sırātı geceler. Ferişteler 'alemi götüreler.
- (7) Evvel Muħammed Muştafa 'alemi götürile, uzunlığı biñ yıllık yol ola,
- (8) 'amūdİ yeşil zümürüdden ola, sinānı kızıl yaķutdan ola,
- (9) kıabzası aķ ğümişden ola, bir ucı maşrıķda ola, bir ucı
- (10) maĝrıbdā ola, 'aleminde üç satır ola. Evvel satır *Bismillābi'r-raħmāni'r-raħİm*
- (11) ikinci şatırda *elħamdulillāhi rabbi'l-'alemİn* üçüncü şatırda *lā ilāhe*
- (12) *illallāhu muħammedu'r-rasūlullāh* yazılmış ola. Andan Payĝambar 'aleyhi's-selām
- (13) 'alemi dibinde dura cem' Payĝambarlar sıddıķlar şehİdler Muħammede

41b

- (1) 'alemi dibinde olalar. Nitekim buyurur *ve min dūni tabt* . Ay andan
- (2) buraķ ve ĥulla ve tāc götüreler daħı ferişteler 'alemi getüreler ucmaĝa gideler.
- (3) Andan soñra bir 'alem daħı götürüle. Münādiler nidā kıla
- (4) *ayne's-sābiķüne'l-evvelūm* Kıanı islam yolına evvel kıadam uranlar Ebu Bekri sıddıķ
- (5) 'alemi dibinde cem' olub uçmaĝa gideler andan bir 'alem daħı götürüle.
- (6) Münādİler nidā kıla *aynelleżİne yensūrüne dİne'l-islam*. Kıanı islam
- (7) dinine nuşret kıılanlar. 'Ömer rażıyallāhu anhu cevab vire ki lebbeyk pes

- (8) ‘ādiller ve āmiri ma‘rūflar Ömer ‘alemi dibine cem‘ olalar, cennete gideler.
 (9) Andan bir ‘alem daħı götürüle. Münādİ nidā kıla *ellezİne yunfiķūne*
 (10) *emvā lebum fı sebİlillab*⁴³. Kıanı malını Ĥaķ yolına nafaķa kılanlar. ‘Ośman
 (11) rażıyallāhu anhu cevab vire ki lebbeyk pes Ĥaķ yolında malını
 (12) nafaķa kılanlar ‘Ośman ‘alemi dibinde cem‘ olalar cennete gideler. Andan
 (13) bir ‘alem daħı götürüle. Münādİ nidā kıla ki *evliyā‘llabi ellezİne*

42a

- (1) *lā ĥavfun ‘aleybim velāhum yebżenūne*⁴⁴. Kıanı ol Allah dostları, anlara
 (2) ne ķorķu var ve ne ğuśśa var ‘Ali rażıyallāhu anhu cevab vire ki lebbeyk pes
 (3) evliyā‘ullah ‘Ali ‘alemi dibine cem‘ olub cennete gideler. Andan bir ‘alem
 (4) daħı götürüle. Münādİ nidā gele ki *ellezİne ķutulu źulmen*⁴⁵ Kıanı ol
 (5) maźlumlar ki anları źulmiyle öldürdiler pes. Ĥüseyin rażıyallāhu anhu cevab
 (6) vire ki lebbeyk diye maźlümlar Ĥüseyin ‘alemi dibinde cem‘ olalar.
 (7) Fātıma rażıyallāhu ‘anhe önlerinde bir eline Ĥüseyinüñ ķanlı köñlegini
 (8) almış bir eline Ĥasanuñ ağılu köñlegini almış eyde ki ilāħİ benüm de
 (9) dādumı źālimlerden alıvır, yoħsa bir āħ iderem cennet ve ‘arő
 (10) ve kürsi oda yaķıla diye. Andan Rasūl ĥażreti ‘aleyhi’s-selām ķarőu gele, eyde:
 (11) İy ciger ğüőem bizüm ĥanedānda intiķam almaķ yoķdur, bizde
 (12) kin olmaz, bizde ‘afv ve őefā‘at olur, bugün őefā‘at
 (13) ğünidür gel ben dāħı sen daħı őefā‘at kılalum, ‘āsİleri

42b

- (1) ‘azābdan ķurtaralum didi. İy ciger ğüőem baña dünyāda çok cefā
 (2) kıldılar, diőim çıķardılar, zehir yidürdiler, sāħir didiler, keźżab didiler,
 (3) vatanumdan sürdiler, hic birinden intiķām almadum ķamūsını
 (4) ‘afv eyledüm iy Fātıma sen daħı ‘afv eyle diye. Fātıma daħı

⁴³ Bakara Sûresi 262

⁴⁴ Yunus Sûresi 62

⁴⁵ Ali İmran Sûresi 169

- (5) 'afv eyleye ma'zûmlar da'ı Hüseyn ile cennete gideler. Andan
- (6) bir 'alem da'ı götürile. Münâdi nidâ kıla ki: *aynellez[ne tabû..... ve*
- (7) *ihlasû*⁴⁶ Kıanı ol ihlasıla tövbe kılanlar Hâsan cevab vire ki
- (8) lebbeyk tâyiler Hâsan 'alemi dibine cem' olalar cennete gideler. Andan
- (9) bir 'alem da'ı götürile. Andan nidâ gele *ellez[nebüm fı salavâtihim*
- (10) *hâşî'un*⁴⁷ .Kıanı huşû' birle namaz kılanlar. Andan bir 'alem da'ı götürile
- (11) nidâ kıla ki kıanı zâkirler bir 'alem da'ı götürile tâ üç yüz yigirmi şeri'atdur
- (12) niteki Hâk Ta'âlâ buyurur; *ves[kallez[ne't-tekav rabbehüm ila'l-cenneti*
- (13) *zumura*⁴⁸ Andan münâdi nidâ kıla. Kıanı fir'avn 'aleyhi'l-la'ne. Fir'avnı

43a

- (1) getüreler, başına oddan tâc örmüşler, kıatrân köñlek giydürmüşler,
- (2) bir hınz[re bindürmüşler, cebbârlar ve mütekebbirler kıatında cem'olmuşlar,
- (3) tamuya gideler. Andan Kıâbili kıatılı boynına zenc[ır bağlayub
- (4) getüreler, hâsüdları kıatına cem' ideler kıâb[ı önlerine tamuya
- (5) gideler andan nidâ gele. Kıanı Ka'ab İbn-i Eşref. Yahüd[ı eli bağlu
- (6) yüzi kıara getüreler. Andan Hâk kı örtenleri cem' eyleyeler. Kıa'ab
- (7) önlerine düşe, tamuya gideler. Andan nidâ gele. Kıanı Ebu Cehil İbnü
- (8) Hişâm. Andan Payğambarı yalan diyü inanmayanları Ebu Cehil
- (9) kıatına cem' eyleyeler imâm ola, tamuya gideler. Andan nidâ gele. Kıanı
- (10) Vel[ıd İbnü Muğayire. Fuğarayı hor görenlere imâm ola tamuya gideler.
- (11) Andan nidâ gele ki: Kıanı İmri'ul-Kays getüreler yüzi kıara olmuş, dili yirde
- (12) sünrür, şâ'irleri cem' ideler, ol imâm ola tamuya süreler.
- (13) Niteki Hâk Ta'âlâ buyurur; *yevme ned'u küllü nâsi bi imâmebum*⁴⁹ her gişiyi imâmından

43b

- (1) şoralarcün cennet ehli cennete yakın varalar, bir düz yazı göreler.

⁴⁶ Nisa Süresi 146

⁴⁷ Mü'minün Süresi 2

⁴⁸ Zümer Süresi 73

⁴⁹ İsrâ Süresi 71

- (2) Ol yazıda ağaclar bitmiş, gölgesinde çeşmeler akar, çayrlar
- (3) ola cicekler acılmış, ol ağaclar gölgesinde konalar, ol sudan
- (4) içeler, gısl eyleyeler, iclerinde gıllığış kıalmaya, zâhirleri bâtınları
- (5) pāk ola, buraqlarına bineler, cennet kapısına varalar. Hazinedârlar
- (6) karşı geleler sacu sacalar eydeler *selâmun 'aleykum tibtum fedbulûba*
- (7) *halidîn*⁵⁰. Gireler, menzillerinde nuzûl eyleyeler hüriler la'li
- (8) kadehleriyle şerbetler getüreler, içeler, Tañrıya şükr eyleyeler, tena'umma
- (9) meşgûl olalar. *inne aşhabe'l-cenneti'l-yevme fı şugûllîn*
- (10) fâkihühüm fı zilâlin *'ale'l erâike müttekiüne lehum fı bâ*
- (11) fâkihetün ve lehum mâ yedde *'ün bedürüsti cennet ehli yemekte*
- (12) İçmekte söhbette hoş âvaz işitmekte ne dürlü dilek
- (13) var ise dileyeler. Tañrı Ta'âlâ eyde ki dilegünüzi virem diye dağı

44a

- (1) hitâb gele: *hel razıtum* rāzı olduñuzmı diye. Eydeler: Yâ Rabbi ol
- (2) 'atâ ki bize virdün hic kimseye virmedün nice rāzı olmayalum
- (3) diyeler. Tañrı Ta'âlâ eyde dağı ziyâde oldur ki sizden rāzı olam
- (4) hergiz hışm eylemeyem dağı ziyâde gerek ise uş bizden size
- (5) selâm olsun diye *selâmun kavlen mi'r-rabbi'r-rabîm*⁵¹. Size
- (6) ol rahîm pâdişâhdan selâm olsun ki rahmet birle sizi
- (7) uçmağa koyar. İbn-i 'Abbas rāzıyallâhu 'anhu eydür: Tañrınıñ selâmını
- (8) dostlarına irişdüreler. Eydeler ki iy dostlarum ben sizden
- (9) rāzıyam siz dağı benden rāzı olduñuzmı diye. Tañrınıñ hediyelerin
- (10) dostlarına vireler girü döneler *selâmun kavlen mi'r-rabbi'r-rabîm*
- (11) Andan nidâ kıla: *inne leküm en.....velâ tuskamün*. İy cennet ehli
- (12) şimden giri size sağılık var hastalık yok, dirlik var ölüm
- (13) yok, yigitlik var çoçalık yok, şādılık var kaygu yok, sâ'at sâ'atdan

⁵⁰ Zümer Sûresi 73

⁵¹ Yâsin Sûresi 58

44b

- (1) mübârek, gün günden hoş, yemek içmek var yabana varmak yok,
- (2) sümük balgam kir olmağ yok, tonları eskimek yok, nefes yirine tesbîh ola,
- (3) derledükte müşk tereşşuâ eyleye, kekirdikte müşk rayhası gele, ta'am
- (4) hażım ola, dañı cennet ehlinüñ saşalı olmaya, teninde kıl eseri
- (5) olmaya, meger sac ve kaç ve kir yok ola, gözleri sürmelü ola, cümlesi
- (6) Âdem Payğambar 'aleyhi's-selâm kâmetlü ola, butı altmış arşun ola 'İsâ Payğambar 'aleyhi's-selâm
- (7) yaşlu ola, otuz iki yaşında ola, Yūsuf sûretlü ola, Dāvud āvāzlu
- (8) ola, Muhammed hulķlu ola. Ebū Sa'īd Hızırĭ rażıyallāhu 'anhu Payğambardan işitdüm.
- (9) ednâ gışinüñ yetmiş iki kubbesi ola, her biri bir dâne incüden ola,
- (10) her kubbede bir kürsi ola kızıl yaķūtdan, her kürside yitmiş kat
- (11) döşek ola dibâcdan sündüsden cevreside bâlišler dizilmiş ola,
- (12) her birisinde hūrĭler otura, her hūrĭnün yitmiş kat hūllası
- (13) ola, ol hūllalar içinde teni görine, teni icinde sünügi görine,

45a

- (1) sünügi icinde iligi görine. Ol hūrĭlerden birisi bu dünyāya bir gez nażar kılaydı
- (2) şevkınden ay ve gün nūr ı maħv olaydı. Eger ağzından bir katre
- (3) dünyā ya tamaydı kamu acılar tatlu olaydı. Bir rivāyetde eydür
- (4) her mü'minüñ bir haymesi ola bir dâne icinden. Ol hayme uzunı
- (5) altmış mil yir ola, her güşesinde bir kürsi ola, her kürside bir hūrĭ
- (6) otura, birbirini görmeye dañı cennet icinde dört ırmağ ola
- (7) biri süd ırmağı biri bal ırmağı biri şü ırmağı biri hāmır
- (8) ırmağı. Ba'żılar eydürler: Bir ırmağdur dört nesne tabi'atın tutar
- (9) hayat virmekde şudur, qarın doyurmağda şüddür, şifâ virmekde
- (10) baldur, feraĥ virmekde hāmırdur. Bāķĭ ırmağlar ve şadırvanlar ki bostanlarda,
- (11) bahçelerde, sarāylarda aqarlar. Ol ırmağdan munşa'İb olur
- (12) aqar zencebĭl ve selsebil ve rahĭķ biñarlar adıdur cün mü'minler

- (1) ırmağı göreler, evvel süd ırmağından içeler zİra dünyāda evvel gıda
- (2) süd oldu, andan bal ırmağından zİra bal şifādur, andan şu
- (3) ırmağından içeler zİra ki sebab-i Ḥayātdur, andan hamr ırmağından
- (4) içeler ayruḡ ḡuśsa ve ḡayḡu olmaya. Cennetde bazār var, her cum'a
- (5) gün cennet ehli anda cem' olalar, ḡüsn bazārın kıllalar. 'Arş altında
- (6) bir yıl ḡopa, mü'minler üstine müşk 'anber saçıla, ḡullalar
- (7) yaḡa, ol ḡullaları geyeler, buraḡlara bineler, geeler sarāylarına, 'avratları
- (8) eyde: Vallahi ḡüsnüñüz ziyāde olmuş. Mü'minler daḡı eydeler: Sizüñ
- (9) daḡı ḡüsnüñüz ziyāde olmuş diyeler. Bir rivāyetde eydür: Ḳaçan
- (10) cum'a günü olsa feriştaḡlar buraḡlarına bineler. Ol buraḡuñ ḡanadı
- (11) var uçar cün mü'minler bineler buraḡlara, uçalar, yolda giderken
- (12) şekerden taḡlara uğrayalar. Şekerler altında ırmaḡlar revān
- (13) olmuş ola, ırmaḡlar kenarında gül ve benefşe ve reyḡān tebessüm

- (1) kıllur, aḡaclar budāḡında bülbül ve ḡumrı ve durac ve hezar destān
- (2) ola, buraḡlardan ineler, ol yirde ḡonalar, şulardan içeler ol
- (3) ḡuşlar biryān ola, önlerine gele, yeyeler girü buraḡlarına bineler, uçalar
- (4) ḡarşusunda taḡlar ḡörine. Müşkden zencebil ve selsebil ve rahİḡḡ
- (5) çeşmeleri anda aḡar. Ol müşk depelerde kıızıl yaḡutdan kürsiler
- (6) var. Payḡambar 'aleyhi's-selām ve şehİdler oturmuşlar cün mü'minleri göreler,
- (7) 'izzet kıllalar, la'l-i ḡadeḡler ile şerbet şunalar, mü'minler içeler.
- (8) Andan bir yıl ḡopa, müşklere mü'minler üstine süre. Andan nūrları
- (9) yıldırım gibi yalḡ ura nūr icinden ḡadeḡler gele şaraben taḡur ile toḡtolu
- (10) ola amma ḡadeḡ şunanlar ḡörünmez ola. Nidā gele ki iy dünyāda sicü
- (11) içmeyen, iy dünyāda perḡİz kıllanlar, iy dünyāda riyażet çekdüveñüz
- (12) oruc dutñuz, dil dudak debsertiñuz, imdi şarāb-ı taḡūrile
- (13) iftar eylesesiz. Mü'minler eydeler ilāḡİ bu dünyāda va'ade kılmış

- (1) idüñ ki cennetde bize dİzâr gösteresiñ, senüñ va'adeñde hilâf
- (2) yoğdur, biz bu şarâbı içmezvüz dİzâruñı görmeyince. Andan Allah
- (3) Ta'âlâ nuñ nürü ayuñ on dördi gibi žâhir ola, halâyıķ
- (4) ğırı kılalar. Nür ki 'arşdan çıķa gendülerden bİ habar olalar
- (5) şarâben tahür içeler, 'aķılları başlarına gele 'ışk ve zevķ ve safâ
- (6) ziyâde ziyâde ola. İlahİ lütuf ve keremüñ hâķķıcün bunı
- (7) taśnİf kılalı ve yazanı ve okıyanı ve diñleyeni dİzâruñı sen
- (8) erzânİ kılğıl. Bu niyyete fâtiha oķuyalum 'azizler inşâ'allahu
- (9) Ta'âlâ cün Hâķ Ta'âlâ kıyâmet meydânında su'al
- (10) ve hêsâb kıla, cennet ehli nâzile cennete gide cehennem ehli cehenneme
- (11) feryâdıyla gide, ferisťeler halâyıķı süreler, iki yol ayrıldığı
- (12) yirde getüreler. Anda bir hıtâb ire ki *vemtezü'l-yevme*
- (13) *eyyube'l-mucrimün*⁵² ayrılıñ bugün iy bedkârlar dünyâda mü'minler ile

- (1) bileydüñüz, ğürde bileydüñüz, kıyâmetde bileydüñüz. Şimden giri ayru-
- (2) luñuz ki ayruķ bir birüñüzi görmeyisersiz cün bu nidâyı işideler
- (3) mutehâyir olalar, 'azâb ferisťeleri gele, çekirge ķuşı gibi dostı
- (4) dostdan ayıralar, ķardaşı ķardaşdan ayıralar cün bunı göreler,
- (5) feryâd kılalar, eydeler: Bâri bir zaman destür viriñüz birbirmüz ile
- (6) veda' kılalum. Nidâ gele ki destürdür veda' kılunuz ki ayruķ ebed bir
- (7) birüñüzi görmeyisersiz. Ķucişalar, yüz yüze uralar kırķ
- (8) yıl ağlaşalar, ğâh bİ 'aķl olalar ğâh ayıllalar. Andan nidâ gele
- (9) *vemtezü'l-yevme eyyube'l-mucrimün*. Sacılıñız imdi iy mucrimler pes
- (10) 'âşİler ķağırluban? sol yolu dutalar tamuya gideler. 'Amel-i sâlih
- (11) ķılanlar sağ yolu dutalar cennete gideler. Habar da gelmişdür ki tamu
- (12) ehli üç dürlüdür pİrleri yigitler 'avratlardur. Evvel pİrleri süreler.
- (13) Andan yigitleri şaķalından dutalar, iledeleler. Andan' avratları saçından

⁵² Yâsin Sûresi 59

- (1) süriyeler cün tamu apusına varalar. Eydeler bir zaman
(2) mühlet viriñüz nefsumüz icün ağlaşalum. Nidā gele
(3) destürdur diye, ağlaşalar. Ol adar ki gözlerinden yaş şol
(4) adar aa ki ırmalar revān ola eger gemi bırasalar yöriyeydi.
(5) Andan hitāb gele ki: *elem 'abde ileykum yā benī ādeme ellā*
(6) *te'budū's-seytāne innehu lekum aduvu'm-mübln ve ini'buduni*
(7) *hae sūratu'm-mustakīm*⁵³. Dimedümmidi size iy ādem olanları ki
(8) şeytāna tapmañuz ki size düşmandur, āşikāre baña tapu-
(9) ñuz ki budur torı yol *ve lead aalla minküm cibilen kesīren*
(10) *efelem te'lunu te'ilūn*⁵⁴. Bedürüsti azdurdı şeytān
(11) sizden co halkı 'aluñuz yo mı ki düşman sözine
(12) uyduñuz. *hāihibi cebennemu'lletī kuntüm tü'adüne islav-*
(13) *he'l-yevme bimā kuntüm tekfurūne*⁵⁵. Ol tamu ki size

- (1) va'ade ılmış idüm girüñ imdi bugün küfrüñüz sebebi
(2) birle. Eydeler biz şeytāna tapmadu *vallahu rabbanā mā künnā*
(3) *mürikīn*⁵⁶. Vallah ki biz mürikler degüldük deyeler pes Hā Ta'ālā
(4) aızlarına mühür ura, 'aaları söyleye. *el yevme nabtimu*
(5) *'ala efvāhibim ve tükellimunā eydībim ve teşhedü ercülehum*
(6) *bimā kānū yeksībūn*⁵⁷. Ol gün aızlarına mühür uralar, elleri
(7) söyleye, ayakları tanulık vire, kesb etdüklerini söyleye, irār eyleye
(8) benüm ile buta ziyāret ıldı diye, ayakları eyde yöridi
(9) vardı diye, baı eyde benümle put öñinde secde ıldı diye

⁵³ Yāsin Sūresi 60-61

⁵⁴ Yāsin Sūresi 62

⁵⁵ Yāsin Sūresi 63

⁵⁶ En'am Sūresi 23

⁵⁷ Yāsin Sūresi 65

- (10) Biçāre ādem ođlanı dūnyā sarayında kimūnle dostlık eyledi
 (11) ise ol demde řamusı yüz döndüre cūn hūccet tamām ola,
 (12) ‘ōzr bahāne řalmaya, zebānġlere emr ola ki sūrūñ tamuya, sūreler.
 (13) Her bir zebāni bir def‘ayıla yetmiş biñ ‘asġi tamuya devşüreler.

48b

- (1) Bir niceleri od topuğına değin duta bir niceleri buğazına değin
 (2) duta, bir niceleri od icinde ġarķ olalar od üstlerini şubbe
 (3) gibi řablaya nefes çıķmaya. Rasūl hāzreti ‘aleyhi's-selām eydür: getüreler dūnyā
 (4) ehlinden bir ġişi, çok tena‘um kılmış ola, hoşlık görmüş ola.
 (5) Bir gez oda baturalar, girü çıkaralar, eydeler ki dūnyāda hic hoşlık
 (6) gördüñmi diyeler. Eyde vallahi ki hġc nesne görmedüm diye.İmdi
 (7) iy ‘azizler tamuyı bir gez görmekile şamu hoşlığı unıda ‘azġz.
 (8) Tamunuñ źikri řatıdır görenler hāli nice ola anda girmek
 (9) düşvār ola ebed şalan hāli nice ola. Eger zebānġlerden birisi
 (10) bu dūnyāya bir gez nażar kılaydı dūnyā halkı anuñ heybetinden
 (11) helāk olaydı. Eger řamu yılanlarından bir yılan dūnyāya bir gez
 (12) nefes üreydi, yir yüzinde herġiz ot bitmeyeydi. Eger şamu
 (13) ehli tonından bir ton dūnyāya asalardı řoñusından dūnyā

49a

- (1) ehli helāk olaydı. Eger řamu zencġrlerinden dūnyā tađlarından birine
 (2) bir zencġr biraşsaldı şu gibi eriyeydi. Eger zaķķumından bir
 (3) řatre dūnyāya tamaydı dūnyā ehlinüñ yimesi icmesi olmayaydı.
 (4) Anlaruñ ta‘amları řarābları ol ola, libāsları ol ola, kıyās
 (5) eyleñüz hāli nice ola. Ebū Derdā rażıyallāhu ‘anhu eydür: Payġambar ‘aleyhi's-selām
 (6) buyurđı ki şamu ehline açlık ġālīb ola. şamu ‘ azābdan açlık
 (7) şatıdır. Ağlaşalar, ta‘am dileyeler, zebānġler şari‘ vireler. şari‘ bir
 (8) otdur yazıda biter, kaçan deve yise boğazına dura öldüre,
 (9) cūn řari‘den yiyeler, bođazlarına dura, řu diyeler, oddan

- (10) maşrabalarıyla hamİm şunalar, kaçan ağızlarına yakın getüreler yüzleri maşraba
(11) icine düşe, cün iceler bağırsaqları doğrana, dökile, döneler
(12) zebanİlere yalvaralar, zebanİler eyde: *elem ye'tiküm nezİr*⁵⁸. Size
(13) dünyāda Payğambarlar gelmedi midi? Eydeler: Belİ geldiler, Ĥabar virdiler,

49b

- (1) velİ biz dutmaduğ diyeler. Zebanİler eyde nice zārı kılursañuz
(2) cāre yoğdur diye. Andan Mālike yalvaralar. Mālik biñ yıl
(3) cevab virmeye, biñ yıldan soñra Ĥabar vire ki *inneküüm*
(4) *mākişüm*⁵⁹ siz eglenicilersiz. Andan Tañrıya yalvaralar
(5) andan yigrek yalvarıcı yoğdur diyeler *vekunna kavmen zālİne*⁶⁰. İlahİ
(6) bizi bundan çıkar eger giri 'āşi olub m'āşiyet
(7) kılursavuz žālİmlerden olavuz diyeler. Cevab gele ki *ahsi'u*
(8) *flbā vela tukellimüne*⁶¹. Ya'ni hod oluñ ayruğ baña söylemeñ
(9) diye. Andan soñra ayruğ söylemeyeler ünleri it üni gibi ola
(10) Ĥayırdan nevmİd olalar. Qarındaşlar tamu ' azābın tamām ve şağ
(11) eylemek mağdūr-ı beşer degİldür velikin muhtaşar-ı kelam budur. Payğambar 'aleyhi's-
selām
(12) buyurur ki *inna nāreküüm bażā cuz'en min seb'İna cuz'in min nāri*
(13) *cehennem*. Bedürüsti bu odu görüb ki dünyāda vardur.

50a

- (1) cehennem odınuñ yetmiş cüz'inden bir cüz'idür dañı dünyā odını
(2) yetmiş gez rahmet şuyıla yudılar. Andan soñra bu dünyāya viribidiler.
(3) Eger yumayalar idi yedi kat yiri yağa yağa cehenneme varaydı.
(4) Ĥabar da gelmişdür ki tamudan bir gişiyi çıkaralardı dünyā odına
(5) bırağalardı yetmiş yıl uyuyaydı uyanmayaydı. Bundan kıyās

⁵⁸ Mülk Sûresi 8

⁵⁹ Zuhruf Sûresi 77

⁶⁰ Mü'minün Sûresi 106

⁶¹ Mü'minün Sûresi 108

- (6) itmek gerek tamu ne miḳdārdadur. İlāhî rahmetüñle biz žayıf-
- (7) ları ol azābdan sen saḳla yā erhame'r-rahimİn *velev neşā'*
- (8) *letamesnā 'alā a'yunibim festebeḳu's-sırāta fe ennİ yubśirün*⁶²
- (9) Ĥaḳ Ta'ālā eydür: Eger dileseydük maḥv kılayduk ol kāfirler
- (10) gözini pes ivelerdi yola, yörümege görür göz virdük, ḳanda dilerse
- (11) gider, nicün şükr kılmayalar. *ve lev neşā' lemesebnāhüm 'alā mekā*
- (12) *netihim femāsteta 'umūsiyen velā yerciün*⁶³. Eger dileseydük
- (13) şüretlerin mesh kılayduk. Ya'nİ taḡyİr kılayduḳ durduḳları

50b

- (1) yirde helāk olalardı. Nitekim bunlardan ilerüki ḥalḳı mesh eyledük,
- (2) bunları daḥı eyle kılayduḳ pes ne ileri gitmege tākātları olaydı
- (3) ne giri dönmege cün bu işleri bunlara kılmaduḳ nicün şükr eylemez.
- (4) *ve men nu'ammirühü nuneḳkisühü fi'l-ḥalḳi efela ye'ḳilün*⁶⁴. Kime ki
- (5) uzun 'ömr virdük daḥı şükrü kılmazlar mı pes ol kāfirlerün
- (6) 'aḳl-ı fehmi yok mı ki bileler ki ol ḳādirdür ki ādem oḒlanlarını
- (7) pİrlikten soñra diri kıлмаḒa. Ba'żılar eydür: Murād nuneḳkisten
- (8) günāḥ gitmekdür ya'ni mü'minlerün öldiḒinden soñra ḳalem ref' olur
- (9) günāḥları yazılmaz. Niteki oḒlancuḳlar günāḥı yazılmaz. PayḒambar
- (10) 'aleyhi's-selām eydür: Pİrlük benüm nūrumdur utanuram ki nūrumı nārumla
- (11) yanduram. Ĥaḳ Ta'ālā dir ki . Ĥikāyet bir gün 'Ali rażıyallāhu 'anhu geḳerdi, bir
- (12) pİr gördi bir güşede düşmiş gözleri görmez olmuş, el
- (13) ayaḳ işden ḳalmış, zaruzar aḒlar iñler. 'Ali rażıyallāhu 'anhu

51a

- (1) eyitdi: İy pİr senüñ vaḳtuñ tamām olmuş, şimden girü ölüm
- (2) arzu ḳıl ki saña ölüm yigdür dirilikden didi. Ol pİr

⁶² Yāsin Sûresi 66

⁶³ Yāsin Sûresi 67

⁶⁴ Yāsin Sûresi 68

- (3) boğazından söyledi, eyitdi, eydür: İy yigit kimsin didi. ‘Ali
(4) eydür: ‘Ali İbnü Ebü Fâlib benem didi. Pİr eydür: yâ ‘Ali diriga
(5) ben seni nesne bilür şanurdum, sen hōd nādanmışsın dir.
(6) ‘Ali eydür: İy pİr nice nādanlık kıldum didi. Pİr eydür nādānlık
(7) degülmi ki baña eydürsin, ölüm arzu kııl dirsın, ben nice
(8) arzu kıılam ki kıamu ölenler benüm hālimi görerler, arzu kıılurlar,
(9) zİra ki cemi’ fužullık başumdan gitdi, geçen günāhlarum icün
(10) ağlaram, kıalem benden mürtefi’ oldı, *erhame’r-rahim*İn günde baña nażar
(11) kıılır, eydür ki: Utanuram ki senün şeybetüñden oda yanduram
(12) bundan ne hāl ola didi. ‘Ali rażıyallāhu ‘anhu eydür, iy pİr
(13) ma’zur dutğıl ben hatā kıldum söz oldur ki sen didüñ

51b

- (1) didi . *vemā ‘allemnahü’ş-şire ve mā yenbegİ lehü in hüvü illā*
(2) *zikerün ve kıurānu’-m-müb*İn⁶⁵. Kāfirler Payğambara şā’irdür dirlerdi.
(3) Hāķ Ta‘ālā eyitdi biz muhammede şı’ir öğretmedük daħı aña şı’ir
(4) gerekmez, şı’ir degüldir pend u nasihatdur, Tañrı vahyidür *liyünzire*
(5) *min kāna hāyyen ve yuhıķķa’l-kavlu ‘ala’l-kāfir*İn⁶⁶. Viribidük
(6) Muhammedi tā ki kıorķuda bu Kıur’anıla anları ki köñli diridür zİra
(7) ki Kıur’anda menfa‘at dutalar *ve yuhıķķa’l-kavlu ‘ala’l-kāfir*İn
(8) daħı kāfirler ‘azāba lāyıkdur pes Muhammedi cün viribidük,
(9) şı’ir itmegicün viribimedük, aña gerekmez şı’ir. Rasül
(10) hāżreti ‘aleyhi’s-selām eydür sizden birüñüz kıarnını irikle tolmaķ
(11) yigdür andan ki şı’irle tola daħı buyurur ki:
(12) *el-hāyā’u lesābrü şuyatani mine’l-İmān*. Ya‘ani
(13) hāyā ve süküt iki budaķdur İmāndan. Hāyāsuzlık

52a

⁶⁵ Yāsın Sûresi 69

⁶⁶ Yāsın Sûresi 70

- (1) ve şa'irlik dağı iki budağdur nifağdan dağı buyurur ki mi'rāc
- (2) gicesi bir şavme uğradum, dudağların sindiler ki keserler
- (3) ben eyitdüm yā Cebrā'il bunlar kimdür didüm. Şā'irlerdür didi.
- (4) *evelem yerev ennā halađnā lebüüm mimma 'amilet eydinā en'āmen*
- (5) *febum lebā mālīkūn*⁶⁷. Görmedilermi ki biz yaratduđ anları
- (6) cün ol nesneleri ki kudretümüz işledi. Ya'ni ol tāvārlar
- (7) ki bunlar aña mālīkdür meşela at ve deve ve fil *ve źellenā*
- (8) *bālebüüm feminbā rukūbüüm feminbā yā'kūlūn*⁶⁸. Musāhhar
- (9) kılduğ ol kıutlu canavarları bunlara. Ba'zısına
- (10) binerler ve yük ururlar, ba'zısını yirler dağı
- (11) nice dürlü menfa'at görürler. *ve lebüüm flbā menāfi'u*
- (12) *ve meşāribu efelā yeşkürūn*⁶⁹. Dağı hāşıl
- (13) olur bunlara ol tavarlardan menfa'atlar, yününden südinden

52b

- (1) etinden pes şükr itmezler mi Tañriya ol ni'metlericün.
- (2) *ve ettebağu min dunillābi ālibaten le'allebüüm*
- (3) *yunserūne lā yestetūne naşrebüüm*⁷⁰. Müşrikler
- (4) Allahdan ğayrı ma'bud dutdılar şāyed ki gendülere
- (5) ol butlar yāri kıla diyü. Ol butlar hod anlara yāri
- (6) virmege gücleri yitmez, 'acizlerdür *vebum lebüüm*
- (7) *cüüdüm-muhsārun*⁷¹. Ol müşrikler leşkeridür hāżır
- (8) olmuş ya'ni butlar öninde durub hizmet iderler.
- (9) Butlaruñ aña faydası olmaya yađu kıyāmetde her řavm
- (10) ma'budlarıyla kıopisar putlara tapan bile kıoparlar dağı
- (11) tamuya gideler. Niteki buyurur: *inneküüm mā te'budūne*

⁶⁷ Yāsin Sūresi 71

⁶⁸ Yāsin Sūresi 72

⁶⁹ Yāsin Sūresi 73

⁷⁰ Yāsin Sūresi 74

⁷¹ Yāsin Sūresi 75

- (12) *min dūnillābi ḥasābu cebennemē⁷² felā yehẓenuke kav-*
(13) *lubum inna te'lemu mā yusirrūne vemā yu'lifūne⁷³. Yā Muḥammed*

53a

- (1) kayğulandurmasun seni ol müşrikler sözi ya'ni saña
(2) şā'ir didikleri daḥı tekzīb itdikleri. Biz bilürüz anlaruñ
(3) gizlü sözini daḥı āşikāre sözini sen melül olmağıl
(4) dir. *evelem yare'l insānu enne balaknābhū min nufetin fe iẓā*
(5) *huve ḥasīmūn mubīn ve ẓare belenā meşelen ve nasiye halkēbu⁷⁴.*
(6) bu āyetüñ sebab-i nuzūlı oldur ki Ubeyy İbnü Halfe la'netu-
(7) llahi' aleyh bir gün Payğambar 'aleyhi's-selām atına vardı, elinde bir
(8) ürük sūñük var, eydür: Yā Muḥammed ölüler girü dirilir dir-
(9) siz, uş böyle olan sūñükler nice diri olur didi.
(10) andan ol ürük sūñügi ötdi. Eydür bunı kim
(11) diri ılır didi. Andan Rasūl ḥaẓreti 'aleyhi's-selām eydür
(12) *yuhyīke sūmme yebe'suke ilā'n-nār. Tañrı Ta'ālā seni dirilde*
(13) andan tamuya viribiye didi. Ol me'lūn aıdı. Eydür,

53b

- (1) seni öldürürem dir. Rasūl ḥaẓreti 'aleyhi's-selām eydür, belki ben
(2) seni öldürem dir. Rasūl ḥaẓreti 'aleyhi's-selām bir gün
(3) geçerdı, gördi bir at besler. Eydür nidersin bu atı. Ol
(4) kāfir eydür binem, varam seni öldürem dir. Rasūl ḥaẓreti
(5) 'aleyhi's-selām eydür, belki ben seni öldürem, bunı didi vü gitdi.
(6) Bir zaman geçdi cün Uḥud vākı'ası oldı, Ubeyy İbnü
(7) Halfe Mekke leşkerile anda geldicün ḥarb oldı,
(8) leşker arışdı, Rasūl ḥaẓreti 'aleyhi's-selām leşker içinde Ubeyy

⁷² Enbiya Sûresi 97

⁷³ Yâsin Sûresi 73

⁷⁴ Yâsin Sûresi 77

- (9) İbnü Halfeye uğrayu geldi, hârbeyle boynına urdı, kan
(10) aķardı feryād kııurdı. Kātlan yā Muĥammed dididi. Ebū Süfyān
(11) emİr leşkeriydi. Eydür iy ĥamiyyetsüz bu ķadar yaradan alıñırsın
(12) Lāt ve Menāt ĥaķķııcün ki bir oĥlan bu ķadar yaradan aĥlamaz
(13) nicün aĥlarsın dir Ubeyy İbnü Halfe eydür anıñıcün aĥlaram

54a

- (1) ki Muĥammed baña eyitdi ki bir zahmden seni öldürerem at arķasında
(2) imdi bilürem ki yalan söylemez bugün beni urdı aĥrısı yürek
(3) sanca. Ol mel'un öldi ilā nārillahi Ta'alā *evelem yere'l-*
(4) *insānu evelem ya'lem haķe'l-kāfir*. Bilmedi mi bu kāfirler
(5) biz yaratduķ anı bir ķatre nutfeden, el ve ayaķ virdük, görer
(6) göz virdük, söyler dil virdük, 'aķl-ı fehm virdük, şükr
(7) eylemezler, āşikāre cidāl kıılurlar, ĥüccet eylerler, kıyāmet günine
(8) inkār eylerler daĥı bize meşel getürdi çürük sünüĥi gendü
(9) yaradıldıĥun bilmedi, unutdı. *ķāle men yuhyı'l-iżāme ve-*
(10) *hiye ramım*⁷⁵. Eyitdi kim dirilde bu sünükleri ki ramım olmışdur
(11) *ķul yuhyıbe'l-leżı enşā'hā evele merratin ve hüve biküllı*
(12) *ħalkın 'alİmmınelleżi*⁷⁶. Bu ayetüñ ma'anası oldur ki yā Muĥammed dirilde
(13) ol sünüĥi ol Hālık ki yaratmışdı ol sünükleri evvel.

54b

- (1) Ol her nesne bilür. Ol ķādirdür ki bir ķatre sūdan sūret
(2) düzer. Kādirdür ki topraķdan daĥı sūret düzer, hic muşavvir
(3) sūdan sūret düzemez ammā topraķdan düzer. Bir zaman
(4) ol puta isti'māl kıılır ķacanki sİne girince *ve ce'al*
(5) *leküm mine eşşeceri'l-ehżāri nāren fe iżā entüm minhü*
(6) *tuķidün*⁷⁷. Ol Tañrı siziñicün yaş aĥacdan od yaķarsız.

⁷⁵ Yāsin Sūresi 78

⁷⁶ Yāsin Sūresi 79

- (7) İbnü ‘Abbas rażıyallāhu ‘anhü eydür: Mağrıb vilā-
- (8) yetinde iki ağac vardur, birine Merah birine Ğıfār dirler kaçan
- (9) od gerek olsa her birinden bir misvak kadarı keseler süyü
- (10) aqarken biri birine süreler Allah emrile od çıkar. Şecer-i ahżar didügi
- (11) oldur. Ba‘żılar eydür kamu ağacda od vardur eger od
- (12) olmaydı süyü gendüye gecmeyeydi, od ıla sü zıdlardur
- (13) ol Allahu Ta‘ālā celle celāluhu qadirdür ki iki zıddı

55a

- (1) bir maħalde cem‘ eyleye qadirdür ölenleri giri diri ide. *eveleyse’l-*
- (2) *leżl̄ı balaq̄a’s-semāvati vel arḫ bi q̄adirin ‘alā en yebliq̄u*
- (3) *mişlehum belā ve huve’l-hallaq̄u’l ‘alim*⁷⁸. Ol Tañrı yaratdı gökleri
- (4) ve yirleri. Q̄adirdür ki anlaruñ gibi halk yarada daħı q̄adirdür ki
- (5) ne yaratdısa bilür. ‘Âlimdür cün yiri gögi ‘azami maħluqdur
- (6) anı yaratdı ölüyi diri qılmağa q̄adir degül midür *innemā emrubu*
- (7) *iżā ereda şey’in en yaq̄ullāhu kün feyekün*⁷⁹
- (8) budürüstl̄ ki Tañrı Ta‘lānuñ emri budur ki kaçan bir nesne-
- (9) nüñ olmağın dilese ol dir olur. Aña nesne düşvār
- (10) degildür, ālete ihtiyācı yoqdur, bir gez emr qılur ma‘dumlar
- (11)gelürler. Hikāyet :‘Üzeyr Payğambar ‘aleyhi’s selām bir gün eşegine
- (12) binüb giderdi. Żuhr vaqtında bir harāb köye irişdi, gördi ki
- (13) divārları yıqılmış evleri virān olmuş icindegi ādeml̄ler

55b

- (1) ve ħayvanlar sünükleri ve kefenleri çürmiş, güneşe qarşu qurmuş
- (2) yatur. ‘Üzeyr bir divār dibine qondı, eşegini bağladı, gendü divār
- (3) gölgesinde oturdı, bilesinde biraz yaş üzümü var idi daħı

⁷⁷ Yāsın Sûresi 80

⁷⁸ Yāsın Sûresi 81

⁷⁹ Yāsın Sûresi 82

- (4) itmegi varidi, üzümü şıra eyledi, canağa koydı, itmegi icine koydı,
- (5) ıslana hem kendi dañı yorulmuş idi biraz diñlene dañı tura
- (6) ta'amı yiye arqasını divāra virdi. Ol virāne evleri,
- (7) ol eski süñükleri, ol tağılmış kılları, teferrüc kılırdı.
- (8) Ta'accub kıldı Tañrınıñ hikmetini kaçan dirilde Tañrı bunları
- (9) zihİ kudret ki bunları diri kıla didicün bu end-
- (10) İşe gönünden geçdi dañı uyudu. Tañrı Ta'ālā 'Üzeyrñ
- (11) cānını qabž eyledi, yüz yıl anda yatdı. Ol yüz yıl
- (12) icinde Ben-İ İsrā'ilde çok dürlü tebdİl ve teğayyir oldı.
- (13) Hİç kimse 'Üzeyrñ qandalıñın bilmedi. Yüz yıldan soñra

56a

- (1) Tañrı Ta'ālā celle celāluhu 'Üzeyri diri kıldı, eyitdi:
- (2) Yā 'Üzeyr ne qadar yatduñ didi. Eydür bir gün cün göge baqdı
- (3) gördi ki güneş ikindi yerinde, eyle şandı ki henüz ol gündür,
- (4) bir gün tamām olmuş didi. Nidā geldi ki yüz yıldur ki sen
- (5) bunda yatarsın, nażar kııl ta'amuña henüz tazedür, gördi
- (6) ol şıra henüz taze durur. 'Üzeyr 'aleyhi's-selām ta'accube
- (7) kıldı. Nidā geldi ki eşege nażar kııl. Nażar kıldı gördi ki
- (8) eşegi ölmüş, süñükleri çürmiş, tağılmış, kılları parākende olmuş.
- (9) Nidā geldi ki iy Ĥayvan tur. Allah emriyle ol çürük süñükler
- (10) yirlü yirinden Ĥareket itdi, bir araya cem' eyledi, terkİb
- (11) oldı. Ol çürmiş tamarlar tağılmış kıllar yirlü yerinde 'ažāsı
- (12) tamām oldı, andan can geldi yirin buldı eşek añırdı.
- (13) 'Üzeyr 'aleyhi's-selām bu kudreti gördi. Eydür yaqİn bildüm ki

56b

- (1) Allahu Ta'ālā her nesneye qādirdür, 'ilme'l-yaqİn var idi 'ayne'l-
- (2) yaqİn dañı Ĥāsıl oldı. 'Üzeyr 'aleyhi's-selām eşege bindi, evine vardı,
- (3) oğlanları aq saqallu olmuş, gendi qara saqallu idi. Bu Ĥikāy-

- (4) yetden ma'lûm oldu ki Tañrı Ta'âlâ qâdirdür ki ölmüşleri
- (5) diri qıla. *fesubhânallezî biyedibi melekutu küllü*
- (6) *şey'in ve ileybi turce'un*⁸⁰. Sübhane kelim tenzihdür, ya
- (7) kelâmı taaccüb münezzehdür Tañrı Ta'âlâ kudretinden dir. Her nesne-
- (8) nün melekûtı yañuz 'aceb kudretinden melekût, *melekûtı*
- (9) *küllü şey* iki ma'nayadur aña lâyıqdur her nesnenün pâdi-
- (10) şâhlığı. İkinci ma'na andandur her pâdişâhuñ pâdişâhlığı giri
- (11) andan yaña döniser kıyâmet güninde ne dürlü 'amel qılduñuz
- (12) ise anuñ hâzretine 'arż idesiz hesap virüb
- (13) cezâ bulırsanız. Tañrı rahmet eylesün ol kimseye ki

57a

- (1) bu kitâbı yazana oqıyana dinleyene fâtîha cömertliğın
- (2) eyleye. Keremiyle ve lutfıyla ve Allahu
- (3) 'Alem bisşavab 'ani'l kitâb
- (4) bi'ani Allahi Ta'âlâ .

BEŞİNCİ BÖLÜM

⁸⁰ Yâsin Sûresi 83

DİZİN

‘Abbas : Ar. Hz Peygamber’in amcası	a.- ler 55a/13
a.- 44a/07, 54b/07	‘adet : Ar. gelenek, örf
açlık : bkz açlık	a.- idür 30a/11
a.- 49a/06	‘adil : Ar. adaletli 39a/01
‘aceb : Ar. acaba, hayret	a.- ler 41b/08
a.- 56b/08	‘afv : Ar. suçu bağışlama
acı : acı, ağrı,	a.- 42a/12
a.- lar 45a/03	‘afv eyle- : bağışlamak
acıl- : açılmak	a.- düm 42b/04
a.- mış 43b/03	a.- ye 42b/05
‘aciz : Ar. zayıf, güçsüz	ağ : bkz ak
a.- lerdür 52b/06	a.- 39a/07
aç : acıkmış halde olan, aç	ağ- : yükselmek
a.- 38a/12	a.- 1b 30a/01
açlık : açlık	ağac: ağaç 54b/08
a.- 49a/06	a.- da 54b/11
aç- : açmak	a.- dan 54b/06
a.- alar 39b/08	a.- 1 33a/03
açuğ : açık	a.- lar 43b/02
a.- 38a/12	a.- lar 43b/03, 46a/01
ad : isim	ağılu : zehirli
a.- 1 32b/05	a.- 42a/08
a.- 1dur 45a/12	ağır : ağır
a.- 1yla 40a/13	a.- 40a/13
Âdem : Ar. Hz Adem,	ağırlık : ağırlık
a.- 44b/06	a.- 1(ağırlığı) 38b/11
âdem : Ar. insan	ağız : ağız
a.- 37b/13, 38a/02, 47b/07,	a.- 1na (agzına)35b/01, 36a/01
48a/10, 50b/06,	a.- larına 48a/04, 48a/06, 49a/10
âdemi : (Fr.) ademoğlu, insanoğlu	a.- dan (agzından) 45a/02

ağla- : ağlamak	a.-arlar 45a/11
a.- dugından 32a/10	‘aql : Ar. akıl
a.-ma 38b/04	a.-ları 46b/05
a.-mağı 32b/03, 32b/03	a.-unuz 47b/11
a.-maz 53b/12	ağl-ı fehm : Ar. anlayış ve akıl
a.-r 50b/13	a.- 30b/03, 37b/13, 54a/06,
a.-ram 51a/10, 53b/13	a.-i 50b/06,
a.-rsın 53b/1	al- : almak
a.- yalar 32a/10	a.-a 35a/13, 36b/02, 38a/06
a.-yub 39a/05	a.-dum 42b/03
ağlaş- : karşılıklı ağlamak	a.- mak42a/11
a.-alar 32a/07, 32a/11, 32b/02,	a.-mı 39b/13, 42a/08, 42a/08
47a/08,47b/03, 49a/07,	a.-mışdur 36a/01
a.-alum 47b/02	a.-ub 38a/08
ağrı : ağrı	a.-urlar 34a/03
a.-sı 54a/02	‘alâmet : Ar. iz, belirti
âh it- : ah etmek	a.- 33b/07
a.- erem(iderem) 42a/09	‘alem : Ar.dünya, alem, herkes
âhır : Ar. son	a.- 30a/04,41b/03, 41b/05,
a.- 30b/03,	41b/09, 41b/13, 42a/03,
ahvâl : Ar.haller, oluşlar	42b/06, 42b/09, 42b/10,
a.-ini 37a/12	42b/11
ak : beyaz, temiz	a.- i 41a/06, 41a/07, 41a/13,
a.- 39b/05, 40a/08, 41a/09,	41b/01, 41b/02, 41b/05,
56b/03	41b/08, 41b/12, 42a/03,
aķ- : akmak	42a/06, 42b/08
a.-a 47b/04	a.-inde 41a/10
a.-ar 43b/02, 45a/12, 46a/05	âlet : Ar. araç, alet
a.-ardı 53b/10	a.-e : 55a/10
a.-arken 54b/10	

‘alehyi’l-la‘ne: Ar. Allah’ın laneti üzerine olsun a.- 42b/13	alt : alt a.-ında 45b/05, 45b/12, 31b/01, 31b/06
‘alehyi’s-selām : Ar. Allah’ın selamı üzerine olsun a.-55a/11, 56a/06, 56a/13, 56b/02	a.-ından 40b/06 a.-ındadır 31a/10
alın : alın a.-ını 36a/02	altmış : sayı ismi, altmış a.- 30b/11, 31a/03, 33b/04, 44b/06, 45a/05
alın- : alınmak,darılmak a.-ursın 53b/11	‘amel : Ar. amel, iş a.- 38a/01, 38a/02, 56b/11 a.-i 38b/06, 38b/07, 40a/02, 41a/04
alıvir- : alıvermek 42a/09	a.-ini 39b/12 a.-üñüz 37b/13
Ali : Hz. Ali Ebu Talib’in oğlu a.- 42a/02, 42a/03, 50b/11, 50b/13, 51a/03, 51a/06, 51a/12, 51a/04	‘amel-i sālīh : Fr. salih amel a.- 38b/06, 47a/10, a.-dür 41a/04
‘alīm : Ar. alim, bilgili a.-dür 55a/05	ammā : Ar. fakat, ama a.- 32b/03, 41a/03, 46a/10, 54b/03
Allah : Ar.Tanrı, Allah a.-40a/13, 42a/01,46b/02, 54b/10, 56a/09 a.-dan 52b/04	‘amūdī : Ar. yukarıdan aşağı, dikey a.- 41a/08
Allahu Teala : Ar. Ulu Tanrı a.- 32a/08, 35a/01, 54b/13, 56b/01	aña :ona a.- 37a/12, 51b/03, 51b/09, 52a/07, 52b/09, 55a/09, 56b/09, 30b/13, 31a/01, 33a/05,
altı : altı a.- 33b/13	ana : anne a.- 39a/11
altıncı : altıncı a.- 39a/03, 40b/12k a.- da 39a/13	‘anber : Ar. anber kokusu,misk

a.- 45b/06
anda : onda
a.- 31b/07, 31b/08, 33b/11,
38a/13, 38a/13, 39b/04,
40a/02, 45b/05, 46a/05,
46b/12, 48b/08, 53b/07,
55b/11
andan : ondan
a.- 31a/01, 31b/08, ,32a/04,
32a/09, 32a/11, 32a/13,
32b/07, 32b/07, 32b/08,
3b/08, 33b/13, 34b/11,
35a/08, 36a/06, 36a/09,
3a/11, 36b/01, 36b/04,
36b/09, 36b/13, 37a/03,
38/02, 38b/05, 39a/06,
39a/09, 39b/04, 39b/08,
39b09, 40a/12, 40b/04,
41a/12, 41b/01, 41b/03,
41b/5, 41b/09, 41b/12,
42a/03, 42a/10, 42b/05,
42b/0, 42b/09, 42b/10,
42b/13, 43a/03, 43a/05,
43a/06, 43a/07, 43a/08,
43a/09, 43a/11, 45b/02,
45b/02, 45b/03, 46a/08,
46a/08, 46b/02, 47a/08,
47a/13, 47a/13, 47b/05,
49b/02, 49b/04, 49b/05,
49b/02, 51b/11, 53a/10,
53a/11, 53a/13, 56a/12,
56b/11, 44a/11
a.- dur 56b/10
‘anhe : Ar. ondan
a.- 38b/03, 40b/01, 42a/07
‘anhu : Ar. ondan
a.- 35b/05, 41b/07, 41b/11,
42a/02, 42a/05, 44b/08,
49a/05, 50b/11, 50b/13,
51a/12, 54b/07,
anı : onu
a.- 54a/05, 55a/06
anın : bkz.anuñ
a.- 31a/13
a.-cün 38a/09
a.-icün 53b/13
anlar : onlar
a.- 34b/11, 36a/11, 36a/12,
36b/03, 38a/13, 38b/06,
39a/08, 38b/01
a.- a 42a/01, 52b/05
a.- ı : 34a/10, 42a/05, 52a/05,
51b/06
a.- un :onların 34a/11, 38b/07,
53a/02, 55a/04, 32a/10, 49a/04
anun: onun
a.- 48b/10, 56b/12, 41a/04,
33b/10
añ- : anmak
a.-amısız 40b/02

a.-amaya 40b/03	‘arz it-: Ar. arz etmek
añır- : anırmak	a.-esiz 56b/12
a.-dı 56a/12	‘arzu : Fr. arzu, istek
añsuz: aniden	a.- 51a/08,51a/08
a.-dan 35a/10, 35a/11	a.- kılmak 51a/02, 51a/07
ara : ara, orta	as- : asmak
a.- 37b/09	a.-alardı 48b/13
a.-da 31a/08	‘aşl : Ar. karşı gelen,isyankar
a.-sı 35b/06	a.- 49b/06
a.-sında 32a/06	a.-i 48a/13
a.-ya 32b/01, 33a/09, 33b/11,	a.-ler 32b/03, 47a/10
56a/10	a.- leri 40b/07, 42a/13
‘arāsāt : Ar. kıyametde toplanılacak olan	āşikāre : Fr, belli, açık
meşdan	a.- 53a/03, 54a/07
a.- 37a/06	at : at
ardınca : ardı boyunca	a.- 34a/07, 52a/07, 53b/03,
a.- 33a/08	54a/01,
arğa : arka,art	a.-ı 53b/03, 32b/09
a.-larında 38b/09, 38b/11	ata : baba
a.-sına 39b/13	a.- 39a/11
a.-sında 54a/01	‘atā : Ar. ihsan, nimet 44a/02
a.-sını 55b/06	atıl : atılmak
‘arş : Ar. göğün dokuzuncu katı, gökyüzü	a.- a 36a/04
a.- 31a/10, 31b/01, 31b/05,	āvāz : Fr. ses, seda
36a/10, 36a/11, 38b/13	a.- 36b/13, 43b/12
a.-ı 36a/08	a.-lu 44b/07
arşun : uzunluk ölçüsü	‘avrat : Ar. kadınlar
a.- 44b/06	a.- 39a/04
‘arz : Ar. en, genişlik	a.-lar 38b/03
a.-ı 32b/06	a.-lardur 47a/12

a.-ları 45b/07, 47a/13
ay : ay
a.- 31b/06, 32a/09, 32a/12,
32b/06, 32b/07, 33a/10,
33a/12, 33b/01, 33b/05,
33b/05, 33b/08, 33b/13,
36a/05, 41b/01, 45a/02
a.-a 32a/08, 33a/07
a.-dan 33b/03
a.-dur 33a/12, 33a/12
a.-ı 33b/09
a.-ıla : 32b/01
a.-uñ 32b/11, 32b/12, 33b/07,
46b/03
ayağ : ayak
a.- 38a/12, 50b/13, 54a/05
a.-ları 48a/07, 48a/08
a.- sız 34a/03
‘ayāl : Bir kimsenin bakmakla yükümlü
olduğu kimseler, aile
a.- 39a/12
āyāt : Ar. ayetler
a.- 34b/10
a.-larından 34b/10
‘ayet : Ar. Kur’ân’ın herbir cümlesi,
a.- 38a/07
a.-de 35a/10
a.-ün 53a/06, 54a/12
ayıl- : kendine gelmek
a.-alar 47a/08

ayır- : ayırmak
a.-alar 47a/04, 47a/04
a.-lun 46b/13
Ayışa : Hz Peygamber’in kızı
a.- 38b/02, 38b/04, 40b/01,
56b/01
ayru : ayrı
a.- 40a/10
ayru- : ayırmak
a.-mazam 40a/11
ayruğ : ayrı
a.- 31a/08,32b/07, 36a/13,
45b/04, 47a/02, 47a/06,
49b/08, 49b/09
a.-lara 36b/03
ayrul- : ayrılmak
a.-dug.ı 46b/11
a.-unuz 47a/01
az : az
a.- 32a/05, 32b/09
‘azā : Ar. aza, organ, uzuv
a.- 36b/12
a.-ları 48a/04
a.-sı 56a/11
a.-sında 36b/11
‘azāb : Ar. eziyet, azab
a.- 37a/10, 47a/03
a.-a 51b/08
a.-dan 42b/01, 49a/06, 50a/07
a.-dur 34b/08, 34b/09

a.-ı 37a/12	bahār : Fr. yaz
a.-ın 49b/10	b.- 36b/10
a.-ını 34a/11	baħçe : Fr.bahçe
‘ažāb-ı kıyāmet: Fr. kıyamet azabı	b.-lerde 45a/11
a.-dür 34b/07	baħs: Ar. bahis
‘ažāmet: Ar. büyüklük	b.-i 30a/08
a.-i 37b/10	bağ- : bakmak
‘ažamı : Ar. en büyük, en çok	b.-alar 31b/10, 31b/13, 32a/03,
a.- 55a/05	32a/13
azdur- : azdırmak	b.-dı 56a/02
a.-dı 47b/10	b.-maya 38b/04
azğun : azmış	bāķi : Ar. kalıcı, sonsuz
a.-sız 35a/02	b.- 33a/03, 36b/07, 39a/05,
‘aziz : Ar. muhterem, aziz	45a/10
a.- 48b/07	bal : bal
a.-ler 30b/08, 46b/08, 48b/07	b.- 45a/07, 45b/02, 45b/02
‘Azrā‘ı : Ar. Azrail, can alan melek	b.-dur 45a/10
a.- 36a/09, 36a/12	balğam : Ar.insan vücudunda bulunan
bādişah: bkz padişah	dört unsurdan biri
b.- 36b/02	b.- 44b/02
bağlu : bağlı	balık : balık
b.- 43a/05	b.- 33b/04
bağırsak : bağırşak	bāliş : (Fr) yastık
b.-ları 49a/11	b.-ler 44b/11
bağla- : bağlamak	baña : bana
b.-dı 55b/02	b.- 42b/01, 47b/08, 49b/08,
b.-na 32b/07	51a/10, 54a/01, 51a/07
b.-yub 43a/03	bāri : Fr. hiç olmazsa
bahāne : Fr. sebep, bahane	b.- 47a/05
b.- 48a/12	baş : baş

b.- 37a/04, 38a/12	b.- 47b/10, 49b/13
b.-ı 48a/09	Behlûl: Ar. Harûnu'r-Reşîd'in kardeşinin
b.-ına 38a/11, 43a/01	adı olup, delice hareketleriyle
b.-ları 38b/08	meşhur olmuştur, Behlûl-ı
b.-larına 46b/05	Divâne
b.-umdan 51a/09	b.- 38a/08, 38a/05
başla- : başlamak	beg : beğ, yönetici
b.-r 31a/05	b.-ler 39a/01, 29b/08
bâtın : Ar. iç, içyüz	belî : Fr. evet
b.- 34b/06, 36b/07	b.- 49a/13
b.-ları 43b/04	belki : Fr. belki
batur- : batırmak	b.- 33a/02, 33a/12, 33b/01,
b.-alar 48b/05	53b/01, 53b/05
bazâr : Fr.pazar45b/04	ben: ben
b.-ın 45b/05	b.- 35a/03, 38a/09, 40a/07,
bazâr it- : pazarlık etmek	42a/13, 44a/08, 51a/05,
b.- 35a/09	51a/07, 51a/13, 52a/03,
ba'zî : Ar. bazı	53b/01, 53b/05
b.-lar 31a/09,34b/05, 34b/06,	b.-den 35a/03, 44a/09, 51a/10,
34b/07, 35b/04, 35b/07,	b.-em 36b/02, 51a/04
41a/03, 45a/08, 50b/07,	b.-i 30b/03, 54a/02,
54b/11, 31a/07	b.-üm 40a/03, 40a/07, 42a/08,
b.-larun 39b/05, 39b/05	48a/08,50b/10, 51a/08
b.-sına 52a/09	b.-ümdür 35a/04
b.-sını 52a/10	b.-ümle 48a/09
beden : Ar. vücut, beden	benefşe : Fr. Menekşe
b.-ler 36b/10	b.- 45b/13
bedkâr : Fr. davranışları kötü olan	Benî İsrâ'il : Ar. İsrail oğulları, Yahudi
b.-lar 46b/13	b.- de 55b/12
bedürüsti : Fr. dürüst	beraber :beraber, birlikte

b.- 40b/01	b.-eler 31b/08, 32a/04, 32a/10,
b.- idi 33b/05	37a/13, 50b/06
besle- : beslemek	b.-eydünüz 47a/01,
b.-r 53b/03	47a/01, 47a/01
beş : beş	b.-medi 54a/09, 55b/13
b.-inci 39a/03, 39a/12, 40b/12	b.-medimi 54a/04
beyân : Ar.anlatma, bildirme, beyan	b.-ür 31a/12, 31a/13, 31b/01,
b.- 33a/10	51a/05, 54b/01, 55a/05
bınar : pınar	b.-ürem 54a/02
b.-lar 45a/12	b.-ürüz 53a/02
bırağ- : bırakmak	bildür- : bildirmek
b.-alardı 50a/05	b.-di 38a/01
b.-alar 36a/07	b.-di 38a/02
b.-salar 47b/04	bile : ile, beraber
b.-salar 49a/02	b.- 52b/10
bî-‘aql : (Fr.) akılsız	b.- sinde (55b/03)
b.- 47a/08	billâhi : Ar. Allah için
bî-vefâ : (Fr.)vefasız	b.- 38b/01
b.- 36b/05	biñ : bin
bî- zevâl : (Fr.) sonsuz, ölümsüz	b.- 38a/12, 38a/13, 38b/02,
b.- 36b/07	39a/06, 39a/08, 39a/09,
bî-ħabar : (Fr.) habersiz	39b/04, 40a/02, 40b/07,
b.- 46b/04, 31b/09	40b/08, 40b/08, 40b/08,
bi-câre : bkz biçare	41a/01, 41a/02, 41a/03,
b.- lere 38b/02	41a/03, 41a/07, 48a/13,
bi-çâre : Fr. çaresiz	49b/02, 49b/03
b.- 48a/10	bin- : binmek
bil- : bilmek, öğrenmek	b.-di 56b/02
b.-düm 56a/13	b.-eler 38b/06, 43b/05, 45b/07,
b.-sinde 55b/03	45b/10, 45b/11, 46a/03

b.-em 53b/04	48b/02, 48b/04, 48b/05, 48b/07,
b.-erler 34a/07, 34a/08, 52a/10	48b/10, 48b/11, 48b/11, 48b/13,
b.-medin 32b/10	49a/02, 49a/02, 49a/07, 50a/01,
b.-üb 55a/12	50a/04, 50b/11, 50b/11, 50b/12,
bindür- : bindirmek	52a/02, 53a/07, 53a/07, 53b/02,
b.-mişler 43a/02	53b/03, 53b/06, 53b/12, 54a/01,
bir: bir, tek	54a/05, 54b/01, 54b/03, 54b/09,
b.- 30a/08, 30a/08, 30b/07,	55a/01, 55a/08, 55a/10, 55a/11,
30b/07, 30b/13, 31a/01, 31a/04,	55a/12, 55b/02, 56a/02, 56a/04,
31a/04,31a/04, 31a/08, 31a/11,	56a/10
31b/06, 32a/02, 32a/04, 32b/01,	b.-dür 35b/12
32b/05, 32b/09, 33a/02, 33a/09,	b.-i 33a/08, 33a/08, 33b/09,
33b/11, 34a/03, 35a/09, 35a/12,	39a/02, 44b/09, 45a/06,
35a/12, 35a/13, 36a/05, 36a/06,	45a/07, 45a/07, 45a/07,
37b/06, 37b/06, 38a/04, 38b/01,	45a/07, 54b/10
38b/09, 39a/04, 39a/06, 39a/07,	b.-imüzle 47a/05
39b/03, 40a/03, 40a/08, 40a/12,	b.-inden 42b/03, 54b/09
40a/12, 40b/01, 40b/07, 40b/09,	b.-ine 32a/04, 54b/08, 54b/08,
41a/01, 41a/04, 41a/09, 41a/09,	54b/10, 49a/01
41b/03, 41b/05,	b.-ini 45a/06
41b/09, 41b/13,	b.-inüñ 40a/04
42a/03, 42a/07, 42a/08, 42a/09,	b.-isi 45a/01, 33b/02, 48b/09
42b/06, 42b/09,	b.-isinde 44b/12
42b/10, 42b/11, 43a/02,	b.-iyle 39a/02
43b/01, 44b/09, 44b/10, 45a/01,	b.-ünüz 51b/10
45a/02, 45a/03, 45a/04, 45a/04,	b.-ünüzi 47a/02, 47a/07
45a/05, 45a/05, 45a/08, 45b/06,	birle : birlikte, beraber
45b/09, 46a/08, 46b/12, 47a/02,	b.- 30b/06, 30b/09, 37b/06,
47a/05, 47a/05, 47a/06, 47b/01,	37b/10, 37b/13, 38a/09,
48a/13, 48a/13, 48b/01, 48b/01,	

40b/06, 42b/10, 44a/06, 48a/02	b.-larına 49a/09
biraz : biraz	bostan : Fr. sebze bahçesi, bostan
b.- 34a/12, 55b/03, 55b/05	b.-larda 45a/10
biryân : Fr. etli bir yemek çeşidi	boyun : boyun
b.- 46a/03	b.-ına(boynına) 43a/03, 53b/09
bit- : ot filizlenip topraktan dışarıya çıkma	böyle :böyle, bunun gibi
b.-eler : 36b/10	b.- 34a/06, 30b/02, 31a/06, 53a/09
b.-er 36b/10, 49a/08	bu: bu
b.- meyeydi 48b/12	b.- 29b/09 , 31b/03, 33b/10, 34a/02, 34a/12, 35b/08, 36b/05, 37b/01, 37b/03, 37b/08, 37b/12, 39b/02, 39b/03, 40a/05, 40a/10, 40a/11, 41a/02, 43b/11, 45a/01, 46a/13, 46b/02, 46b/08, 47a/02, 48b/10, 49b/13, 50a/02, 50b/03, 51b/06, 53a/06, 53b/03, 53b/11, 53b/12, 54a/04, 54a/10, 54a/12, 55b/09, 56a/13, 56b/03, 57a/01
b.-miş 43b/02	b.-dur 38a/11, 47b/09, 49b/11, 55a/08
biti : kitap	b.-da 56a/05
b.- 39b/05, 39b/06, 39b/09	b.-ndan 51a/12, 49b/06, 50a/05
b.-ler 39b/04	b.-nı 46b/06, 47a/04, 53a/10, 53b/05
b.-lerin 39b/08	b.-nuñ 33b/10
b.-ñi 39b/07	budak : budak, dal
biz : biz	
b.- 46b/02, 48a/02, 48a/03, 49b/01, 50a/06, 51b/03, 52a/05, 53a/02, 54a/05	
b.-de 42a/11, 42a/12,	
b.-den 30a/11, 34a/11, 44a/04	
b.-e 46b/01, 54a/08, 44a/02	
b.-i 37a/09, 37a/12, 49b/06	
b.-ler 34a/05	
b.-üm 34a/01, 37b/07, 42a/11	
boğaz : boğaz	
b.-ına 38b/12, 49a/08, 48b/01	
b.-ından 51a/03	

b.-ında(budağında) 46a/01
b.-dur 51b/13, 52a/01
bunlar : bunlar
b.- 52a/03, 52a/07,
b.-a 52a/09, 50b/03, 52a/13
b.-da 40b/13
b.-dan 50b/01
b.-ı 50b/02, 55b/08, 55b/09
b.- için 34a/05, 34a/06
budürüsti : bkz bedurusti
b.- 55a/08
bugün : bugün
b.- 36b/03, 30b/08, 39b/07,
40a/11, 42a/12, 46b/13,
48a/01, 54a/02
buğağı : zincir, köstek
b.-lar 39b/12
bul- : bulmak
b.-alar 39b/09
b.-asız 34b/03
b.-ayım 36a/01
b.-dı 56a/12
b.-ımadum 38a/06, 38a/07,
38a/10
b.-ıyardur 38a/03, 38a/04
b.-ıarsız 56b/13
bulın- : bulunmak
b.-a 32a/05
b.-anlar 32a/06
b.-maya 38b/13, 33a/11

Burağ : Hz Muhammed'in Mîraç'ta
bindiği binek
b.- 41b/02
b.-lar 39b/11
b.-lara 45b/07, 45b/11
b.-lardan 46a/02
b.-larına 43b/05, 45b/10, 46a/03
b.-un(buragun) 45b/10
but : put, mabud
b.-a 48a/08
b.-lar 52b/05, 52b/05, 52b/08
b.-ların 52b/09
but : but
b.-ı 44b/06
buyur- : buyurmak
b.-dı 49a/06
b.-ur 30a/10, 31a/03, 31a/09,
33b/08, 35a/10, 35a/10,
36b/11, 37a/04, 41b/01,
42b/12, 43a/13, 49b/12,
51b/11, 52a/01, 52b/11
bülül : Ar. andelîb, bülül
b.- 46a/01
büyirdeklü : ?
b.- dür 33b/04, 33b/05
cân : Fr. can
c.- 56a/12
c.-ını 55b/11
canağ : çanak
c.-a(canağa) 55b/04

canavar : Fr. hayvan	cem ^ʿ -i evkāt : Fr. bütün zamanlar
c.-ları 52a/09	c.- 33a/13, 33a/11
cāre : Fr. çare	cemi ^ʿ : Ar. bütün, hepsi
ç.- 49b/02	c.- 41a/13, 51a/09
cebbar : Ar. zorlayıcı, zorba	c.-si 37a/03
c.-lar 36b/02, 43a/02	c.-siyi 37b/07
Cebrāʿil : Ar. Cebrail adındaki melek	cennet : Ar. cennet
c.- 32b/04, 36a/09, 36a/12,	c.- 42a/09, 43b/01, 43b/05,
52a/03	43b/11, 44a/11, 44b/04,
c.-e 33b/06	45a/06, 45b/05, 46b/10
cefā : Ar. eziyet,zorluk	c.-de 45b/04, 46b/01
c.- 42b/01	c.-e 41b/08, 41b/12, 42a/03,
cehennem : Ar. Cehennem	42b/05, 42b/08, 43b/01,
c.- 46b/10, 50a/01	46b/10, 47a/11
c.-e 46b/10, 50a/03	cevab : Ar. cevap
cek- : çekmek	c.- 35a/06, 36b/04, 41b/07,
c.-ersin 30b/02	41b/11, 42a/02, 42a/05,
celle celālūhu :	42b/07, 49b/03, 49b/07
c.- 33b/06, 54b/13, 56a/01	cevre : çevre
cem ^ʿ ol- : Ar. toplanmak	c.-side 44b/11
c.- alar 32a/07, 33a/09, 33b/11,	cezā : Ar. ceza
38b/08, 41b/05, 41b/12,	c.- 37b/12, 38a/03, 38a/04,
42a/06, 42b/08, 43a/02	56b/13
c.- ub 45b/05, 42a/03	c.-sı 38a/01, 38a/02
cem ^ʿ it- : Ar. toplamak	cıķ- : bkz çıkmak
c.- eler(ideler) 43a/04, 43a/12	c.-ar 49b/06
cem ^ʿ eyle- : Ar. toplamak	cicek : bkz çiçek
c.- di 56a/10	c.-ler 43b/03
c.- ye 55a/01	cidāl : Ar. karşılıklı kavga
c.- yeler 43a/06, 43a/09,	c.- 54a/07

ciger gūşe : Fr. evlat, sevgili	52a/06, 53b/06, 53b/07, 53b/12,
c.-m 42a/11, 42b/01	55a/05, 56a/02
cihād-ı ekber : Ar. büyük cihad	cür- : bkz çürüme
c.- 30b/09	c.-miş 37a/01
cinnî : Fr. cine ait	c.- iye 36b/11
c.- 36b/06	cüz ^s : Ar. kısım, parça , bölüm
cisir : Ar. köprü	c.-idür 50a/01
c.- 40b/07	c.-inden 50a/01
c.-de 40b/09, 40b/12, 40b/13	çayır : çayır
c.-de(cisrde) 40b/09, 40b/10,	ç.-lar 43b/02
40b/11, 40b/11, 40b/12,	çek- : çekmek
41a/01	ç.-düvenüz 46a/11
c.-i (cisri)40b/07	çekirge : çekirge
coğ : bkz çok	ç.- 47a/03
c.- 47b/11, 55b/12	çengel : Fr. Çengel
cömert : cömert	ç.- 40b/06
c.-liğin 57a/01	çeşme : Fr. çeşme
cum'â: Müslümanların toplanarak ibadet	ç.-ler 43b/02
ettiği cuma günü	ç.-leri 46a/05
c.- 45b/04, 45b/10	çık- : çıkmak
cümle : Ar. hepsi	ç.-a 46b/04
c.-si 44b/05	ç.-alar 31b/10, 31b/12, 38a/13,
cün : için	38b/01, 39a/07, 39a/09
c.- 31b/02, 31b/04, 32a/07,	ç.-an 34b/08
32b/04, 33a/01, 33a/09, 33b/10,	ç.-ar 54b/10
35a/04, 37a/11, 37a/13, 38a/11,	ç.-maya 48b/03
41a/06, 45a/12, 45b/11, 46a/06,	çıkar- : çıkarmak
47a/02, 47a/04, 47b/01, 48a/11,	ç.-a 40a/08
49a/09, 49a/11, 50b/03, 51b/08,	ç.-alar 48b/05
	ç.-alardı 50a/04

ç.-dılar 42b/02	44b/04, 45a/06, 45b/08,
ç.-duk 34a/01	45b/09, 50a/01, 50b/02,
çoğ : çok	50b/05, 51b/03, 51b/08,
ç.- 31b/04, 42b/01, 48b/04	51b/11, 52a/01, 52a/01,
çürü- : çürümek	52a/10, 52a/12, 52b/10,
ç.-miş(çürmüş) 55b/01, 56a/08,	53a/02, 53a/03, 54a/08,
56a/11	54b/02, 55a/04, 55b/03,
çürük : çürük	55b/05, 55b/05, 55b/10,
ç.- 53a/10, 54a/08, 56a/09	dâne: Fr.tane
dād : Fr. ihsan, vergi	d.- 44b/09, 45a/04
d.-umı 42a/09	dartıl- : tartılmak
dağıl- : dağılmak	d.-ur 40a/02
d.-miş 37a/01	daşra : dışarı
dahı : da,de,dahi	d.-31b/10
d.- 30a/10, 30a/11, 30a/12,	Davūd : Hz Davut peygamber
30b/01, 30b/01, 30b/07,	d.- 44b/07
31a/13, 31b/06, 32a/02,	de : da, de, dahi
32a/06, 32a/12, 33a/12,	d.- 42a/08, 47a/11
33b/05, 34a/04, 34b/02,	debsert- : kurutmak, buruşturmak
35a/03, 35a/12, 35b/08,	d.- inüz 46a/12
35b/10, 36a/09, 36a/11,	def'a : Ar. kez, defa
36a/12, 37b/02, 37b/07,	d.-yıla 48a/13
38a/01, 38b/03, 39b/05,	degil : değil
40a/02, 40a/10, 41b/02,	d.-dür 37b/05, 37b/09, 49b/11,
41b/03, 41b/05, 41b/09,	55a/10
41b/13, 42a/04, 42a/13,	degin : değin, kadar
42a/13, 42b/04, 42b/04,	d.- 30b/11, 33a/09, 33a/12,
42b/05, 42b/06, 42b/09,	33b/02, 34a/13, 38b/11,
42b/10, 42b/11, 43b/13,	38b/12, 40a/10, 48b/01,
44a/03, 44a/04, 44a/09,	48b/01

d.-ki 30b/13, 31a/02	d.- 31b/02, 31b/03, 31b/06,
degül : bkz degil	31b/07, 47a/05
d.- 35a/07	d.-dur 47a/06, 47b/03
d.-dir 51b/04	deve : deve
d.-mi 51a/07	d.- 34a/07, 49a/08, 52a/07
d.-midür 55a/06	devşür- : toplamak
d.-idük 48a/03	d.-eler 48a/13
delil : Ar. delil,gösterge	de- : demek, söylemek
d.- 35b/08	d.-yeler 48a/03
d.-dür 33b/12, 34a/02	d.-yü 35a/02
dem : Fr. an, zaman, vakit	dib : dip, alt
d.-de 48a/11	d.-inde 41a/13, 41b/01, 41b/05,
deñiz : deniz	41b/12, 42a/06
d.- 36a/06	d.-inden 33a/02
d.-de 34a/07, 37a/02	d.-ine 33a/01, 41b/08, 42a/03,
d.-ler 36a/05	42b/08, 55b/02
depe : tepe	dibâc : Ar. bir çeşit ipek kumaş
d.-lerde 46a/05	d.-dan 44b/11
der : ter	dide bānlık : muhafızlık
d.- 38b/11	d.- 30b/08, 30b/08
d.-leri 38b/12	di- : bkz demek
deri : deri	d.-di 30b/06, 32b/02, 38a/06,
d.-ler 37a/01	38a/06, 38b/03, 40b/02,
deril- : toplanmak	40b/03, 42b/01, 51a/02,
d.-eler 32a/05, 37b/07	51a/03, 51a/04, 51a/06,
derle- : terlemek	51a/12, 51b/01, 52a/03,
d.-dükte 44b/03	53a/09, 53a/11, 53a/13,
destān ol- : Fr. ötmek	53b/05, 56a/02, 56a/04
d.-a 46a/01	d.-dicün 55b/09
destür : Fr. izin, müsaade, ruhsat	d.-didi 53b/10

d.-dikleri 53a/02	d.-rlerse 34a/05
d.-diler 30b/02, 31b/01, 38a/05, 38a/08, 42b/02, 42b/02	d.-rse 30a/07, 50a/10
d.-dügi 54b/10	d.-se 55a/09
d.-düm 52a/03	d.-sevüz 34a/10
d.-dün 51a/13	d.-seydük 50a/09, 50a/12
d.-dümmedi 47b/07	d.-yeler 43b/13, 49a/07
d.-mişlerdür 34b/03	dilek : dilek, arzu
d.- r 53b/01, 53b/02, 50b/11, 53b/13, 55a/09, 56b/07	d.- 43b/12
d.-rsiñ 51a/07, 38a/08	d.-ünüzi (dilegünüzi)43b/13
d.-ler 33a/01, 33a/03, 41a/03, 54b/08	din : Ar. din, inanç
d.-rlerdi 51b/02	d.-.ine 41b/07
d.-seler 34b/03	diñüye dut- : kulak kabartmak
d.-ye 37a/03, 40a/08, 41a/06, 48a/09, 48b/06, 49b/09	d.- a 36a/01
d.-yeler 31b/11,32a/01, 36a/03, 37a/10, 37b/03, 39b/08, 40a/02, 44a/03, 45b/09, 48b/06, 49a/09, 49b/01, 49b/05, 49b/07	diñlen- : dinlenmek
dil : dil	d.-e 55b/05
d.- 46a/12, 54a/06,	diñle- : dinlemek
d.-i 43a/11	d.-yene 57a/01
dile- : dilemek	d.-yeni 46b/07
d.- di 29b/14	dirlik : hayat, dirilik 44a/12
d.-dükleri 35a/03	d.-den(dirilik) 51a/02
d.-dür 35a/03	diri : diri, canlı
d.-r 30a/09	d.- 50b/07, 53a/09, 53a/11, 55a/01, 55a/06, 55b/09, 56a/01, 56b/05
	d.-dür 51b/06
	diriga : Fr. eyvahlar olsun
	d.- 51a/04
	diril- : dirilmek
	d.-e 37b/06
	d.-eler 37a/11

d.-ir 53a/08	doğran- : doğranmak
dirilt- : diriltmek	d.-a 49a/11
d.-e 53a/12,54a/10, 54a/12, 55b/08	dost : Fr. dost, arkadaş
diş : diş	d.-dan 47a/04
d.-im 42b/02	d.-ı 47a/03
divâne : Fr. deli, budala	d.-ları 42a/01
d.-den 38a/05	d.-larına 44a/08, 44a/10
divâr : Fr. duvar	d.-larum 44a/08
d.- 55b/02, 55b/02	dostlık : dostluk, arkadaşlık
d.-a 55b/06	d.- 39a/03, 48a/10
d.-ları 55a/13	dozur-: dozurmak
diye: diyerek,	d.-makda 45a/09
d.- 32a/09, 36a/10, 36a/11, 36a/12, 40a/05, 42a/06, 42a/10, 42b/04, 43b/13, 44a/01, 44a/05, 44a/09, 47b/03, 48a/08, 48a/09, 49b/02,	dök- : dökme, harc etme, atmak
diyü : bkz diye	d.-en 30b/07
d.-yü 33a/01, 33a/03, 43a/08, 52b/05	d.-enlerden 39a/05
diz : diz	d.-ince 40a/04
d.- i 38b/07	dökil- : bkz dökülmek
d.-ine 38b/11	d.-e 49a/11
dizâr : Fr. çehre	dökül- : dökülmek, akmak
d.- 46b/01	d.-e 36a/05
d.-unu 46b/07, 46b/02	döndür- : döndürmek
dizil- : dizilmek	d.-diler 34b/11
d.-miş 44b/11	d.-e 32b/05, 48a/11
	dön- : dönmek
	d.-e 50b/03
	d.-eler 44a/10, 49a/11
	d.-iser 56b/11
	d.-üb 35b/03
	dördüncü : dördüncü
	d.- 39a/02, 40b/11

d.- de 39a/12	d.-nuz 46a/12
dört : dört	dut- : farz etmek
d.- 38b/09, 45a/06, 45a/08	d.-alum : 30b/02
d.-i 46b/03	dünle : gece zamanı
döşek : döşek	d.- 30a/11
d.- 44b/11	dünya: Ar. dünya
döv- : dövmek	d.- 32b/02, 33b/09, 36b/05,
d.-er 49a/08, 49a/09	36b/05, 48b/03, 48b/10,
du'acı : duacı	48b/13, 49a/01, 49a/03,
d.- sından29b/13	50a/01, 50a/04
dudağ : dudak 46a/12	d.-da 34a/12, 38a/09, 39b/08,
d.-ların 52a/02	40a/10, 42b/01, 45b/01,
dur- : durmak	46a/10, 46a/11, 46a/11,
d.-a 33b/02, 41a/05, 41a/13	46a/13, 46b/13, 48b/05,
d.-duk.ları 50a/13	49a/13, 49b/13
d.-miş 39b/11, 39b/12, 39b/13	d.-dan 38a/08
d.-ub 52b/08	d.-ya 30a/08, 45a/01, 45a/03,
dur- : kalkmak	48b/10, 48b/11, 48b/13,
d.-uñ 37a/02	49a/03, 50a/02
durur : dır, dir bildirme eki	dürlü : türlü
d.- 56a/06	d.- 30b/06, 32a/01, 32a/01,
durāc : Keklik büyüklüğünde bir kuş d.-	40b/09, 43b/12, 52a/11,
46a/01	55b/12, 56b/11
dut- : tutmak	d.-dür 47a/12
d.-a 48b/01, 48b/02	dür- : dürmek
d.-alar 47a/10, 47a/11, 47a/13,	d.-e 36b/01
51b/07	d.-er 36b/01
d.-dılar 52b/04	dürüsti : bkz bedürüsti
d.-maduk 49b/01	d.- 43b/11
d.-mişdur 36a/02	düş- : geçmek

d.-e 43a/07	Ebu Derda: Sahabe.
düş- : düşmek	e.- 49a/05
d.-er 32b/13	Ebu Talib: Hz Muhammed'in amcası
d.-miş 50b/12	e.- 51a/04
düşman : Fr. düşman	Ebu Sufyan: Mekke resilerinden biri.
d.- 47b/11	e.- 53b/10
d.-dur 47b/08	ecel : Ar. ecel
düşür- : düşürmek	e.- 34a/12
d.-e 36a/07	edā : Ar. tarz, ifade
düşvār : Fr. güç, zor	e.- 31b/09
d.- 48b/09, 55a/09	ednā : Ar. az, pek az
düz : düz 43b/01	e.- 44b/09
d.-i 40b/09	eger : Fr. eğer
düz- : düzmek, yaratmak	e.- 30b/08, 32b/09, 34a/10,
d.-er 54b/02, 54b/02, 54b/03	40b/13,
d.-emez 54b/03	45a/02, 47b/04, 48b/09,
ebed : Ar. sonsuz	48b/11, 48b/12,
e.- 47a/06, 48b/09	49a/01, 49a/02, 49b/06,
Ebi Zerr Gaffari: Sahabe, Eba Zerr	50a/03, 50a/09, 50a/12,
e.- 31a/10	54b/11
Ebu Hureyre: hureyre lakaplı sahabe	egil- : eğilmek
e.- 35b/05	e.-ür 33a/04
Ebu Said Hızri: Hz Ebu Said	eglen- : eğlenmek
e.- 35b/12, 44b/08	e.-e 31b/06
Ebu Bekri Sıdık: birinci halife	eglenici : eğlenici
e.- 41b/04	e.-lersiz 49b/04
Ebu Cehil İbnü Hişam: Mekkeli	eg- : eğmek
müşriklerin başı	e.-mişdür 36a/02
e.- 43a/07, 43a/08, 43a/07,	ehl : Ar. halk, insanlar
43a/08	

e.-i 40a/01, 32a/11, 32a/11, 49a/01, 32b/02, 39a/12, 43b/01, 43b/11, 44a/11, 45b/05, 46b/10, 46b/10, 47a/12, 48b/13	e.- ye 32a/08, 36b/13 e.- di 33b/07
e.-inüñ 44b/04, 49a/03	emr kııl- : Ar. buyurmak
e.-üñüzi 40b/02	e.- ur55a/10
e.-iñen 49a/06	emzür- : emzirmek
e.-inden 48b/04	e.- diginik 36a/07
ekber : Ar. büyük	e.-dükli 36a/06
e.-dür 30b/10	endişe : Fr. endişe, şüphe
eksil- : eksilmek	e.- 55b/09
e.-di 33b/07	eniş : iniş
e.-mez 38a/07	e.-i 40b/08
el : el, kol	Erhame'r-rahimîn : Ar. rahmetlilerin en rahmetlisi
e.- 50b/12, 54a/05,	e.- 51a/10
e.-i 38a/09, 43a/05	eri- : erimek
e.-inde 53a/07, 35a/13,	e.-yeydi 49a/02
e.-inden 36a/07	erzânî : Fr. layık görülme
e.-ine 39b/05, 39b/06,	e.- 46b/08
42a/07, 42a/08	eser : eser, kalıntı
e.-leri 48a/06	e.-i 44b/04
e.-ünden 30b/09, 30b/09	eski : eski
elsüz : elsiz	e.- 32b/13, 55b/07
e.- 34a/02	eskimek : eskimek
emr : Ar. emir	e.- mek 44b/02
e.- 48a/12, 53b/11	esrük : sarhoş
e.-i 55a/08	e.- 36a/07
e.-iyle 54b/10, 56a/09	eşek : eşek
emr eyle: Ar. emr etmek	e.- 56a/12
	e.-e(eşege) 56a/07, 56b/02
	e.-i (eşegi)56a/08

e.-ine (eşegine) 55a/11	e.-e (eyde)36b/02, 40a/05,
e.-ini(eşegini) 55b/02	40a/06, 40a/07, 42a/08,
et : et	42a/10, 43b/13, 44a/03,
e.-inden 52b/01	45b/08, 48a/08, 48a/09,
et- etmek	48b/06, 49a/12, 49b/01
e.- düklerini 48a/07	e.-eler(eydeler) 31b/10, 31b/13,
ev : ev	37a/09, 37a/11, 37b/01,
e.- ine 56b/02	43b/06, 44a/01, 44a/08,
e.-leri 55a/13, 55b/06	45b/08, 46a/13, 47a/05,
e.-lerine 35b/03	47b/01, 48a/02, 48b/05,
evliya'ullah : Ar. evliya	49a/13
e.- 42a/03	e.- (eytseler)seler 34b/01
evvel : Ar. evvel,önce	e.-ür(eydür) 30b/02, 31a/07,
e.- 36a/03, 40b/03, 41a/04,	31a/11, 31b/01, 34a/01,
41a/05, 41a/07, 41a/10,	35a/01, 35b/04, 37b/03,
41b/04, 45b/01, 45b/01,	37b/08, 38a/05, 38a/08,
47a/12, 54a/13	38b/03, 38b/04, 40a/03,
e.- den 31a/05	40b/01, 40b/02, 44a/07,
e.- ki 35b/11, 40b/09	45a/03, 45b/09, 48b/03,
e.-kide 39a/10	49a/05, 50a/09, 50b/07,
evvel ü āhir : Ar. ilk ve son	50b/10, 51a/03, 51a/04,
e.- 36b/07	51a/04, 51a/06, 51a/06,
eyit- : demek, dile getirmek	51a/11, 51a/12, 51b/10,
e.-di 31a/12, 35b/13, 51a/01,	53a/08, 53a/10, 53a/11,
51a/03, 51b/03, 54a/01,	53a/13, 53b/01, 53b/03,
54a/10, 56a/01	53b/04, 53b/05, 53b/11,
e.-diler 30b/01, 31a/13, 34b/05,	53b/13, 54b/07, 54b/11,
35a/05, 38a/07, 35b/07	56a/02, 56a/13
e.-düm 52a/03	e.-ürler 31a/09, 34b/06, 34b/07,
	41a/03, 45a/08

e.-ürsin 51a/07	fâide : Ar. kazanç
e.-ürüz(eydürüz) 29b/08	f.- 34a/12, 32b/03, 32b/03
eyle : öyle	f.-si 52b/09
e.- 50b/02, 56a/03	fānî : Ar. sonu olan,ölümlü
eyle- : etmek,yapmak	f.- 34a/12, 36b/05
e.- di 30b05, 33a/05, 33b/07,	Fātīma : Ar. Hz Muhammed'in kızı
48a/10, 55b/04, 55b/11,	f.- 42b/04, 42b/04
56a/10	Fātiha : Ar. Kur'anda bir süre
e.-di ise 48a/11	f.- 46b/08, 57a/01
e.-dük 32b/12, 33a/10, 50b/01	felek : Ar. gökyüzü
e.-gil : gaza eylegil 30b/09	f -.le 33b/03
e.-mek 30b/09, 49b/11	ferah : Ar. ferah,rahat
e.-mege 35b/03, 35b/03	f.- 45a/10
e.-meyem 44a/04	ferište : Fr. melek
e.-mez 50b/03	f.- 30a/08, 36a/10
e.-mezler 54a/07	f.-ler 32a/11, 36a/08, 38b/05,
e.-mezven 40a/08	39b/11,40b/04, 41a/06,
e.-ñüz 49a/05	46b/11
e.-r 31a/04	f.-leri 30a/02, 47a/03
e.-rler 54a/07, 54a/08	ferište : bkz ferişte
e.-rsiz 35a/02	f.-ler 41b/02 , 45b/10
e.-sün 56b/13	feryād : Fr. feryad
e.-ye 32a/08, 36b/13, 44b/03,	f.- 47a/05, 53b/10
48a/07, 55a/01, 57a/02	f.-ıyla 46b/11
e.-yeler 32a/04, 43a/06, 43a/09,	fesad : Ar. bozukluk, fesad
43b/04, 43b/07, 43b/08	f.- 31b/04
e.-yenler 39a/03	fısk : Ar.ahlaksızlık
e.-yesiz 46a/13	f.- 31b/04
fahr : Ar. gurur,onur	fil : Ar. fil
f.-ı 30a/04	f.- 34a/07, 52a/07

Fir'avn : Firavun	ğazā : Ar. din uğruna savaş
f.- 42b/13	g.- 30b/09
f.-ı 42b/13	ğazāvat : Ar. cenk, savaş
fuķara : Ar. fakirler	g.-da 30b/07
f.-yı 43a/10	ğāzı : Ar. gazi
fużullıķ : Ar. lüzümsuzluk	g.- ler 30b/08
f.- 51a/09	gece : gece
fūlan : Ar. filan	g.- 32b/13
f.- 40a/01	geç- : bkz geçmek
f.-uñ 40a/02	g.-e 41a/05
ğaddār : Ar. merhametsiz, zulmeden	g.-eler 41a/06
g.- 36b/05	g.-en 41a/05
ğāfil : Ar. gafil, ihtiyatsız,dalgın, tembel	g.-meyeydi 54b/12
g.-ler 31b/08	g.-miş 34b/04
ğaflet : Ar. ihmal,	g.-se 30a/08
g.- 30b05	geç- : geçmek
gāh : Fr. bazı defa, bazen	g.- di 53b/06, 55b/10
g.- 47a/08	g.- e 38b/12, 39b/03
ğālib : Ar. üstün, galip	g.-en 51a/09
g.- 31a/06, 33a/10, 33a/13,	g.-erdi 50b/11, 53b/03
49a/06	g.-miş 30b/01
ğarķ eyle- : Ar. suya batırmak	geçür- : geçirmek
g.- yevüz 34a/10	g.-enler 30b05
ğarķ ol- : Ar. suya batmak	gel- : gelmek
g.-an 37a/02	g.- 40a/11, 42a/13
g.-alar38b/12, 48b/02	g.-di 53b/07, 53b/09, 56a/04,
ğayģu : kaygı	56a/07, 56a/09, 56a/12
g.- 45b/04	g.-diler 49a/13
ğayrı : Ar. başka,hariç,ğayrı	g.-e 33a/09, 33b/11, 35a/10,
g.- 52b/04	35a/12, 36a/04, 36a/10,

36b/13, 38b/01, 38b/02, 38b/09, 39b/06, 40a/13, 42a/04, 42a/10, 42b/09, 43a/05, 43a/07, 43a/09, 43a/11, 44a/01, 44b/03, 46a/03, 46a/09, 46a/10, 46b/05, 47a/03, 47a/06, 47a/08, 47b/02, 47b/05, 49b/07	g.-leri 34a/02 g.-si 34a/05 g.-sidür 34a/01 g.-sini 33b/13 g.-ye 34a/07
g.-eler 32a/02, 32b/04, 40b/04, 43b/06, 45b/07	gendi : kendi g.- 55b/05, 56b/03
g.-elüm 38a/11	gendü : bkz gendi g.- 37b/10, 37b/13, 38a/09, 38b/05, 54a/08 55b/02
g.-esi 30b/01, 34b/04	g.-lerden 46b/04 g.-lere 52b/04 g.-ye 54b/12
g.-ince 31b/02	gerek : gerek,lazım g.- 39b/08, 50a/06, 54b/09 g.-mez 51b/04, 51b/09 g.- ise 44a/04
g.-medi 34b/10	geri : geri, tekrar g.- 56b/10
g.-medimidi 49a/13	getür- : getirmek g.- di 30b/03, 54a/08 g.-digi 30a/02 g.-cler 41b/02, 43a/01, 43a/04, 43a/06, 43a/11, 43b/08, 46b/12, 48b/03, 49a/10
g.-meye 31b/07, 35a/10, 40b/01	getüril- : getirilmek g.-e 31b/05
g.-mezse 30b/09	gey- : bkz giymek g.-di 30a/01 g.-cler 45b/07
g.-miş 32a/04, 32b/01	
g.-mişdür 32a/10, 47a/11, 50a/04	
g.-se 30a/06	
g.-ür 31b/04	
g.-ürem 38a/06	
g.-ürler 55a/11	
g.-ürsin 38a/05	
gemi : gemi	
g.- 34a/07	
g.- 47b/04	
g.-den 34a/01	
g.-ler 34a/05	

gez : kez, kere, defa	g.-nün 30a/08
g.- 35b/04, 35b/05, 35b/07,	g.-si 52a/02
45a/01, 48b/05, 48b/07,	g.-ye 33a/07
48b/10, 48b/11, 50a/02,	g.- idi 30a/02, 30a/03, 30a/05
55a/10	gir- : girmek
g.- mi 35b/04	g.-ince 54b/04,
ğıda : Ar. gıda, besin	g.- mek 48b/08
g.- 45b/01	g.-üb 33a/03
Ġıfâr : Ar. ğıfar ağacı	g.-ün 48a/01
g.- 54b/08	g.-ür 31a/01
ğillîğış : Ar. gizli düşmanlık	giri : bkz geri
g.- 43b/04	g.- 32a/02, 32a/03, 37b/06,
ğırı kı- : Fr. tesirlenmek	44a/12, 47a/01, 49b/06,
g.- mak 46b/04	50b/03, 55a/01
gibi : gibi	girü : bkz geri
g.- 32b/13, 33a/04, 33b/04,	g.- 31a/04, 31b/03, 31b/11,
34a/05, 34a/07, 36a/04,	31b/12, 32a/08, 32b/04,
36a/08, 36b/01, 36b/10,	33b/13, 34a/11, 36b/04,
37a/03, 37a/11, 37a/13,	44a/10, 46a/03, 48b/05,
46a/09, 46b/03, 47a/03,	51a/01, 53a/08, 38a/11
48b/03, 49a/02, 49b/09,	gişi : kişi
55a/04	g.- 30a/09, 35a/12, 35a/12,
gice : bkz gece	35a/13, 38a/08, 38b/05,
g.- 30a/01, 30a/01, 30b/07,	39b/12, 48b/04
31b/06, 31b/07, 31b/08,	g.- lerün 29b/14
32a/08, 33a/11, 33a/11,	g.-niñ 32b/09
33a/12, 33a/13, 33b/06	g.-nün 44b/09
g.-de 30a/05, 30a/07, 33b/03	g.-ye 40a/03
g.-lerde 30a/13, 30b/09	g.-yi 43a/13, 50a/04
g.-leri 30b05	git- : gitmek

g.-di 51a/09, 53b/05	g.-leri 55a/03
g.-e 31a/08, 33a/11, 33a/13, 46b/10, 46b/11	gölge : gölge
g.-eler 38b/07, 41b/02, 41b/05, 41b/08, 41b/12, 42a/03, 42b/05, 42b/08, 43a/03, 43a/05, 43a/07, 43a/09, 43a/10, 47a/10, 47a/11, 52b/11	g.- 38b/13
g.-en 34b/02	g.-si 38b/13
g.-er 50a/11	g.-sinde 39a/01, 43b/02, 43b/03, 55b/03
g.-erdi 55a/12	gönül : gönül
g.-erken 45b/11	g.-inden (gönlinden)55b/10
g.-erler 38b/07, 31b/11, 32a/02, 43b/07	gör- : görmek
g.-mege 50b/02	g.-di 53b/03, 55a/12, 56a/03, 56a/05, 56a/07, 56a/13
g.-mekdür 50b/08	g.-dü 50b/12
g.-miş 32b/01	g.-dünmi 48b/06
giydür- : giydirmek	g.-e 34a/12
g.-mişler 43a/01	g.-e 37a/12
gizli : gizli	g.-eler 31b/13, 32a/03, 37a/12, 43b/01, 45b/01, 46a/06, 47a/04
g.- 53a/03	g.-enler 48b/08
gök : gök 32b/04	g.-enlere 43a/10
g.-e(göge) 56a/02, 32a/03, 30a/01, 31b/10, 31b/12, 32a/13	g.-er 54a/05
g.-den 30a/08, 34b/08	g.-erler 51a/08
g.-i (gögi)36b/01, 55a/05	g.-ile 48b/07
g.-inde(göginde) 33b/09	g.-medilermi 52a/05
g.-ler 36a/04	g.-medüm 48b/06
	g.-meye 45a/06
	g.-meyince 46b/02
	g.,meyisersiz 47a/02
	g.-meyisersiz 47a/07
	g.-mez 50b/12

g.-mezsın 37b/12	ğusl : Ar. gusul
g.-miş 48b/04	g.- 43b/04
g.-üb 49b/13	g.-dan(gusuldan) 40b/13
g.-üñüz 48a/01	ğuşsa : Ar. keder, kaygı, tasa
g.-ür 50a/10	g.- 42a/02, 45b/04
g.-ürler 52a/11	ğuşe : Fr. köşe
görin- : görünmek	g.-de 50b/12
g.-e 44b/13, 44b/13, 45a/01,	güc : bkz güç
46a/04	g.-i 35b/02
g.- mez46a/10	g.-leri 52b/06
göster- : göstermek	gül : gül
g.-esin 46b/01	g.- 45b/13
götür- : götürmek	gülistân : Fr. gülistan
g.- eler 41a/06, 41b/02	g.- 36b/06
g.-en 32a/11 , 36a/08, 36a/10	gümân : Fr. zan, şüph
götüril- : götürülmek	g.-a 32a/02
g.-e 41a/07, 41b/05, 41b/13,	gümüş : gümüş
42a/04, 42b/06, 42b/09,	g.-den 41a/09
42b/10, 42b/11, 41b/03,	gün : gün
41b/09	g.- 30b/13, 31a/04, 31a/11,
g.-miş 37a/10	36b/09, 38b/04, 44b/01,
göyün : yanmak	45b/05, 48a/06, 50b/11,
g.-dürmeye 30b/07	53a/07, 53b/02, 55a/11,
göz : göz	56a/02, 56a/04
g.- 50a/10, 54a/06	g.-de 34a/03, 51a/10
g.-inden 39a/05	g.-den 44b/01
g.-ini 50a/10	g.-dür 56a/03
g.-leri 30b/07, 30b/08, 44b/05	g.-i 45b/10, 42a/13
g.-lerinden 47b/03	g.-idür 37b/12
g.-i 30b/07	g.-inde 36b/10, 56b/11

g.-ine 54a/07	gür : mezar, kabir
g.-lerde 38a/04	g.- 37a/12, 40a/10
g.-lük 34a/03	g.-de 47a/01
g.-mi 35b/06	g.-den 37a/10
gün : güneş	g.-lerinden 37a/05
g.- 31a/12, 31b/01, 32a/09,	gûzar : Fr. geçme, geçiş
32a/12, 32b/01, 32b/06,	g.-ı 40a/04
32b/08, 33b/01, 33b/05,	ħabar : Ar. haber
36a/05, 38b/10, 45a/02,	h.- 32a/04, 46b/04, 47a/11,
g.-e 32a/08	49a/13, 49b/03, 50a/04
günāh : Fr. günah	ĥac : Ar. hac ibadeti
g.- 38a/09, 38b/11, 50b/08	h.-dan 40b/12
g.-dur 34b/04, 34b/05, 34b/06	ĥācet : Ar. hacet
g.-ı 38b/09, 50b/09	h.- 30a/09
g.-lardur 34b/05	h.- i 30a/07
g.-ları 50b/09	Ĥaķ Ta'ālā : Tanrı
g.-larum 30b/02, 51a/09	h.- 31a/09, 32b/01, 33a/04,
g.-laruñ 30b/01, 30b/01	33b/09, 34a/01, 36b/09,
g.-laruñuza 30a/12	37a/04, 37b/10, 38a/04,
gündüz : gündüz	40a/04, 41b/10, 41b/11,
g.- 33a/11, 33a/12, 33a/13	42b/12, 43a/13, 46b/09,
g.-de 33b/03, 33a/07, 33b/06	48a/03, 50a/09, 50b/11,
g.-ü 30b/06	51b/03
güneş : güneş	Ĥaķ Subhanu ve Ta'ālā : Tanrı
g.- 30b/11, 30b/13, 31a/13,	h.- 37b/13, 40a/06
31b/05, 33a/12, 33b/04,	ĥaķ : Ar. doğruluk, bir kimseye ait olan
38b/08, 56a/03	şey
g.-den 33b/03	h.-ları 39b/02, 39b/03
g.-e 33a/07, 33a/10, 55b/01	h.- (ķ) ı 43a/06, 53b/12
g.-üñ 30b/11	h.- (ķ)ıcün 46b/06

Ĥaĥıĥat : Ar. hakikat	Ĥamiyyetsüz : hamiyeti olmayan,
h.- 35a/04	h.- 53b/11
Ĥaĥķında : hakkında	Ĥaml : Ar. aĥırlık, yük
h.- 39a/11, 39a/12, 39a/13,	h.-in 36a/07
39a/13	Ĥamr : Ar. şarap
Ĥāl : Ar. hal, durum	h.- 45a/07 , 45b/03
h.- 51a/12	h.-dur 45a/10
h.-de 38b/12	Ĥanedān : Fr. hanedan, aile
h.-i 48b/09, 49a/05, 48b/08	h.-da 42a/12
h.-imi 51a/08	Ĥarāb : Ar. yıkık, harab
h.-ine 38b/05	h.- 36b/06, 55a/12
Ĥalāyık : Ar. yaratılmış canlılar	Ĥararet : Ar. hararet , sıcaklık
h.- 32a/13, 36a/07,	h.-i 38b/10
39a/06, 46b/03	Ĥarb : Ar. cenk, harb
h.-ı 39a/09, 40b/05, 46b/11	h.- 53b/07
h.-uñ 36b/11	Ĥarbe : Ar. süngü
Ĥalıķ : Ar. halık, yaratıcı	h.-yle 53b/09
h.- 54a/13	Ĥareket : Ar. hareket
Ĥalķ : Ar. halk	h.- 56a/10
h.- 32a/06, 55a/04	h.-e 30a/02, 36a/04
h.-ı 47b/11, 48b/10, 50b/01	Ĥāsan : Hz Muhammed'in torunu
h.- inuñ 34a/02	h.- 42b/07, 42b/08
Ĥalvet : Ar. yalnız kalma	h.-uñ 42a/08
h.-lerine 31b/11, 32a/02	Ĥased : Ar. hased, kıskanma
Ĥamd it- : hamd etmek	h.-den 39b/01
h.- mekten 29b/08	Ĥasenat : Ar. hasenat, sevap
Ĥāmile : Ar. gebe, hamile	h.-un 40a/07
h.-ler 36a/07	Ĥāsil : Ar. meydana gelen, ortaya çıkan
hamım : Ar. pek kaynar nesne	h.- 52a/12, 56b/02
h.- 49a/10	Ĥasret : Ar. hasret, özlem

h.- 32b/03	h.- 37b/08, 40a/11, 52b/07
hastalık : hastalık	hazinedār : (Fr.) hazineci
h.- 44a/12	h.-lar 43b/05
Ĥasūd : Ar.kıskanan, hased eden	Ĥažret: Ar. hazret
h.-ları 43a/04	h.- i 30a/13, 31a/11, 35b/13,
ħata : Ar. hata, yanlış	37b/02, 38b/04, 42a/10,
h.- 40a/06 , 51a/13	48b/03, 51b/10, 53a/11,
Ĥatta : Ar. üstelik de, hatta	53b/01, 53b/02, 53b/04,
h.- 32b/13, 35a/12	53b/08
hava : Ar. hava	h.-inde 37b/08
h.-ya 36a/04	h.-ine 56b/12
Ĥayā : Ar. utanma, haya	hediye : Ar. hediye
h.- 51b/13	h.-lerin 44a/09
Ĥayāsuzlık : hayasızlık	helāk : Ar. helak
h.- 51b/13	h.- 36a/08, 37b/06, 48b/11,
Ĥayat : Ar. hayat	49a/01, 50b/01
h.- 45a/09	hem : Fr. hem
ħayr : Ar. hayır, iyilik	h.- 36b/07, 36b/07, 55b/05
h.- 38a/01, 38a/03	hemen : Fr. hemen
h.-dan 49b/10	h.- 36b/07
h.-ı 38a/01, 38a/03	hemişeki : Fr. her zaman
ħayme : Ar. çadır	h.- 31b/09, 32b/08
h.- 45a/04	henüz : Fr. henüz
h.-si 45a/04	h.- 31b/12, 56a/03, 56a/05,
Ĥayvan : Ar. hayvan	56a/06
h.- 36b/06, 56a/09	her : her
h.-lar 37a/02, 55b/01	h.- 30a/07, 30b/13, 31a/04,
Ĥažırla- : hazırlamak	32a/05, 33b/02, 33b/09,
h.-miş 39b/11, 39b/12	34a/05, 38a/08, 38b/05,
Ĥažır ol- : hazır olmak	39b/02, 39b/03, 39b/04,

39b/12, 40a/04, 40b/07, 40b/09, 41a/01, 41a/02, 43a/13, 44b/09, 44b/10, 44b/10, 44b/12, 44b/12, 45a/04, 45a/05, 45a/05, 45b/04, 48a/13, 52b/09, 54b/01, 54b/09, 56b/01, 56b/07, 56b/09, 56b/10	hıtāb-ı izzet : Ar. Allah tarafından birine söz söyleme h.- 36a/11
hergiz : Fr. asla, katiyyen h.- 38a/07, 44a/04, 48b/12	hiç : Fr. yok denecek kadar az,hiç h.- 30a/09, 33a/11, 34b/10, 36a/13, 36b/11, 37b/10, 38b/13, 40b/01, 40b/02, 42b/03, 44a/02, 48b/05, 48b/06, 54b/02, 55b/13
h̄esāb : Ar. hesap h.- 46b/10, 56b/12	h̄ikāyet : Ar. hikaye h.- 50b/11 h.-den 56b/03 h.-i 55a/11
hevā : Ar. istek, arzu h.-dan 39a/11	h̄ikmet : Ar. sebep, hikmet h.-ini 55b/08
heybet : Ar. heybet h.-den 36a/03 h.-inden 48b/10	h̄ilāf : Ar. karşı, zıdd, hilaf h.- 46b/01
hezar : Fr. bülbül h.- 46a/01	h̄ilāl : Ar. hilal h.- 32b/13 h.-i 33a/05
hażim : Ar. sindirme, midede eritme h.- 44b/04	h̄il'at : Ar. kaftan h.-ini 30a/01
h̄inzire : Ar. hilekar h.- 43a/02	h̄isāb : bkz hesap h.- 37a/03, 39a/10 h.-in 39b/08
h̄ısm : Fr. kızgınlık, öfke h.- 44a/04	h̄izmet : Ar. vazife, hizmet h.- 52b/08 h.-i 39a/12
hıtāb : Ar. hitab h.- 44a/01, 46b/12, 47b/05, 36a/09, 39b/06 h.-dur 35a/01	h̄öd : Fr. kendi

h.- 35b/03, 49b/08, 51a/05, 52b/05	hâzûr : Ar. rahat, huzur h.-ında 35a/09
hor : Fr. ehemiyetsiz, bayağı, hor h.- 43a/10	hüccet : Ar. karar, senet h.- 35a/02 , 48a/11, 54a/07
hoş : hoş h.- 43b/12, 44b/01 h.-lık 48b/04, 48b/05	hük-m-i şekâvet: Ar. şikayet hükmü h.-dür 34b/07
hoşlık : hoşluk h.- ı 48b/07	hüsn : Ar. hüsn,güzellik h.- 45b/05 h.-ünüz 45b/08, 45b/09
hulla : Ar. cennette giydirilecek bir çeşit elbise h.- 41b/02 h.-lar 44b/13, 39b/11, 45b/06 h.-ları 45b/07 h.-sı 44b/12	ihlâs : Ar. saf, kalp temizliği i.-ıla 42b/07
hulûlu : huylu, tabiatlı h.- 44b/08	ırmak : ırmak ı.- 45a/06 ı.-dan 45a/11 ı.-dur 45a/08 ı.-ı (ırmagı) 45a/07, 45a/07, 45a/07, 45a/08, 45b/01 ı.-ından(ırmagından) 45b/01, 45b/02, 45b/03, 45b/03 ı.-lar 45a/10, 45b/12, 45b/13, 47b/04
hürî : Fr. huri, melek h.- 45a/05 h.-ler 43b/07, 44b/12 h.-lerden 45a/01 h.-nüñ 44b/12	ısı : ısı, sıcaklık ı.-da 39a/06
hurma : Ar. hurma h.- 33a/01 h.-nıñ 33a/02	ıslan- : ıslanmak ı.- a 55b/05
Hüseyn : Hz Muhammed'in torunu h.- 42a/05, 42a/06, 42b/05 h.-ün 42a/07	'ışk : Ar. aşk ı.- 46b/05
huşû : Ar. huşu h.- 42b/10	'ibâdet : Ar. ibadet i.- 39a/01
	İbnü Eşref : Mekkeli Yahudi

i.- 43a/05	i.-en 30b/08
İbnü Hişam :bkz Ebu Cehil	i.-erem 42a/09
i.- 43a/07	i.-erken 35a/09
İbnü Abbas : bkz Abbas	i.-erler 52b/08
i.- 44a/07, 54b/07	i.-esiz 56b/12
ic : bkz iç	iftar : Ar. oruç açma, iftar
i.- inde 38b/11, 44b/13, 45a/01, 45a/06, 48b/02, 55b/12	i.- 46a/13
i.-indeki 55a/13	ihfâ : Ar. gizleme, saklama
i.-inden 45a/04, 46a/09	i.- 39a/03
i.-ine 49a/11, 55b/04	ihtilâf : Ar. aykırılık, uyumsuzluk,
i.- lerinde 43b/04	i.- 35b/03
ic- : bkz içmek	ihtiyâc : Ar. muhtaçlık, ihtiyac
i.-eler 49a/11	i.- ı 55a/10
icme : içme işi	ihtiyâr : Ar. seçme, seçilme
i.- si 49a/03	i.- 38a/02 , 38a/03, 38a/03
icün : için 47b/02, 51a/09	iki : iki
iç : iç	i.- 30a/08, 30b/06, 34a/02, 35b/04, 35b/05, 35b/06, 35b/08, 41a/02, 41a/03, 44b/07, 44b/09, 46b/11, 51b/13, 52a/01, 54b/08, 54b/13,56b/09
i.-inde 32b/09, 34a/03, 37a/10, 39b/09, 44b/13, 53b/08	i.- si 31b/07 , 32b/01, 33a/09, 35b/12
iç- : içmek 44b/01	ikinci : ikinci
i.- eler 43b/04, 43b/08 , 45b/01, 45b/03, 45b/04, 46a/02, 46a/07, 46b/05	i.- 39a/01, 40b/03, 40b/10, 41a/11, 56b/10
i.- de 43b/12	i.- de 39a/11
i.- meyen 46a/11	ikindi : ikindi vakti
i.- mezvüz 46b/02	i.- 56a/03
id- : etmek	
i.- e 55a/01	
i.- eler 43a/04, 43a/12	

ıkrār : Ar. bildirme, dile getirme

i.- 48a/07

ilāhî : Ar. Allah'ım, ey Allah

i.- 42a/09, 46a/13, 46b/06,
50a/06

ile : ile,beraber,birlikte

i.- 33b/05, 39a/03, 42b/05,
46a/07, 46a/09, 46a/12,
46b/13, 48a/08

ileri : ileri

i.- 50b/02

ilerü : bkz ileri

i.-ki 30a/11, 50b/01

ilet- : iletmek

i.- e(ilede) 32b/05
i.-eler(ileteler) 47a/13, 38b/06
i.- eler 39a/07 , 39b/10
i.- medin 35b/01

ilîk : ilik

i.- i(ilîgi) 45a/01

illā : Ar. illa , mutlaka

i.- 35a/10, 36b/12, 37b/05,
37b/13
i.- ki 34b/11

İlme'l-yaqîn : Ar. kesin bilgi

i.- 56b/01

imām : Ar. imam

i.- 43a/09, 43a/10, 43a/12
i.- indan 43a/13
i.- dan 40b/10

îmān : Ar. iman, inanç

i.- dan 51b/13

i.- ıyla 38a/13

îmānsuz : imansız, inançsız

i.- 38b/01

imdi : şimdi

i.- 38a/09, 40a/11, 46a/12,
47a/09, 48a/01, 48b/06,
54a/02

İmru'l-Kays : Mekkeli şair

i.- 43a/11

inan- : inanmak

i.- alar 35a/08
i.- mayanları 43a/08

ince : ince

i.- 40b/05

incü : inci

i.- den 44b/09

in- : inmek

i.- eler 46a/02

i.- en 34b/08

i.- er 30a/09

inkār : Ar. inkar

i.- 40a/05 , 54a/08

inle- : inlemek

i.- r 50b/13

insan : Ar. insan

i.- 36b/06

İnşā'llahu Ta'ālā : Ar. Allah nasib ederse

i.- 46b/08

intiķam : Ar. intikam	i.- 54b/04
i.- 42a/12, 42b/03	iş : iş
ir : erken	i.- den 50b/13
i.- 31b/11, 32a/01	i.- leri 50b/03
ir- : ermek	işit- : işitmek
i.- e 33b/10, 46b/12, 33a/07,	i.-eler(işideler) 47a/02, 35a/08
35a/08, 36a/11	i.-düm 44b/08
irte : erken	i.-de 43b/12
i.- 31b/12	işle- : işlemek
irik: erik	i.- di 52a/06
i.- le 51b/10	i.-mişlerdi 39b/09
iri- : erimek	it : it, köpek
i.- yenler 37a/02	i.- 49b/09
iriş- erişmek	it- : etmek
i.- di 55a/12	i.- di 56a/10
i.-düği 30a/04	i.-dikleri 53a/02
i.- düreler 44a/08	i.- icün(itmegicün) 51b/09
i.- meye 34a/11	i'tibār : Ar. saygı gösterme, itibar
is : sahip, malik	i.- ıyladur 41a/02
i.- si 36a/01	itmek : ekmek
İsā : Hz İsa Peygamber	i.- i 55b/04, 55b/04
i.- 44b/06	iv- : acele etmek
islam : Ar. islam	i.- elerdi 50a/10
i.- 41b/04, 41b/06	iy : ey
İsrāfīl : Ar. kıyāmet gününde sūru	i.- 30b/06, 30b/08, 30b05,
üfleyecek olan melek.	35a/01, 37a/01, 37a/01,
i.- 35a/07, 36a/03, 36a/09,	37a/02, 37a/02, 40a/01,
36a/12, 36b/13	40a/05, 40a/07, 40a/10,
i.- üñ 37b/05	42a/11, 42b/01, 42b/04,
isti'māl : Ar. amel kılma	44a/08, 44a/11, 46a/10,

46a/11, 46a/11, 46b/13, 47a/09, 47b/07, 48b/07, 51a/01, 51a/03, 51a/06, 51a/12, 53b/11, 56a/09	k.- dur 35b/11
iyvāh : eyvah i.- 37a/09	ķabŷ : Ar. el ile tutma, kavrama k.- 55b/11
izzet : Ar. kıymet, değer, izzet i.- 46a/07	ķabŷa : Ar. sap, tutulacak yer k.- sı 41a/09 k.- sına 36b/01
Ķa'ab ibnū Eşref : k.- 43a/05, 43a/06	ķacan : bkz kaçan 49a/08 , 54b/08, 55a/08 k.- ki 30a/07, 54b/04
ķabķara : kapkara k.- 32b/01, 31a/08	ķaçan : ne zaman k.- 31b/01, 34b/01, 45b/09, 49a/10, 55b/08
Ķābe ķavseyn : Hz Muhammed'in göğe ağmasından sonra Allah'a iki yay boyu yaklaşması k.- 30a/04	ķadam : Ar. adım k.- 41b/04 k.- ı 30a/13
Ķābil : Hz Adem'in kıskançlık yüzünden öz kardeşini öldüren oğlu k.- 43a/04 k.- i 43a/03	ķadar : Ar. kadar k.- 38b/09, 47b/03, 47b/04, 53b/11, 53b/12, 56a/02 k.- ı 54b/09
ķabr : Ar. kabir k.- den(kabirden) 38a/11 k.-inden 38a/13 k.- lerinden (kabirlerinden) 38b/01	ķadeĥ : Ar. bardak, kadeh k.- 46a/10 k.- ler 46a/07, 46a/09 k.- leriyle 43b/08
ķabla- : kaplamak k.- ya 48b/03	ķādir : Ar. kudretli k.- 55a/06 k.- dūr 50b/06, 54b/01, 54b/02, 54b/13, 55a/01, 55a/04, 55a/04, 56b/01, 56b/04
ķabūl: Ar. kabul k.- 30a/09, 30b/05, 32b/07, 34b/03	kāfir : Ar. Allah'a küfreden, kafir k.- 53b/04

k.-ler 35a/01, 35a/07, 39a/08, 50a/09, 51b/02, 51b/08, 54a/04	k.- 45a/03, 48b/07, 49a/06, 51a/08, 54b/11
k.- ler idi 39a/08	k.-sı 36a/05, 48a/11
k.- lere 34b/01, 35a/01, 35a/05, 37b/07	k.- sın 42b/03
k.- lerün 50b/05	kan : kan
kağıt : Fr. kağıt	k.- 53b/09
k.- 40a/08	kanlı : kanlı
kağı- : öfkelenmek	k.- 42a/07
k.- dı 53a/13	kannda : nereye, nerede
kal- : kalmak	k.- 34a/05, 50a/10, 31a/13
k.-a 36a/09, 36a/11, 36b/06, 36b/06, 36b/06, 36b/07, 36b/07, 36b/12, 39b/04, 41a/01	k.- lığın 55b/13
k.-alar 31b/08, 36a/09, 38a/13, 39a/06, 39a/08	kanndan : nereden
k.-an 36b/12, 48b/09	k.- 38a/05
k.-anına 33a/03	kanat : kanat
kaldu- : kaldırmak	k.- ı 45b/10
k.-ub 37a/04	k.- ıyla 32b/04
kalem : Ar. kalem 51a/10, 50b/08	kanı : hani
k.-maya 36a/06, 36a/13, 36b/11, 37b/10, 43b/04, 48a/12	k.- 30b/03, 30b/04, 30b/04, 30b05, 36b/02, 36b/02, 36b/03, 41b/04, 41b/06, 41b/10, 42a/01, 42a/04, 42b/07, 42b/10, 42b/11, 42b/13, 43a/05, 43a/07, 43a/09, 43a/11
k.-miş 50b/13	kañırıl- : bükölmek, ayrılmak
k.-sa 30a/08	k.- uban (47a-10)
kāmet : Ar. boy, boypos	kañkı : hangi
k.-lü 44b/06	k.- 30a/06
kamu : kamu, bütün	kap- : kapmak
	k.- alar 40b/07

ķapla- : kaplamak

k.- ya 38b/09

ķapu : kapı 32b/05, 32b/07

k.- dan 32b/06

k.-nuñ 32b/06

k.-sıdur 32b/05

k.-sına 40a/10, 43b/05, 47b/01

ķara : kara, siyah

k.- 39a/09, 39b/06, 43a/06,

43a/11, 56b/03

ķarābet : Ar. yakınlık, akrabalık

k.- 39a/13

ķarañu : karanlık

k.- 39a/06

k.- da 39a/08

ķarar : Ar. karar

k.- 31a/08

ķarargāh : Fr. dinlenilecek, karar verilecek

yer

k.- a 30b/11

ķaravaş : cariye, halayık

k.- 39a/12

ķardaş : kardeş

k.-dan 47a/04

k.-ı 47a/04

ķarın : karın, kursak

k.- 45a/09

k.-nı (karnını) 51b/10

ķarındaş : kardeş

k.- lar 49b/10

ķariş- : karışmak

k.- dı 53b/08

ķarşu : karşı

k.- 42a/10, 55b/01

k.- sında 46a/04

ķarşu gel- : karşılamak

k.- eler 43b/06

ķaş : kaş

k.- 44b/05

ķat : kat

k.- 44b/10, 44b/12, 50a/03

k.-ımda 40a/07

k.-ımuza 37b/08, 37b/07

k.- ına 39b/10, 43a/04, 43a/09,
53a/07

k.- ında 39b/13, 43a/02, 31a/11

ķatı : katı, zor

k.- dur 48b/08 , 49a/07

kātib : Ar. yazan, katip

k.- ler 40a/06

ķatlan - : katlanmak

k.- 53b/10

ķatre : Ar. katre, damla

k.- 36a/06, 45a/02, 49a/03,

54a/05, 54b/01

ķatrān : Ar. katran

k.- 43a/01

ķatulı : iyice, sıkı sıkıya

k.- 43a/03

ķavm : Ar. kavim

k.- 39a/13, 52b/09	kerem : Ar. cömertlik, kerem, lutf
k.- e 52a/02	k.-iyle 57a/02
ķayġu : kaygı	k.- ün 46b/06
k.- 44a/13	kesb : Ar. yalan, kizb
ķayġulan- : kaygılanmak	k.- 48a/07
k.- durmasun 53a/01	kes- : kesmek
ķayna- : kaynamak	k.- eler 33a/02, 54b/09
k.- ya 36a/05	k.- erler 52a/02
kefāret : Ar. kefareť	k.- mezler 33a/02
k.- dūr 30a/12	keźzab : Ar. yalancı
kefe : Ar. kefe, terazi gözü	k.- 42b/02
k.- sinde 39b/10, 39b/11	ķıl :kıl
k.-ye 40a/12, 40a/13	k.- 44b/04
kefen : Ar. kefen	k.- dan 40b/05
k.- leri 55b/01	k.-lar 56a/11
kekir- : geġirmek	k.-ları 55b/07, 56a/08
g.- dikte 44b/03	ķıl- : kılmak
kelam : Ar. lakırdı, kelam, söz	k.- a 31a/08, 31b/06, 32a/12,
k.- 56b/06	32b/03, 37b/10, 39b/13,
kelam-ı ta'accub: Ar. hayret sözü	41b/03, 41b/06, 41b/09,
k.- 56b/07	41b/13, 42b/06, 42b/11,
kelime : Ar. kelime	42b/13, 44a/11, 46b/10,
k.- den 40a/10, 40a/11	52b/05, 55b/09, 56b/05
k.- si 40a/13	k.- alar 31b/07, 31b/09, 32a/03,
kemāl-i ķudret : Ar. kudret kemali	32a/07, 32a/09, 32b/02,
k.- ine 33b/12	39b/05, 40a/02, 45b/05,
kenar : Fr. kenar	46a/07, 46b/04, 47a/05
k.-ında 41a/05, 45b/13	k.- alum 42a/13, 47a/06
kerāmet : Ar. ikram, aġırlama, keramet	k.- am 51a/08
k.- 37b/09	k.- anı 46b/07

k.- anlar 38a/01, 38a/02, 41b/10, 42b/07, 42b/10, 46a/11, 47a/11, 30b/06, 39a/01, 39a/02, 41b/07, 41b/12	k.-mış 37b/02, 41a/01, 46a/13, 48a/01, 48b/04
k.-avuz 34a/12	k.-mışıdı 38b/06
k. -aydı 45a/01, 48b/10	k.- mış idi 37b/02
k.- ayduk 50a/09, 50a/13, 50a/13, 50b/02	k.- mış idük 46b/01
k.- ayım 35b/13	k.- mış idüm 48a/01
k.-dı 31a/10, 35b/05, 35b/12, 38a/03, 38a/04, 48a/08, 48a/09, 55b/08, 56a/01, 56a/07, 56a/07	k.-uñuz 40a/01, 47a/06
k.- dılar 35b/04, 42b/02	k.-ur 30a/09, 31b/01, 33b/10, 46a/01, 51a/11, 53a/11, 54b/04, 55a/10
k.- duşum 30b/04	k.-urdu 53b/10, 55b/07
k.-duş 31b/13, 52a/09	k.-urlar 51a/08, 54a/07
k.-dum 51a/06, 51a/13	k.-ursanuz 49b/01
k.- duñuz ise 56b/12	k.-ursavuz 49b/07
k.-ğil 46b/08	k.-ursıñ 40a/05
k.- ıcdur 30a/12	ķılıc : kılıç
k.- maduķ 50b/03	k.- dan 40b/05
k.-madum 38a/09	ķırķ : kırk
k.- mağa 50b/07, 55a/06, 30b/04	k.- 35b/06, 35b/06, 35b/07, 36b/05, 36b/09, 37a/10, 47a/07
k.- maķıcün 37b/04	ķıř : kış
k.-maķdan 30a/13	k.- da 30b/13
k.-maya 32b/03	ķıyāmet : Ar. dūnyanın sonu, kıyāmet
k.-mayalar 50a/11	k.- 31a/05, 31b/03, 32a/10, 32b/09, 32b/10, 33a/09, 33b/11, 35a/10, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35b/01, 37a/12, 37a/13, 37b/12,
k.-maz 38a/04	
k.-mazlar 34b/03, 50b/05	

41a/01, 46b/09, 54a/07, 56b/11 k.-de 31a/07, 40b/02, 47a/01, 52b/09 k.- e 33a/08, 33a/12, 33b/02, 37b/03	37b/01, 37b/08, 38a/13, 38b/01, 38b/06, 38b/07, 39a/07, 39a/08, 39b/06, 39b/07, 40a/01, 40a/07, 40a/08, 40a/11, 41a/02, 41b/07, 41b/11, 41b/13, 42a/02, 42a/04, 42a/05, 42a/06, 42a/08, 42b/06, 42b/07, 42b/11, 43a/11, 43b/13, 44a/02, 44a/03, 44a/06, 44a/08, 45a/10, 45b/03, 46a/10, 46b/01, 46b/04, 46b/12, 47a/02, 47a/06, 47a/06, 47a/11, 47b/03, 47b/04, 47b/05, 47b/07, 47b/08, 47b/09, 47b/11, 47b/13, 48a/03, 48a/12, 48b/05, 48b/06, 49a/06, 49b/03, 49b/07, 49b/12, 49b/13, 50a/04, 50b/04, 50b/06, 50b/06, 50b/06, 50b/10, 50b/11, 51a/02, 51a/07, 51a/08, 51a/09, 51a/11, 51a/11, 51a/13, 51b/06, 51b/06, 51b/07, 51b/11, 51b/11, 52a/01, 52a/02, 52a/05, 52a/06, 52a/07, 52b/04, 53a/06, 53b/12, 53b/13, 54a/01, 54a/01, 54a/02,
ķiyās eyle- : Ar. karşılaştırmak k.-ñüz: 49a/04	
ķiyās itmek : Ar. karşılaştırmak k.- 50a/05	
ķiyamet : Ar. değer, baha, tutar k.- a 35a/13	
ķızıl : kırmızı k.- 41a/08, 44b/10, 46a/05	
ki : ki, bağlaç k.- 39b/13, 30a/02, 30a/06, 30a/09, 30a/09, 30a/10, 30a/10, 30b/02, 31a/12, 31b/01, 31b/13, 32a/03, 32a/04, 32a/08, 32a/10, 32a/12, 32b/12, 33a/01, 33a/07, 33a/07, 33a/13, 33b/08, 34a/06, 34a/10, 34a/11, 34b/03, 35a/06, 35a/10, 35a/11, 35b/04, 35b/05, 35b/09, 36a/01, 36a/02, 36a/03, 36a/10, 36b/02, 36b/03, 36b/04, 36b/11, 36b/13, 37a/03, 37a/04, 37a/10, 37a/13,	

54a/10, 54a/12, 54a/13, 54b/01, 54b/02, 54b/13, 55a/04, 55a/04, 55a/08, 55a/08, 55a/12, 55b/09, 56a/03, 56a/03, 56a/04, 56a/04, 56a/07, 56a/07, 56a/09, 56a/13, 56b/04, 56b/04,56b/13	kitab : Ar. kitap k.- ı 57a/01 çoçalık : yaşlılık k.- 44a/13 koğu: koku k.- sından 48b/13 kolun : at yavrusu, kısarak k.- a 32b/10 kolunla- : kısarak yavrulamak k.- sa 32b/09 kon- : konmak k.- alar 43b/03, 46a/02 k.-dı 55b/02 kop- : kopmak k.- a 32b/09, 32b/10, 35a/12, 35a/13, 35b/01, 45b/06, 46a/08 k.-ar 38b/03 k.-arlar 52b/10 k.-ınca 31b/03 k.-ısar 52b/10 k.- mak 37b/05 k.-mış 37a/13 k.-ınca(kobınca)31a/05 kopar- : kaldırmak, k.- dı 37a/09 korğ- : korkmak k.- alar 32a/02 k.-dukları 32a/04 k.- sından 39a/05
kim : hangi kişi anlamındaki soru k.- 37a/09, 37a/11, 39b/02, 39b/03, 39b/09, 53a/10, 54a/10 k.- dür 52a/03 k.- e 50b/04 k.- i 38b/07, 38b/07, 38b/07, 38b/11, 38b/11 k.- sin 51a/03 k.- ünle 48a/10 k.- ündür 36b/04	
kim : ki k.- 29b/08	
kimse : kimse, k.- 40b/03, 38b/04, 55b/13 k.- yi 40b/03 k.- ye 38a/04, 38b/04, 40a/11, 44a/02, 56b/13	
kin : Fr. garaz, kin k.- 42a/12	
kir : kir k.- 44b/02, 44b/05	

k.-ub 39a/04	k.- iñden 56b/07, 56b/08
k.-unuz 34b/02	k.-ümüz 52a/06
ķorķu : korku	k.- ümüze 34a/02
k.- 42a/02	ķul : kul
ķorķut- : korkutmak	k.- 39a/12, 40a/06
k.- da 51b/06	k.- ları 31a/06
ķo- : bırakmak, koymak	k.- um 40a/05, 40a/07, 40a/10
k.-rlar 33a/02	ķulaķ : kulak
ķoy- : koymak	k.- ını (kulagını) 36a/01
k.- alar 40a/12, 40a/13	ķumaş : Ar. kumaş
k.-ar 44a/07	k.- ın 35a/13
k.-dı 55b/04, 55b/04	ķumrı : kumru
köñlek : gömlek	k.- 46a/01
k.- 43a/01	ķur'an : Ar. Hz Muhammede gelen kutsal
k.- ini 42a/07, 42a/08	kitap
köñül : gönül	k.- da 35b/08, 51b/07
k.- i (köñli)51b/06	k.- ı 32a/01
köşe : Fr. köşe	k.- ıla 51b/06
k.- sinde 45a/05	ķurb : Ar. yakınlık
köy : köy	k.- 37b/07, 37b/09
k.- e 55a/12	k.-dan 37b/09
ķubbe : Ar. kubbe	ķurb-ı hısāb : Ar. yakın hesap
k.- 48b/02	k.- dur 37b/09
k.- de 44b/10	ķurıl- : kurulmak
k.- si 44b/09	k.- mış 39b/10
ķucış- : kucaklaşmak	ķursaķ : kursak
k.- alar 47a/07	k.- ında(kursağında) 37a/02
ķudret : Ar. güç, kudret	ķurtar- : kurtarmak
k.- 36b/01, 55b/09	k.- alum 42b/01
k.- i 56a/13	ķuru : kara,yer

k.- da 34a/08	lezzet : Ar. lezzet,tat
ķuru- : kurumak	l.- 36a/01
k.- miş 55b/01	libās : Ar. elbise
k.-ur 33a/04	l.- ları 49a/04
k.-tmasun 33a/03	loķma : Ar. lokma, parça
ķuř : kuş	l.- yı 35a/13
k.-ı 47a/03	lutf : Ar. lutf
k.-lar 46a/03	l.- 46b/06
ķutlu : mubarek,ķutlu	l.- ıyla 57a/02
k.- 52a/09	ma'bud : Ar. ibadet edilen
kürsi : Ar. makam, taht	m.- 52b/04
k.- 44b/10, 45a/05, 42a/10	m.- larıyla 52b/10
k.- de 44b/10, 45a/05	ma'dum : Ar. var olmayan
k.- ler 46a/05	m.-lar 55a/10
la'l : Ar. kırmızı ve değerli bir süs taşı	mağrıp : Ar. batı
l.- 43b/07	m.- 54b/07
l.- i 46a/07	m.- a 32a/09, 32b/05
Lāt : Ar. Mekkelilerin taptığı put	m.- da 32b/05, 41a/10
l.- 53b/12	m.- dan 32a/12, 32b/08
lāyık : Ar. yaraşır, layık	maħal : Ar. yer, mekan
l.- dur 51b/08, 56b/09	m.- de 55a/01
lebbeyk : Ar. buyurunuz	maħluķ : Ar. yaratık
l.- 41b/07, 41b/11, 42a/02,	m.- 36a/13
42a/06, 42b/08	m.- dur 55a/05
leşker : Fr. asker	maħřer: Ar. maħřer
l.- 53b/08, 53b/08	m.- 40a/01
l.- idür 52b/07	m.- e 38b/06, 38b/08
l.- iydi 53b/11	maħv ol- : Ar. mahv olmak
leyl : Ar. gece	m.- aydı 45a/02
l.- 33b/01, 33b/01	maħv ķıl- : Ar. mahv etmek

m.-ayduk 50a/09	m.- 49a/10
maḳām : Ar. makam, durulan yer	m.- larıyla 49a/10
m.- ına 30a/04	maşrıḳ : Ar. doğu
m.- ında 33b/08	m.- da 41a/09
maḳāmlu : Ar. makamlı	m.- dan 31b/03, 32b/08
m.- 33b/08	m.- dur. 31a/03
maḳdūr-ı beşer : Ar. insan için	mażlum : Ar. zülme uğrayan
yapılabilecek	m.- lar 42a/05, 42a/06, 42b/05
m.- 49b/11	ma'zur dut- : Ar. mazur görmek, özürlü
mal : mal,mülk	görmek
m.- ını 41b/10, 41b/11	m.- ğül 51a/13
m.- ınız 35a/04	meded : Ar. yardım
mālik : Ar. mülk sahibi	m.- lerine 34a/10
m.- 49b/02	meger : Fr. meğer
m.- dür 52a/07	m.- 44b/05, 31b/13, 34a/11,
m.- e 49b/02	35a/07, 38b/13
ma'lūm : Ar. belli olan	meḥāḳ : Ar. durgun suyun yeşilliği
m.- 35b/07	m.- a 32b/13
ma'lūm ol- : Ar. belli olmak	mekkār : Ar. düzenbaz, hileci
m.- dı 56b/04	m.- 36b/05
madı 35b/07	mekruhāt : yapılması şeriatça hoş olmayan
mana : Ar. mana, anlam	şey
m.- 56b/10	m.- dan 39b/02
m.- sı 34a/06, 54a/12	melek : Ar. melek
m.- yadur 56b/09	m.- 36a/08
ma'siyet : Ar. asilik eden	melekūt : Ar. melekler ve ruhlar alemi
m.- 30b/06, 31b/04, 49b/06	m.- 56b/08, 56b/08, 56b/08
ma'slahāt : Ar. husus, keyfiyet	melik : Fr. padişah
m.- ıcün 31a/07	m.- ler 29b/09
maşraba : Ar. kap	melül ol- : Ar. bıkmış olmak, üzölmek

m.- mağıl 53a/03	m.- dük 50b/01
mel'ün : Ar. lanetli	meşgul : Ar. meşgul
m.- 54a/03	m.- 31b/12, 38b/05, 43b/09
Menāt : Mekkelilerin taptığı bir put	mevķūf :Ar. vakfedilen şey
m.- 53b/12	m.- da 41a/03
menāzil : bkz menzil	m.- lar 41a/02
m.- 30b/13, 32b/12	mevżi' : Ar. mevzi, yer
m.- i 31a/02	m.- 31a/01
menfa'at : Ar. kar,çıkar, fayda	m.- dür 31b/02
m.- 51b/07, 52a/11	meşdan : Ar. meydan, alan
m.- lar 52a/13	m.- ına 37a/06
menzil : Ar. ev,yer	m.- ında 46b/09
m.- 30b/12, 30b/12	meşve : Fr. meyve
m.- den 30b/13, 31a/01	m.- den 35b/13
m.- i 32b/12, 30b/12	Mikā'il : Ar. dört büyük melekten
m.- lerin 32b/11	rızklarım taksimine me'mur
m.- lerinde 43b/07	olanı adı
merah : Ar. rahat edecek yer	m.- 36a/09, 36a/12
m.- 54b/08	mikdār : Ar. kısım, miktar
merkeb : Ar. binilecek hayvan	m.- dadur 50a/06
m.- 38b/06	m.- ı 31b/06, 31b/07, 32a/08,
m.- ler 34a/07	36b/05, 36b/09, 38a/12,
mescid : Ar. mescid	38b/09, 41a/02
m.- e 39a/02	mil : Ar. mesafe ölçüsü mil
m.- lere 32a/05, 32a/06	m.- 38b/09, 45a/05
mesela : Ar. örneğin	milik : Ar. mülk
m.- 52a/07	m.- ine 33b/10, 33b/10
meş kıl- : bkz meş eylemek	Mi'rāc : Ar. göğe çıkma, mirac
m.- ayduk 50a/13	m.- 52a/01
meş eyle- : Ar. şeklini değiştirmek	miskīn : Ar. aciz, zavallı, miskin

m.- 38b/02
misvak : Ar. bir ağaç dalı misvak
m.- 54b/09
mîzân : Ar. tartı,ölçek
m.- 39b/09, 39b/10
m.- a 40a/11, 40a/01
mu'allağ : Ar. belirsiz
m.- 36a/11
Muhammed : Müslümanlığı getiren
peygamber
m.- 30a/04, 41a/07, 44b/08,
52b/13, 53a/08, 53b/10,
54a/01, 54a/12
m.- e 41a/13, 51b/03
m.- i 41a/05, 51b/06, 51b/08
muhtaşar-ı kelim : Ar. sözün kısıtı
m.- 49b/11
münşafib : Ar. dallanan, ortaya çıkan
m.- 45a/11
muntażır: Ar. gözleyen
m.- 35a/07
m.- dur 36a/02
murād : murat, amaç
m.- 34a/01, 37b/08, 50b/07
Mûsa : Musa peygamber
m.- 30a/03
musahhâr : Ar. ele geçirilmiş
m.- 52a/08
muşavvir : Ar. suret veren
m.- 54b/02

Muştafa : Muhammed Mustafa
m.- 30a/04, 41a/05, 41a/07
mustağarri'ş-şems : Ar. güneşin durduğu
yer
m.- 31a/07, 31a/02, 31b/02,
31a/10
mütehâyyir : Ar. şaşırmiş
m.- 47a/03
muvâfiğ : Ar. uygun, yerinde
m.- 30a/06
mübârek : Ar. kutlu
m.- 30a/13, 44b/01
mücâhede : Ar. cihad etme
m.- 30a/13
mücrim : Ar. suçlu
m.- ler 47a/09
mühr : Ar. mühür
m.- 48a/04, 48a/06
mühlet : Ar. zaman
m.- 47b/02
mülâzımat : Ar. lazım olacak şey
m.- 39a/02
mülk : Ar. mülk
m.- 36b/04, 36b/06
mü'min : Ar. iman eden
m.- 30a/06
m.-ler 35a/04, 35a/05, 37b/03,
45a/12, 45b/06, 45b/08,
45b/11, 46a/07, 46a/08,
46a/13, 46b/13

m.- leri 46a/06	m.- ler 31b/08, 31b/09,
m.- leriydi 39a/07	mütekebbir : Ar. kibirlenen
m.- lerün 50b/08	m.- ler 43a/02, 36b/02
m.- ün 45a/04	nādan : Fr. bilgisiz,cahil
münādi : Ar. tellal	n.- mışsın 51a/05
m.- 32a/12, 39b/13, 41b/09,	nādanlık : bilgisizlik
41b/13, 42a/04, 42b/06,	n.- 51a/06, 51a/06
42b/13	nafağa : Ar. karşılıksız verme
m.- ler 41b/03, 41b/06	n.- 41b/10 , 41b/12
münāfık : Ar. iki yüzlü	nāgāh : Fr. ansızın
m.- 39a/08	n.- 35a/08
münezzeh : Ar. noksansız	namaz : Fr. namaz
m.- dür 56b/07	n.- 39a/11, 42b/10
münkir: Ar. inkar eden	n.- a 31b/11
m.- 37b/03	n.- dan 40b/10
mürselim : resül	n.- ı 31b/13
m.- 37b/02	nāme : Fr. name
mürtefî : Ar. yüce, yükselmiş	n.- 40a/04, 40a/05, 40a/08,
m.- 51a/10	40b/03
müstekjîm ol- :	n.- de 40a/08
m.- a 29b/14	n.- dür 40a/05
müşk : Fr. misk	n.- si 40a/13
m.- 44b/03, 44b/03, 45b/06,	n.-yi 40a/12, 40a/12
46a/05	nār : Ar. od, ateş
m.- den 46a/04	n.- umla 50b/10
m.-leri 46a/08	naşîhât : Ar. öğüt, nasihat
müşrik : Ar. şirk koşan	n.- 34b/03
m.- ler 48a/03, 52b/03, 52b/07,	nażar kııl- : Ar. bakmak
53a/01	n.- 56a/05, 56a/07
müteheccîd : Ar.gece uyanıp namaz kılan	n.- alar 32a/03

n.- aydı 45a/01, 48b/10	n.- 36b/11, 40b/01, 40b/09,
n.- dı 56a/07	45a/08, 48b/06, 51a/05,
n.- unuz 40a/01	54b/01, 55a/09
n.- ur 51a/10	n.-leri 52a/06
nāz : Fr. naz , işve	n.- nün 55a/08, 56b/07, 56b/09
n.- ile 46b/10	n.-ye 56b/01
ne : ne	nevmİd :Fr. ümitsiz
n.- 30a/07 , 33a/07, 33a/07,	n.- 49b/10
33b/10, 33b/10, 35b/02,	nicün : niçin
35b/03, 36b/06, 36b/06,	n.- 30b/02, 50a/11, 50b/03,
36b/06, 36b/06, 36b/06,	53b/13
38a/07, 39b/09, 40a/05,	nice : nice
42a/02, 42a/02, 43b/12,	n.- 35b/13, 35b/13, 44a/02,
44b/01, 50a/06, 50b/02,	48b/08, 48b/09, 49a/05,
50b/03, 51a/12, 55a/05,	49b/01, 51a/06, 51a/07,
56a/02, 56b/11	52a/11, 53a/09, 29b/14
n.- dür 38a/01, 38a/02	n.- leri 48b/01, 48b/01, 48b/02
n.- idersün 53b/03	nidā : Ar. nida, ses
ne'uzu billahi :	n.- 30a/09, 32a/12, 39b/13,
n.- 38b/01	41b/03, 41b/06, 41b/09,
nefes : Ar. soluk, nefes	41b/13, 42a/04, 42b/06,
n.- 44b/02, 48b/03, 48b/12	42b/09, 42b/11, 42b/13,
nefha : Ar. bir kez üfürme, esme	43a/05, 43a/07, 43a/09,
n.- 35b/06	43a/11, 44a/11, 46a/10,
nefs : Ar. nefis, can, ruh	47a/06, 47a/08, 47b/02,
n.- ümüz 47b/02	56a/04, 56a/07, 56a/09
n.- üñ 30b/09, 39b/07	n.- yı 47a/02
nehār : Ar. gündüz	nifağ : Ar. iki yüzlülük
n.- 33a/13, 33b/01	n.- dan 52a/01
nesne : nesne	ni'met : Ar. ihsan, nimet

n.- lericün 52b/01	48b/02, 48b/02, 54b/06,
nite : nasıl	54b/09, 54b/10, 54b/11,
n.- 33b/13	54b/11
niteki : bkz nitekim	o.-a 42a/10, 48b/05, 51a/11
n.- 31a/08, 31a/10, 32b/01,	o.- dan 43a/01, 49a/09
33a/09, 33b/08, 35a/05,	o.- ı 38a/07
37a/04, 42b/12, 43a/13,	o.- ıla 54b/12
50b/09, 52b/11	o.- ına 50a/04
nitekim : nitekim	o.- ını 38a/08, 50a/01
n.- 41b/01, 50b/01	o.- ınıñ 50a/01
niyyet : Ar. meram, niyet	o.- u 49b/13
n.-e 46b/08	oğlan : oğlan, çocuk
Nūĥ : Nuh peygamber	o.- 53b/12
n.- 34a/01, 34a/05	o.- ı 48a/10
nūr : Ar. nur, ışık	o.- ları 47b/07, 56b/03
n.- 33a/10, 46a/09, 46b/04	o.- larına 37b/13, 38a/02
n.- ı 31a/08, 32b/01, 33b/05,	o.- larını 50b/06
33b/07, 45a/02, 46b/03	oğlancuğ : küçük oğlan
n.- ları 46a/08	o.- lar 50b/09, 36a/08
n.- umdur 50b/10	oğrı : çağırmaq
n.- umı 50b/10	o.- ya 39a/04
nuşret : Ar. yardım	oğrı : bkz okumak
n.- 41b/07	o.- 39b/07
nutfe : Ar. döl suyu, sperm	o.- yalar 32a/03
n.- den 54a/05	o.- yana 57a/01
nüzül : Ar. aşağı inme	oğın- : okunmak
n.- 43b/07	o.- an 39b/04
od : ateş	o.- urken 40b/03
o.- 38a/06, 38a/06, 38a/07,	oğrı- : okumak
38a/10, 38b/10, 48b/01,	o.- duk 32a/01

o.- yanı 46b/07
o.- yalun 46b/08
ol: o
o.- 30a/06, 30a/07, 30a/11,
31a/06, 31b/02, 31b/05,
31b/08, 32a/04, 32a/05,
32b/06, 32b/06, 32b/07,
32b/10, 32b/12, 32b/13,
33a/01, 33a/03, 33a/04,
33b/07, 33b/10, 34a/02,
34b/01, 35a/08, 35a/09,
36a/03, 36b/07, 36b/10,
36b/12, 37a/10, 37b/05,
38a/13, 38b/01, 38b/02,
38b/04, 38b/12, 38b/13,
39a/07, 39a/08, 40a/11,
40a/12, 40a/13, 41a/04,
42a/01, 42a/04, 42b/07,
43a/12, 43b/02, 43b/03,
43b/03, 44a/01, 44a/06,
44b/13, 45a/01, 45a/04,
45a/11, 45b/07, 45b/10,
46a/02, 46a/02, 46a/05,
47b/03, 47b/13, 48a/06,
48a/11, 49a/04, 49a/04,
50a/07, 50a/09, 50b/05,
50b/06, 51a/02, 52a/06,
52a/06, 52a/09, 52a/13,
52b/01, 52b/05, 52b/05,
52b/07, 53a/01, 53a/10,
53a/13, 53b/03, 54a/03,
54a/13, 54a/13, 54a/13,
54b/01, 54b/01, 54b/04,
54b/06, 54b/13, 55a/03,
55a/09, 55b/06, 55b/07,
55b/07, 55b/11, 56a/03,
56a/06, 56a/09, 56a/11,
56b/13
o.- dur 37b/01, 44a/03, 53a/06,
54a/12, 54b/11
o.- ki 38a/03, 38a/03
ol- : olmak
o.- a 30a/07, 31a/08, 31b/03,
31b/04, 31b/05, 32a/08,
32b/04, 33a/11, 33a/13,
33b/01, 33b/01, 34a/06,
34a/11, 34b/02, 35b/04,
35b/06, 36a/04, 36a/06,
36a/08, 36a/08, 36b/12,
37a/10, 37a/13, 38b/05,
38b/06, 38b/10, 38b/11,
39a/01, 39a/02, 39a/02,
39a/03, 39a/04, 39a/05,
39a/09, 39b/10, 40a/04,
40a/08, 40b/07, 40b/08,
40b/08, 40b/08, 40b/09,
41a/03, 41a/04, 41a/05,
41a/07, 41a/08, 41a/08,
41a/09, 41a/09, 41a/10,
41a/10, 41a/12, 43a/09,

43a/10, 43a/12, 43b/03,
43b/05, 44b/02, 44b/04,
44b/05, 44b/05, 44b/06,
44b/06, 44b/07, 44b/07,
44b/07, 44b/08, 44b/08,
44b/09, 44b/09, 44b/10,
44b/11, 44b/11, 44b/13,
45a/04, 45a/05, 45a/05,
45a/06, 45b/13, 46a/02,
46a/03, 46a/10, 46a/10,
46b/03, 46b/06, 47b/04,
48a/11, 48a/12, 48b/04,
48b/04, 48b/08, 48b/09,
48b/09, 49a/04, 49a/04,
49a/05, 49a/06, 49b/09,
51a/12
o.- alar 31b/09, 31b/12, 32a/06,
32a/07, 33a/09, 33b/11,
36a/08, 37a/11, 37b/06,
37b/08, 38b/08, 38b/12,
41b/01, 41b/08, 41b/12,
42a/06, 42b/08, 43b/09,
45b/05, 46b/04, 47a/03,
47a/08, 48b/02, 49b/10
o.- alardı 50b/01
o.- am 44a/03
o.- an 36b/10, 37a/02, 53a/09
o.- anları 37b/03
o.- avuz 49b/07
o.- aydı 45a/02, 45a/03, 48b/11,
49a/01, 50b/02
o.-dı 33b/08, 45b/02, 51a/10,
53b/06, 53b/07, 54a/03,
55b/12, 56a/11, 56a/12,
56b/02, 56b/04
o.-du 41a/02
o.- duğı 30a/10, 31a/02, 31a/06
o.- dum 51a/13
o.- duñuzmı 44a/01, 44a/09
o.- dur 33a/01
o.- madı 35b/07
o.- maduñ 40a/10
o.-mağın 55a/09
o.- mağıl 53a/03
o.- mağ 44b/02
o.-maya 31b/06, 31b/10, 31b/12,
32b/07, 44b/04,
44b/05, 45b/04, 52b/09
o.- mayalum 44a/02
o.-mayaydı 49a/03, 54b/12
o.-maz 40a/12, 42a/12,
o.-mış 39a/09, 32b/01, 43a/11,
45b/08, 45b/09, 45b/13,
50b/12, 51a/01, 52b/08,
55a/13, 56a/04, 56a/08,
56b/03
o.-mışdur 54a/10
o.-mışlar 43a/02

o.-sa 33a/10, 39b/03, 41a/01, 45b/10, 54b/09	otuz : otuz o.- 44b/07
o.- sun 30a/10, 44a/05, 44a/06	öğret- : öğretmek
o.- ub 39a/08, 41b/05, 42a/03, 49b/06	ö.- medük 51b/03
o.- uñ 49b/08	öl- :ölmek
o.-ur 31a/01, 31a/02, 32b/13, 32b/13, 33a/04, 42a/12, 45a/11, 50b/08, 52a/13, 53a/09, 55a/09	ö.- diginden 50b/08
o.- ursa 39b/03	ö.-eler 36a/11, 36a/12, 51a/08
on : on	ö.- enleri 55a/01
o.- 34a/03, 46b/03	ö.- miş 56a/08
orta :orta	ö.- mişleri 56b/04
o.- sına 32b/04	ö.- sün 36a/10
oruc : oruç	ö.- sünler 36a/12
o.- 46a/12	öldür- : öldürmek
o.- dan 40b/11	ö.- diler 42a/05
‘Osman : Hz Osman Peygamberimizin damadı ve üçüncü halife	ö.- e 49a/08
o.- 41b/10, 41b/12	ör- -em 53b/02, 53b/04, 53b/05
ot : ot, çimen	ö.- erem 54a/01,
o.- 36b/10, 48b/12	ö.- ürem 53b/01
o.- dur 49a/08	ölü : ölü,
otur- : oturmak	ö.- ler 53a/08
o.- a 44b/12, 45a/06	ö.- yi 55a/06
o.- dı 55b/03	ölüm : ölüm
o.- miş 31a/11	ö.- 44a/12, 51a/01, 51a/02, 51a/07
o.-mişlar 46a/06	‘Ömer : Hz.Ömer islam’ın ikinci halifesi
o.- miş idüm 31a/12	ö.- 41b/07, 41b/08
	‘ömr : ömür
	ö.- 50b/05
	öñ : ön
	ö.- inde 39b/10, 48a/09, 52b/08

ö.- lerinde 42a/07	p.- ı 43a/08
ö.- lerine 43a/04, 43a/07, 46a/03	p.- lar 41a/13, 49a/13
ö.- ünüzde 34b/02	pend u naşîhat : Fr. nasihat, öğüt
öñürt- : önüne geçmek	p.- dur 51b/04
ö.- e(önürde) 33a/08	perākende : Fr. dağınık,
ör- : örmek	p.- 56a/08
ö.- mişler 43a/01	perhîz : Fr. dinde yasak kılınan şeylerden
ört- : örtmek	uzak kalma, perhiz,
ö.- enleri 43a/06	p.- 46a/11
öt- : ötmek	perrân : Fr. uçan, uçucu
ö.- di 53a/10	p.- 36a/04
özr : Ar. özür	pes : Fr. öyle ise, imdi, sonuç olarak,
ö.- 48a/12	p.- 31a/02, 41b/07, 41b/11,
pādişah : Fr. padişah, hükümdar	42a/02, 47a/09, 48a/03,
p.- dan 44a/06	50a/10, 50b/02, 50b/05,
p.- lığı 56b/09, 56b/10	51b/08, 52b/01
p.- un 56b/10	pîr : Fr. yaşlı
pāk : Fr. temiz, saf, pak	p.- 36a/08, 50b/12, 51a/01,
p.- 43b/05	51a/02, 51a/04, 51a/06,
pāre: Fr. parça, pare	51a/06, 51a/12
p.- 33a/02	p.- ler 47a/12
paygamber : Fr. peygamber	p.- leri 47a/12
p.- 30a/01, 31a/12, 35a/10,	pîrlîk : yaşlılık
35b/13, 36b/10, 40a/03,	p.- 50b/10
40b/02, 41a/12, 44b/06,	p.- den 50b/07
44b/06, 46a/06, 49a/05,	put : put
49b/11, 50b/09, 53a/07,	p.- 48a/09
55a/11	p.- a 54b/04
p.- a 51b/02, 29b/08	p.- lara 52b/10
p.- dan 44b/08	rabbânî : Ar. Allah ile ilgili

r.- 31a/06	r.- 38b/03, 40b/01, 42a/07
Rabb : Ar. kainatın sahibi, Allah	raẓıyallāhu ‘anhu : Ar. Allah onlardan razı olsun
r.- 40a/06	
r.- i 41a/06, 44a/01	r.- 35b/05, 41b/07, 41b/11,
Rahîk : Ar. cennette bir çeşme adı	42a/02, 42a/05, 44b/08,
r.- 45a/12, 46a/04	49a/05, 50b/11, 50b/13,
rahîm : Ar. merhametli	51a/12,
r.- 44a/06	54b/07, 31a/11, 44a/07
rahmet : Ar. merhamet	ref’a ol- : Ar. hükümsüz olmak, kalkmak
r.- 34a/11, 34b/03, 44a/06,	r.- dı 50b/08
50a/02, 56b/13	
r.- ünle 50a/06	resm : Ar. resim
Rasûlallāh : Peygamber, Allah’ın rasulü	r.- i (resmî) 31b/03
r.- 38b/03, 40b/01, 30b/01	revā ol- : Ar. ihtiyacı giderilmek
rast : Fr. dogru	h.- a 30a/07
r.- 37b/02	revān ol- : Fr. akmak
Rasûl : Ar. Resûl	r.- a 47b/04
r.- 30a/12, 31a/11, 37b/02,	r.- mış 45b/12
38b/04, 42a/10, 48b/03,	reyhān : Ar. fesleğen
51b/09, 53a/11, 53b/01,	r.- 45b/13
53b/02, 53b/04, 53b/08	rızk : Ar. rızık
r.-ı 31a/13	r.- ımı 36b/03
rayha : Ar. koku	rivāyet : Ar. söylenti
r.- sı 44b/03	r.- 31a/10, 35b/05, 35b/12
rāẓı : Ar. razı	r.- de 45a/03, 45b/09
r.- 44a/01, 44a/02, 44a/03,	riyāzet : Ar. dünya lezzetinden sakınma
44a/09	r.- 46a/11
r.- yam 44a/09	rūh : Ar. can, ruh
raẓıyallāhu ‘anhe : Ar. Allah onlardan razı	r.- 36b/12
olsun	ruzigār : Fr. yel, rüzgar
	r.- ıla 33a/04

sā'at : Ar. saat	śāhīb-i cemāl : Ar. güzellik sahibi
s.- 30a/06, 30a/07, 38b/01, 41a/04, 44a/13	s.- 39a/04
s.- a 30a/06	sāhīr : Ar. sihirbaz
s.- da 39a/07, 39b/03	s.- 42b/02
s.- dan 44a/13	sağ eylemek : kurtulmak, uzaklaşmak
sac : saç	s.- 49b/10
s.- 44b/05	sağal : sakal
sac- : saçmak	s.- ı 44b/04
s.- alar 43b/06	s.- ından 47a/13
sacıl- : bkz saçılmak	s.- lar 37a/01
s.- ınız 47a/09	sağallu : sakallı
sacu : ortaya saçılması gelenek olan değerli şeyler	s.- 56b/03
s.- 43b/06	s.- idi 56b/03
saç : saç	sağla- : saklamak
s.- ından 47a/13	s.- 50a/07
s.- lar 37a/01	s.-dum 33b/13
saçıl- : saçılmak	s.-mamış 39b/03
s.- a 45b/06	s.-miş 39b/02
śadaqa : Ar. sadaka	śalavāt getir- : Ar. peygambere selam gondermek
s.- 35a/02, 39a/03	s.- 29b/08
śafā :Ar. neşe,	śālīh : Ar. salih
s.- 46b/05	s.- ler 32b/03
sağ : sağ,sağlam	s.- lerün 30a/11
s.- 33b/13	salkım : salkım
sağ : sağ taraf	s.- ının 33a/01
s.- 39b/05, 39b/10, 47a/11	salğum : bkz salkım
sağlık : sağlık	s.- ını 33a/02
s.- 44a/12	san- : sanmak
	s.- dı 56a/03

s.- urdum 51a/05	s.- mezdi 33b/06
saña : sana	segirt- : koşturmak
s.- 39b/07, 40a/07, 51a/02, 53a/01	s.-eler(segirdeler) 37a/06, 37a/07
sanc- : batırmak, ağrıtmak	s.- mekdür 37a/07
s.- a 54a/03	sekiz : sekiz
saray : Fr(seray) saray	s.- 32b/12
s.- ında 48a/10	s.- incide 39b/01
s.- larda 45a/11	seksen : seksen
s.- larına 45b/07	s.- 30b/12, 30b/12
şatır : Ar(satr). satır	selam : Ar. selam
s.- 41a/10, 41a/10,	s.- 44a/05, 44a/06
s.-da 41a/11, 41a/11	s.- ını 44a/07
şatu bazār et- : satış yapmak	selāmet : Ar. selamete
s.- 35a/09	s.- 33b/13
şayha : Ar. bağıрма, nara atma	sellīm : Ar. selāmete erdir
s.- 35a/09, 37b/06, 37b/06	s.- 41a/06, 41a/06
s.- sidur 37b/06	Selsebīl : Ar. cennette bir çeşmenin adı
s.- sina 35a/08	s.- 45a/12, 46a/04
s.- yı 35a/08	semavāt :Ar. gökler
sebeb : Ar. sebep	s.- 32a/11
s.- i 48a/01	sen : sen
sebeb-i hāyāt : Ar. hayat sebebi	s.- 42a/13, 42b/04, 46b/07, 50a/07, 51a/05, 51a/13, 53a/03, 56a/04
s.- dur 45b/03	s.- i 40a/11, 51a/05, 53a/01, 53a/12, 53b/01, 53b/04, 54a/01, 53b/02, 53b/05
sebeb-i nuzūl: Ar. iniş sebebi	s.- üñ 40a/07, 46b/01, 51a/01, 51a/11
s.- ı 53a/06	server : büyüğü
secde : Ar. secde	
s.- 31b/01, 31b/06, 31b/07, 48a/09	
seçil- : seçilmek	

s.-i 29b/09	s.- 35a/01, 44a/09,
serzenİş : Fr. başa kakma, şikayet,	49b/04,53a/09
s.- 37b/03	s.- den 35a/03, 44a/03, 44a/08,
seyr kılmak: Ar. dolaşmak, durmak, seyir	47b/11, 51b/10
etmek	s.- e 35a/03, 44a/04, 44a/05,
s.- 33b/10	44a/12, 47b/07, 47b/08,
siddik : Ar.pek doğru, sadık	47b/13, 49a/12, 30b/06
s.- 41b/04	s.- i 30a/12, 44a/06
s.- lar 41a/13	s.- üñ 30a/10, 35a/03, 45b/08
şilā-yı rahim: ana, baba ve akrabaları	s.- iñicün 54b/06
ziyaret etme	soğıl- : soğumak
s.- den 39b/01	s.- a 36a/06
şirāt : Ar. yol, sırat köprüsü	şohbet : Ar. konuşma, sohbet
s.- 40b/04, 40b/05, 40b/07,	s.- de 43b/12
41a/05	şol : sol
s.- a 40b/05	s.- 39b/06, 39b/11, 47a/10
s.- ı 41a/04, 41a/05, 41a/06	şon : son
sicü : haram içecek	s.- uñuzdağıdan 34b/02
s.- 46a/10	şoñra : sonra
sil- : silmek	s.- 36b/09, 39a/06, , 32b/07,
s.- di 33b/07	32b/09, 39a/09, 41b/03,
sin : kabir	49b/03, 49b/09, 50a/02,
s.-e 54b/04	50b/07, 50b/08, 55b/13
s.-lerünün 38a/11	şor- : sormak
sinān : Ar. mızrak, süngü	s.- alar 39a/10 , 39a/11, 39a/11,
s.- ı 41a/08	39a/11, 39a/12, 39a/13,
sin- : sinmek	39a/13, 39b/01, 39b/01,
s.- diler 52a/02	39b/02
siz : siz	s.- alarcün 43b/01
	s.- dılar 38a/05

s.-salar 39b/08	s.- yıla 50a/02
şorî : soru	şu'âl : Ar. soru,sual
s.- 39a/10	s.- 46b/09, 37b/07, 37b/10
şorîl- : sorulmak	şubhâ : Ar. sabah
s.-a 40b/09, 40b/10, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/12, 40b/13, 40b/13	s.- 31b/10
söyle- : söylemek	şun- : sunmak, uzanmak
s.- di 37b/02, 51a/03	s.- alar 46a/07, 49a/10, 46a/10
s.- dün 38a/07	şûr : sur, kıyamet gününde üflenecek boru
s.- men 49b/08	s.- 35b/04, 35b/07, 36a/01, 36b/13, 37a/05
s.- meyeler 49b/09	s.- dan 36b/13
s.- mez 54a/02	s.- ı 36a/03
s.- r 54a/06	s.- ını 36a/01
s.- rsiz 35a/05	şûret : Ar. biçim, görünüş
s.- ye 48a/04, 48a/07, 48a/07	s.- 54b/01,54b/02, 54b/03
söz : söz	s.- lerin 50a/13
s.- 38a/11, 51a/13	s.- lü 44b/07
s.- i 37b/03, 53a/01	şusuz : susuz
s.- ine 47b/11	s.- 38a/12
s.- ini 53a/03, 53a/03	şuvar- : sulamak
şu : su	s.- urken 35a/12
s.- 34a/03, 36a/06, 45a/07, 45b/02, 49a/02, 49a/09, 54b/12	süd : süt
s.- da 33b/04	s.- 45a/07, 45b/01, 45b/02
s.- dan 43b/03, 54b/01, 54b/03	s.- dür 45a/09
s.- dur 45a/09	s.- inden 52a/13
s.- lardan 46a/02	sükût : Ar. sessizlik
s.- yı 54b/09, 54b/12	s.- 51b/13
	sümük : sümük
	s.- 44b/02
	sündüs: Ar. kumaş

s.- den 44b/11	ş.- dür 51b/02
süñük : kemik	ş.- lerdür 52a/03
s.- 53a/08	ş.- leri 43a/12
s.- den 36b/12	ş.- lık 52a/01
s.- i (sünüği) 36b/12, 44b/13, 45a/01, 53a/10, 54a/08, 54a/13	şarab : Ar. şarap
s.- ler 37a/01, 53a/09, 56a/09	ş.- ı 46b/02
s.- leri 54a/13, 55b/01, 55b/07, 56a/08, 54a/10	ş.- ları 49a/04
sür- : sürmek	şarab'en tahur : Ar. tahur şarabı, içilmesine mücade edilen içecekler
s.- diler 42b/03	ş.- 46a/09, 46b/05
s.- e 46a/08	şarab-ı tahur: bkz şarab'en tahur
s.- eler 38b/05, 39a/06, 39a/10, 39b/09, 40b/05, 43a/12, 46b/11, 47a/12, 48a/12, 54b/10	ş.- 46a/12
s.- ün 48a/12	şayed : Fr. ola ki, şayet
süri- : sürümek	ş.- 52b/04
s.- yeler 47b/01	şecer-i ahżār : Fr. yeşil ağaç
sürin- : sürünmek	ş.- 54b/10
s.- eler 38b/08	şefā'at : Ar. şefaaf
s.- ür(sürnür) 43a/12	ş.- 42a/12, 42a/12, 42a/13
sürmelü : sürme çekilmiş, sürmeli	şehid : Ar. şehit
s.- 44b/05	ş.- ler 41a/13, 46a/06
şādılık : Fr. sevinçli, mutluluk	şehr : Fr. şehir
ş.- 44a/13	ş.- den 32a/05
şadırvan: Fr. şadırvan	şeker : şeker
ş.- lar 45a/10	ş.- den 45b/12
şair : Ar. şair	ş.- ler 45b/12
ş.- 53a/02	şerbet : Ar. şerbet, tatlı
	ş.- 46a/07
	ş.- ler 43b/08
	şeri'at :Ar. doğru yol,şeriat

ş.- dur 42b/11	ş.- ü 30b/04, 50b/05
şerr : Ar. şer, kötülük	ş.- üm 30b/03
ş.- 38a/01,	şükr eyle- : şükr etmek
ş.- i 38a/01, 38a/03	ş.- mek 54a/06
şevk : Ar. neşe,sevinç, şevk	ş.- yeler 43b/08
ş.- ından 45a/02	şükr kııl- : şükr etmek
şeybet : Ar. ihtiyarlık	ş.- mayalar 50a/11
ş.- ünden 51a/11	ş.- mez 50b/03
şeytan : Ar. şeytan	şükr it- : şükr etmek
ş.- 47b/10	ş.- mek 52b/01
ş.- a 47b/08, 48a/02	ta : ta, kadar
şıra : Fr. üzüm suyu	t.- 30a/02, 30b/11, 30b/13,
ş.- 55b/04, 56a/06	31a/01, 31a/05, 31b/02,
şifâ : Ar. şifa	31b/03, 42b/11, 51b/06
ş.- 45a/09	ta'accub : Ar. şaşakalma hayret etme
ş.- dur 45b/02	t.- 55b/08, 56a/06
şîir : Ar. şiir	ta'am : Ar. yemek
ş.- 51b/03, 51b/03, 51b/04,	t.- 44b/03, 49a/07
51b/09, 51b/09	t.- ı 55b/06
ş.- le 51b/11	t.- ları 49a/04
şimden : şimdiden	t.- una 56a/05
ş.- 47a/01, 51a/01, 44a/12	tâ'at : Ar. Allah'ın emirlerini yerine
şiş- : şişmek	getirme
ş.- erdi. 30a/13	t.- 30b/04
şöyle : şöyle	t.- ı 30b05
ş.- 33a/08	tabi'at : Ar. tabiat, mizaç
şol : O	t.- ın 45a/08
ş.- 39b/07, 47b/03	tâc : Fr. taç
şükr : Ar.şükür	t.- 41b/02, 43a/01
ş.- i 30b/04, 30b05	tag : dağ

t.- ına 30a/03	48b/12, 49a/01, 49a/06,
t.- lar 36a/04, 46a/04	49b/10, 50a/06
t.- lara 45b/12	t.- da 38a/06, 38a/10
t.- larından 49a/01	t.- dan 38a/05, 50a/04
tağıl- : dağılmak	t.- ya 43a/03, 43a/04, 43a/07,
t.- mış 55b/07, 56a/08, 56a/11	43a/09, 43a/10, 43a/12,
tağyir : Ar. başkalaştırma	47a/10, 48a/12, 48a/13,
t.- 50a/13	52b/11, 53a/13
tākāt : Ar. takat, güc	t.- yı 48b/07
t.- ları 50b/02	t.- un 48b/08
tağdır : Ar. değer verme, takdir	Taānrı : Tanrı, Allah
t.- 32b/12	t.- 31a/13, 33b/06, 36b/01,
t.- idür 31a/06	37b/02, 37b/08, 39a/05,
tağşır : Ar. bir işi eksik yapma	40a/03, 43b/13, 44a/03,
t.- lık 41a/01	51b/04, 53a/12, 54b/06,
Tālib : Ebu Talib, Hz. Muhammed'in	55a/03, 55a/08, 55b/08,
amcası	55b/10, 56a/01, 56b/04,
t.- 51a/04	56b/07, 56b/13
tamam : Ar. tamam	t.- cün 39a/02
t.- 31a/01, 31a/02, 31a/02,	t.- dan 30a/06, 39a/04
31a/04, 32a/08, 36b/12, 48a/1	t.- nuñ 31a/06, 33b/12, 34b/10,
149b/10, 51a/01,	44a/07, 44a/09, 55b/08
56a/04,56a/12	t.- ya 32a/07, 49b/04, 30a/12,
țamar : damar	43b/08, 52b/01
t.- lar 56a/11	tanuqlık : tamıklık, şahitlik
țam- : damlamak	t.- 48a/07
t.- aydı 45a/03, 49a/03	tap- : tapmak
țamu : cehennem	t.- an 52b/10
t.- 30b/07, 38a/07, 47a/11,	t.- arlardı 36b/03
47b/01, 47b/13, 48b/11,	t.- maduk 48a/02

t.- mañuz 47b/08	t.- 38a/10
t.- uñuz 47b/08	t.-i 29b/13
taraf : Ar. taraf	teğayyir : Ar. değışme,başkalaşma
t.- ından 35a/05	t.- 55b/12
taşñif :Ar. sınıflandırma	te'hir : Ar. sonraya bırakma,erteleme
t.- 46b/07	t.- 34a/12
taşra : bkz daşra	tekzib : Ar. yalanlama
t.- 31b/12	t.- 53a/02
tatlu : tatlı	ten : Fr. beden , vücut
t.- 45a/03	t.- i 44b/13
tavar : binek	t.- inde 44b/04
t.- a 34a/08	tena'um : Ar. nimetlerden yeme
t.- ın 35a/12	t.- 48b/04, 35b/13
t.- lar 52a/06	t.- a (tenamumma) 43b/08
t.- lardan 52a/13	tenzih : Ar. kusurdan uzak olma
tāife : Ar. bölük, güruh, taife	t.- dür 56b/06
t.- 38b/13	terāzu : Ar. terazi
t.- den 32a/05	t.- 40b/03 , 39b/13
tāyi: bir işi kendi isteğıyle yapan	tereşşuh : Ar. terleme
t.- ler 42b/08	t.- 44b/03
tāze : Fr. taze,	tercüme kııl- : tercüme etmek
t.- 56a/06	t.- 29b/13
t.- dür 56a/05	terkib : Ar. birleştirme
tebdil : Ar. değıştirme	t.- 56a/10
t.- 55b/12	tesbih : Ar. Allahı anma, tazim etme
tebessüm : Ar. tebessüm, gülümseme	t.- 44b/02
t.- 45b/13	tesbih-i zemzeme: Fr. ezgili tesbih
teferrüc: Ar. gezinti	t.- si 30a/01
t.- 55b/07	teşbih : Ar.benzetme
tefsir : Ar. tefsir, şerh	t.- 33a/05

tevbe : Ar. tövbe	t.- da 39b/02
t.- si 30a/09	tol- : dolmak
tevekkuf : Ar. vakfedilen	t.- a 51b/11
t.- 39b/05, 40a/02	t.- mak 51b/10
tevfîk : Ar. uygunluk	ton : elbise
t.- 30b/04	t.- 48b/13
tevâhid : Ar. bir kılma, bir etme	t.- ından 48b/13
t.- 40a/13	t.- ları 44b/02
tilâvet : Ar. Kuranı güzel sele ve usulüne göre okuma	toptolu . dopdolu
t.- e 31b/11	t.- 46a/09
tiz : Fr. çabuk, hızlı	toprak : toprak
t.- 31b/13, 32a/01	t.- 36b/10
tîz : Fr. keskin	t.- dan 54b/02, 54b/03
t.- dür 40b/05	topuk : topuk
tob : top	t.-ına(topugına) 48b/01
t.- 36b/01	tövbe : Ar. tövbe
toğ- : doğmak	t.- 32b/05, 32b/07, 42b/07
t.- alar 32a/12, 32b/08	tulın- : batmak, kaybolmak
t.- ar 30b/13, 31a/01, 31a/04,	t.- a 31b/01, 32b/06
31b/03	t.- dı 31a/12
t.- arlar 33a/08	t.- alar 32b/08
t.- un 32a/09	t.- ur 31a/04
toğrı : doğru	t.- urlar 33a/08
t.- 47b/09	Tur : Tur dağı
toğsan : doksan	t.- 30a/03
t.- 40a/03, 40a/12	tur- : kalkmak
toğuz : dokuz	t.- 56a/09
t.- 39a/10, 40a/03, 40a/12	t.- a 55b/05
toğuzuncı : dokuzuncu	t.- alar 37a/05, 38a/11
	t.- mak 30a/11

tut- : tutmak

t.- ar 45a/08

t.- arken 35a/13

tutul- : tutulmak

t.- a 36a/05

Ubeyy ibnü Hâlfe : Ar. Uhud savaşında

peygamberin yaraladığı Mekkeli
müşrik.

u.- 53a/06, 53b/06, 53b/09,
53b/13

uc : uç

u.- ı 41a/09, 41a/09

ucmağ : cennet

u.- a (ucmaga) 41b/02

uç- : uçmak

u.- alar 45b/11, 46a/03

u.- ar 45b/11

uçmağ : bkz uçmak

u.- 41b/05, 44a/07

uğra- : uğramak

u.- dum 52a/02

u.- yalar 45b/12

u.- yu 53b/09

Uhûd: Ar. Uhud dağı

u.- 53b/06

‘ulemā : Ar. alimler

u.- 35b/03

unut- : unutmak

u.- a (unuda) 48b/07

u.- dı 54a/09

ur- : vurmak

u.- a 46a/09, 48a/04,

u.- dı 53b/09, 54a/02

u.- alar 47a/07, 48a/06

u.- anlar 41b/04

‘urcun : Ar. kurumuş hurma dalı

u.- 32b/13, 33a/01, 33a/03,
33a/04

uryān : Ar. çıplak

u.- 38a/12, 38b/03

uş : şu, bu

u.- 44a/04, 53a/09

utan- : utanmak

u.- uram 50b/10, 51a/11

uyan- : uyanmak

u.- alar 31b/09

u.- duk 32a/01

u.-ır 37a/03

u.- mayaydı 50a/05

u.-mış 37a/11, 37a/13

u.- mişsiz 31b/11

uyar- : uyandırmak

u.- dı 37a/11

uy- : uymak

u.- duñuz 47b/12

uyku : uyku

u.- dan 37a/03 ,37a/11, 37a/12,
37a/13

uyu- : uyumak

u.- dı 55b/10

u.- yayıdı 50a/05	ü.- inde 38a/12
uzun : uzun	ü.- ine 38b/07, 38b/08, 38b/08,
u.- 50b/05	45b/06, 46a/08
u.- ı 45a/04	ü.- lerini 48b/02
uzunu : uzunlamasına	ü.- üne 31a/01, 31a/02
u.- 40a/04	üzre : bkz üzere
uzunluk : uzunluk	ü.- 33a/13
u.- ı(uzunluğu) 41a/07	üzere : üzerine
u.- ımı(uzunlığını) 31b/08	ü.- 33a/10
üç : üç	üzeri : üst,üzeri
ü.- 30b/11, 31a/03, 31b/07,	ü.- ndedür 40b/04
32a/07, 35b/04, 35b/07,	ü.- nüze 30a/10
40b/02, 40b/07, 41a/10,	*Üzeyr : Üzeyir peygamber.
42b/11, 47a/12	ü.- 55a/11, 55b/02, 56a/02,
ü.- ı 35b/08	56a/06, 56a/13, 56b/02
üçüncü : üçüncü	u.- i 56a/01
ü.- 39a/02, 40b/10, 40b/04,	u.- ün 55b/10, 55b/13
41a/11	üzüm : üzüm
ü.- de 39a/11	ü.- i 55b/03, 55b/04
ümmet : Ar. ümmet	va'de : Ar. vaat etme,söz verme
ü.- ümden 40a/03	v.- ñde 46b/01
ün : ün, ses	v.- ñe 35a/05
ü.- i 49b/09	va'de kı l - : Ar. zaman belirtmek
ü.- leri 49b/09	v.- mış 46a/13, 48a/01
ür- : üfleme	vaḥy : Ar. vahiy
ü.- e 36a/03, 36b/13	v.- idür 51b/04
ü.- eydi 48b/12	vākı'a : Ar. olay,vakıa
ü.- ile 35b/05, 35b/07	v.- sı 53b/06
ü.- liecek 37a/05	vaḫt: Ar. vakit, zaman
üst : üst	

- v.- 31b/05, 32a/04, 34a/12,
36a/03
- v.- da 38b/13
- v.- dur 30a/10
- v.- ıdur 37a/03
- v.- ında 40b/04, 55a/12
- v.- ına 34a/13
- v.- uñ 51a/01
- vallah : bkz vallahi
- v.- 48a/03
- vallahi : yemin, Allah hakkı için
- v.- 45b/08, 48b/06
- var : var
- v.- 33b/08, 35b/09, 37b/07,
42a/02, 42a/02, 44a/12,
44a/12, 44a/13, 44a/13,
44b/01, 45b/04, 45b/11,
46a/06, 53a/08
- v.- idi 55b/03, 56b/01, 55b/04
- v.- ise 43b/13
- v.- duğı 30a/03
- v.- dur 30a/06, 30a/07, 30b/12,
32b/05, 32b/12, 33a/07,
33a/07, 40a/07, 49b/13,
54b/08, 54b/11
- v.- mıdur 30a/09
- var- : varmak, gitmek, ulaşmak
- v.- a 31b/07
- v.- alar 32a/05, 39b/04, 43b/01,
43b/05, 47b/01
- v.- am 53b/04
- v.- aydı 50a/03
- v.- dı 48a/09, 53a/07, 56b/02
- v.- dum 38a/06
- v.- mak 44b/01
- v.- mayan.lar 39a/04
- v.- uñ 32a/09
- v.- ur 31a/13, 31b/01, 31b/03,
31b/04, 33b/10
- v.-urlar 34a/06
- v.- urmuş 38a/08
- vāsıta : Ar. alet, araç, vasıta
- v.- 37b/10
- vaşıyyet :Ar. vasiyet,
- v.- 35b/03
- vatan : Ar. yurt, vatan
- v.- .umdan 42b/03
- važıfe : Ar. görev, vazife
- v.- sin 31b/09
- ve : Ar. ve
- v.- 30b/06, 30b05, 31a/06,
31b/11, 31b/11, 32a/06,
32a/08, 32a/09, 32a/11,
32a/11, 32a/12, 32b/04,
32b/06, 32b/08, 33b/01,
33b/01, 33b/03, 33b/03,
33b/03, 33b/03, 34a/07,
34a/07, 35a/09, 35b/03,
36a/05, 36a/09, 36a/09,
36a/09, 36a/12, 36a/12,

36a/12, 36b/01, 36b/05,
36b/05, 36b/06, 36b/09,
37b/13, 38a/01, 40a/06,
40b/13, 41b/02, 41b/02,
41b/08, 42a/02, 42a/09,
42a/10, 42a/12, 43a/02,
44b/05, 44b/05, 45a/02,
45a/10, 45a/12, 45a/12,
45b/04, 45b/13, 45b/13,
46a/01, 46a/01, 46a/01,
46a/04, 46a/04, 46a/06,
46b/05, 46b/05, 46b/06,
46b/07, 46b/07, 46b/07,
46b/10, 49b/10, 49b/11,
51b/13, 52a/01, 52a/07,
52a/07, 52a/07, 52a/10,
53b/05, 53b/12, 54a/05,
55a/04, 55b/01, 55b/01,
55b/12, 57a/02

velīkin : Fr. lakin, amma, fakat

v.- 49b/11

veda' : Ar. veda,

v.- 47a/06, 47a/06

vefā : Ar. vefa

v.- 36b/05

Velīd : Fakirleri hor gören Mekkeli
müşriklerden, Velid ibni Mugayyere.

v.- 43a/10

vidā' : bkz veda

v.- 35b/03

vilāyet : Ar. vilayet, yöre

v.- inde 54b/07

virān : Fr. yıkık

v.- 55a/13

virāne : Fr. yıkılmış veya pek harabolmuş

ye,yapı

v.- 55b/06

vird : Fr. belli zamanlarda okunması adet
olan Kur'an cüzleri

v.- 32a/03

vir- : vermek

v.- di 30b/04, 30b/04, 35a/06,

38a/01, 38a/03, 55b/06

v.- diler 49a/13

v.- dük 50a/10, 50b/05, 54a/05,

54a/06, 54a/06, 54a/06

v.- düm 35a/03,

v.- düñ 44a/02

v.- e 36b/04, 41b/07, 41b/11,

42a/02, 42a/06, 42b/07,

48a/07, 49b/03

v.- eler 40a/04, 44a/10, 49a/07

v.- em 43b/13

v.- enler 39a/03

v.- ibidiler 50a/02

v.- ibidük 51b/05, 51b/08

v.- ibimedük 51b/09

v.- ibiye 53a/13

viril- : verilmek

v.- e 39b/05, 39b/06

v.- inüz 47a/05, 47b/02	y.- 32a/01, 34a/06, 37a/12,
v.- medün 44a/02	52b/09, 56b/08
v.-mege 52b/06	yağ- : yakmak,
v.- mekde 45a/09, 45a/09,	y.- a 50a/03, 50a/03
45a/10	y.- arsız 54b/06
v.- meye 49b/03	yağıl- : yakılmak
v.- meyelüm 35a/02	y.- a 42a/10
v.- üb 56b/12	yağın . yakın
vücūd : Ar. ten, vücut	y.- 30a/12, 33a/09, 38b/09,
v.- a 30b/03	43b/01, 49a/10
vužū : abdest alma, abdest	y.- dur 32a/10
v.- dan 40b/12	yağın : Ar. sağlam bilgi
ya : ya da, veya	y.- 56a/13,56b/01, 56b/02
y.- 35b/07, ya 56b/06	yağut : yakut, değerli süs taşı
ya : Ar. ey, yā	y.- dan 41a/08, 44b/10, 46a/05
y.- 30b/01, 31a/12, 38b/03,	yalan : yalan
38b/04 40a/06, 40b/01,	y.- 35a/05, 43a/08, 54a/02
44a/01, 51a/04, 52a/03,	yalın : yalın, çıplak
52b/13, 53a/08, 53b/10,	y.- 38a/12
54a/12, 56a/02	yalğ ur- : parlamak, çakmak
yağ- : yağmak	y.- a 46a/09
y.- a 45b/07	yalvarıcı : yalvarıcı
yağdur- : yağdırmak	y.- 49b/05
y.- a 36b/09	yalvar- : yalvarmak
yağmur : yağmur	y.- alar 32a/07, 49a/12, 49b/02,
y.- 36b/09	49b/04
yahūđi : Ar. yahudi, Musevi	yan : yan,cihet
y.- 43a/05	y.- larını 38b/09
yahūž : veya, ya da	yana : yana, tarafına
	y.- 56b/11

yandır- : yandırmak

y.- am 51a/11

y.- urmuş 38a/09

ya'ni : Ar. sözün kıtası, yani

y.- 33b/13, 34a/07, 35a/09,

35a/11, 37b/09, 49b/08,

50a/13, 50b/08, 51b/12,

52a/06, 52b/08, 53a/01

yaradan : yaradan

y.- 53b/11, 53b/12

yaradıl- : yaradılmak

y.- dugun 54a/09

yarat- : yaratmak

y.- a (yarada) 36b/13, 55a/04

y.- dı 33b/09, 55a/03, 55a/06

y.- dısa 55a/05

y.- duk 34a/04, 34a/06, 52a/05,

54a/05

y.- mışdı 54a/13

yarı : yardım

y.- 52b/05, 52b/05

yarıl- : yarılmak

y.- a 36a/05

yarlıgan- : bağışlanmak

y.- dı 30b/03

y.- mışdur 30b/01

yaş : gözyaşı

y.- 30b/07, 39a/05, 47b/03

yaş : sulu, ıslak

y.- 54b/06, 55b/03

yaş : sene,yaş

y.- ında 44b/07

y.- lu 44b/07

yat- : yatmak

y.- dı 55b/11

y.- dugumuz 37a/09

y.- dun 56a/02

y.- ur 55b/02

y.- ursın 56a/05

yay : yay

y.- 33a/04

yayağ : yalın ayak

y.- 38b/07

yaz : yaz

y.- da 30b/12

yaz- : yazmak

y.- amı 46b/07

y.- ana 57a/01

y.- dılar 40a/06

yazı : ova

y.- 43b/01

y.- da 43b/02, 49a/08

yazıl- : yazılmak

y.- maz 50b/09, 50b/09

y.- mış 39b/09, 40a/08, 41a/12

yedi :yedi

y.- 50a/03

yedinci : yedinci

y.- 39a/04, 40b/13

y.- de 39a/13

ye- : yemek	y.- dan 39a/09, 49b/03, 55b/13
y.-mek 44b/01	y.- dur 56a/04
y.-mekde 43b/11	yılca : yılca, yıllık
y.- yeler 46a/03	y.- 38b/02
yandır- : yandırmak	yıllık : yıllık
y.- am 50b/11	y.- 40b/08, 41a/07
yer : yer	yılluk : bkz yıllık
y.- de 37b/09	y.- 32b/06
y.- den 31a/04	yılan : yılan
y.- inde 33b/01, 56a/03, 56a/11	y.- 48b/11
yeşil : yeşil	y.- larından 48b/11
y.- 41a/08	yıldırım : yıldırım
yet- : yetmek	y.- 46a/09
y.- e 35b/02	yılduz : yıldız
yetmiş : yetmiş	y.- lar 31b/10, 31b/13, 32a/03,
y.- 32b/06, 33b/05, 44b/09,	36a/05
48a/13, 50a/01, 50a/02,	y.- lardan 33b/03
50a/05	yırtıl- : yırtılmak
yıkıl- : yıkılmak	y.- mış 37a/01
y.- mış 55a/13	yidi : yedi
yıl : yıl, sene	y.- 38b/13 , 40b/07
y.- 35b/07, 36b/05, 37a/10,	yidür- : yedirmek
38a/12, 38a/13, 38b/02,	y.- diler 42b/02
39a/06, 39a/08, 39b/04,	yig : yeğ, iyi
40a/02, 40b/08, 40b/08,	y.- dür 51a/02, 51b/11
40b/09, 41a/01, 41a/02,	yigirmi : yirmi
41a/03, 41a/03, 45b/06,	y.- 32b/12, 42b/11
46a/08, 47a/08, 49b/02,	yigit : genç erkek
50a/05, 55b/11, 55b/11	y.- 51a/03
y.- da 31a/04	y.- ler 47a/12

y.- leri 47a/13	y.- ler 36a/04
yigitlik : gençlik	y.- leri 55a/04
y.- 44a/13	yirli : yerli
y.- inde(yigitliginde) 39a/01	y.- 31b/10
yigrek : iyi, daha iyi	yirlü : bkz yerli
y.- 49b/05	y.- 31b/13, 32a/03, 33b/01,
yil : yel, rüzgar	56a/10, 56a/11
y.- 33a/02	yit- : yetmek
yi- : bkz yemek	y.- mez 52b/06
y.- mesi 49a/03	yitmiş : yetmiş
y.-rler 52a/10	y.- 38b/12, 44b/10, 44b/12
y.- rlerdi 36b/03	yoħsa : yoksa
y.- se 49a/08	y.- 35b/04, 40a/05, 42a/09
y.- ye 55b/06	yokħ : yok
y.- yeler 49a/09	y.- 40a/06, 44a/12, 44a/13,
yir : yer	44a/13, 44a/13, 44b/01,
y.- 31b/04, 32a/11, 33a/07,	44b/02, 44b/02, 44b/05,
33a/07, 36a/06, 40a/04,	50b/06
45a/05, 48b/12	y.- ıdı(yogıdı) 38b/07
y.- de 39a/10, 39b/04, 40b/03,	y.- dur 33a/10, 33a/13, 37b/12,
43a/11, 46a/02, 46b/12,	42a/11, 46b/02, 49b/02,
50b/01	49b/05, 55a/10
y.-den 31a/04, 34b/08, 37a/09	y.- iken 30b/03
y.- dür 31a/03	y.- mı 47b/11
y.- e 39a/07, 39b/04	yokħuş : yokuħuş
y.- i 36b/01, 50a/03, 55a/05	y.- 40b/08
y.-in 56a/12	yol : yol
y.- inde 31b/10, 31b/13, 32a/04	y.- 40b/08, 41a/07, 46b/11,
y.- inden 56a/10	47b/09
y.- ine 39a/10, 44b/02	y.- a 50a/10

y.- da 45b/11	yürek : yürek, sine
y.- dur 32b/06	y.- 54a/02
y.-ı 34a/03, 47a/10, 47a/11	yüz : yüz sayısı
y.- ina 41b/04, 41b/10,	y.- 30b/12, 30b/12, 31a/03,
y.-ında 30b/08, 41b/11	34b/11, 42b/11 , 55b/11,
yorul- : yorulmak	55b/11, 55b/13, 56a/04,
y.- miş idi 55b/05	38b/02
yörü- : gezmek, dolaşmak	yüz : çehre, yüz
y.- r 30b/11	y.- 30b/11, 47a/07, 48a/11,
y.- mege 50a/10	33b/04
y.- meye 31a/08	y.- e 47a/07
yöri- : dolaşmak	y.- i 43a/06, 43a/11
y.- di 48a/08	y.- inde 33b/08, 36a/06, 48b/12,
y.- yeydi 47b/04	31b/04
yu- : yıkamak	y.- ini 33b/07
y.- dılar 50a/02	y.- leri 38b/07, 39a/07, 39a/09,
y.- yalar idi 50a/03	49a/10
yukarı: yukarı	yüz- : yüzmek
y.- dan 38b/10	y.- er 33b/04
Yûnus : Ar. Yunus peygamber	y.- erler 33b/04, 34a/03
y.- 30a/01	žâhir : Ar. görünen, açık
Yûsuf : Ar. peygamber	z.- 31b/05, 34b/05, 36b/07,
y.- 44b/07	46b/03
yük : yük	z.- leri 43b/04
y.- 52a/10	zahm : Fr yara
yük ur- : yük yüklemek	z.- den 54a/01
y.- urlar 52a/10	zahmet : Ar. sıkıntı, eziyet
yüñ : yün	z.- 30b/02
y.- 36a/04	žâ'if : Ar. zayıf, güçsüz
y.- inden 52a/13	z.- 32a/06, 29b/09

z.- leri 50a/06	zehir : Fr. zehir
zakir : Ar. zikr eden	z.- 42b/02
z.- ler 42b/11	zekat : Ar. zekat
zaķķum :Ar. zakkum aēacı	z.- dan 40b/11
z.- ından 49a/02	zelīl : Ar. hor,hakir, alçak
żalālet : Ar. dalalet	z.- 32a/06
z.- desiz 35a/01	zencebīl : zencefil
żālīm : Ar. zūlm eden	z.- 45a/12, 46a/04
z.- lerden 42a/09, 49b/07	zencir : Fr. zincir
zaman : Ar.müddet, zaman	z.- 43a/03, 49a/02
z.- 32a/02, 32b/09, 34a/02,	z.- ler 39b/12
47a/05, 47b/01, 53b/06,	z.- lerinden 49a/01
54b/03	zewķ : Ar. tad, zevk, haz
z.- da 34a/05	z.- 46b/05
zārı kıl- : Fr. aēlayıp sızlama	żıdd : Ar. ters
z.- alar 32a/07, 32a/09, 32b/02,	z.- lardur 54b/12
49b/01	z.- ı 54b/13
zari' : bir cins ot	zihī : Ar. bu,şu
z.- 49a/07	z.- 55b/09
z.- dan 49a/09	żihin: Ar. zihin
zār u zār : Fr feryat ile inleme	z.-ine(zihnine) 29b/14
z.- 50b/13	zıkr olun- : Ar. zıkr edilmek
żāyi' : Ar. kaybolan, yitik	z.- ur 35b/09
z.- 30b/06	zıkr : Ar. anma, anılma, dile getirme
Zebāni : Ar. cehennem meleēi	z.- e 31b/12
z.- 48a/13	z.- i 48b/08
z.- ler 40b/06, 49a/07, 49b/01,	zırrā : Fr. çünkü, şundan dolayı
39b/12, 49a/12	z.- 37a/10, 38b/12, 40a/13,
z.- lerden 48b/09	45b/01,
z.- lere 48a/12, 49a/12	45b/02, 45b/03,51a/09,

ziyāde : Ar. fazla	z.- 55a/12
z.- 44a/03, 44a/04, 45b/08,	žulm : Ar. zulüm
45b/09, 46b/06, 46b/06	z.- 37b/12, 38a/04, 40a/07,
ziyān : Fr. zarar, kayıp	40a/12
z.- 32b/04	z.- iyle 42a/05
ziyāret : Ar. görmeye gitme	z.- dan 40b/13
z.- 48a/08	zümürüd : Ar. zümrüt
žuhr : Ar. öğle, öğle vakti	z.- den 41a/08

SONUÇ

Eski Anadolu Türkçesi Batı Türkçesinin, ilk devresidir. Bu devirde Anadolu gerek siyasî gerekse sosyal açıdan tarihinin en buhranlı dönemlerinden birini yaşamaktadır. Zira moğol istilası sonucunda bölgedeki siyasî birlik dağılmış, ortaya çıkan otorite boşluğu yoksul halkı daha da bedbîn hale getirmiştir. Böyle bir dönemde bilhassa beyler tarafından halkın dinî duygularını kuvvetlendirip mukavemet gücünü arttırmak için dinî eserlerin yazılması teşvik edilmiştir. Böylece İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an'ın tercümeleri yapılmaya başlanmıştır. Önceleri kısa sure tercümeleri şeklinde ortaya çıkan bu faaliyetler 15.yüzyıldan sonra Kur'an'ın bütünüünün tercümesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tamamen siyasî ve sosyal kaygılarla teşvik edilen bu tercüme faaliyet Türk dili tarihi açısından çok faydalı olmuştur. Yoksul ve cahil halkın anlatabilmesi için yazarlar son derece basit ve arı bir Türkçe kullanmışlar hatta bir çok dinî terimi dahi Türkçeleştirerek ifade etmeye çalışmışlardır.

Tez çalışması olarak yapılan bu metin de böyle bir sure tefsiridir. Metinde 450 Arapça 102 Farsça kelimeye karşılık 700'e yakın Türkçe kelime bulunmaktadır. Sözlükçülük çalışması açısından Anadolu sahasında yazılan tarihî metinlerin Latin harfleriyle yayımlanması ve bu metinlerdeki kelimelerin tesbiti çalışmalarının hızla devam ettiği bu

dönemde hazırladığımız metin ve dizinin Türk sözlükçülüğü için iyi bir malzeme olacağı kanaatini taşımaktayız.

KAYNAKÇA

- Ateş, Ahmet: “Burdur-Antalya ve Havalisi Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe, Arapça ve Farsça Bazı Mühim Eserler”, **TDED**, c.2, sayı 3-4, İstanbul 1948,s. 171-191
- Bilgin, Azmi: **Nazmü'l- Hilâfiyyat Tercümesi**, TDK, Ankara 1996.
- Caferoğlu, Ahmet: **Türk Dili Tarihi I-II**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.
- Develi, Hayati: “Eski Türkiye Türkçesine Ait Manzum Bir Miracnâme”, **TDED**, c.XXVIII, s.81-228
- Develioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 1960
- Duman, Musa: **Vasiyyet-nâme**, R Yayınları, İstanbul 2000
- Eckmann, Janos: **Middle Turkic Glosses of The Rylands Interlinear Koran Translation**, Budapest 1976
- -----
“Kur’an’ın Doğu Türkçesine Tercümeleleri”, **TDED**, cilt 21, s.15-25
- -----
“Doğu Türkçesinde Bir Kur’an Çevirisi”, **TDAY Belleten**, Ankara 1967, s. 51-69
- Erdoğan, Abdülkadir: “Kur’an Tercümelerinin Dil Bakımından Değerleri” **Vakıflar Dergisi**, c.I , Ankara 1938, s. 47-51
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993

- İnan, Abdülkadir: “Eski Türkçe Üç Kur’ân Tercümesi”, **Türk Dili**, Ankara 1952, sy.6, s.324-326.
- -----
Eski Türkçe Üç Kur’an Tercümesi, TD, Ankara 1952
Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme, Ankara 1961
- Özkan, Mustafa: **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995
- Şemsettin, Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.
- Kâmûs-ı Türkî’nin Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Basımı, Tercüman Gazetesi Yay, İstanbul 1991.
- Tabaklar, Özcan : **Amme Cüz’ü Tefsiri** (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1987.
- Timurtaş, Faruk K: **Eski Türkiye Türkçesi, (XV.Yüzyıl Gramer, Metin, Sözlük)**, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1977.
- **Osmanlı Türkçesi Grameri III** , Alfa Yayınları, İstanbul 1995.
- Togan, Zeki Velidi: “Londra ve Tahran’daki İslamî Yazmalardan Bazılarına Dair”, **İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi III**, 1959/60, s. 135-160.
- Topaloğlu, Ahmet: Satır Arası Kur’an Tercümesi, I Giriş ve Metin, İstanbul 1976
- Türdav: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat**, İstanbul 1993.
- TDK: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara 1983.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, TTK, Ankara 1988.
- Yelten, Muhammet: “Anadolu Sahasında Yapılmış Sure Tefsirleri ve Bu Sure Tefsirlerinin Türk Dili Açısından Önemi”, **İlmî Araştırmalar 9**, İstanbul 2000, s.249-254

Yüce, Nuri:

“Türk Dilinin Ural-Altay Dilleri Arasındaki Yeri”, **İslam Ansiklopedisi**, 132.cüz, İstanbul 1987, s.445-456